

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร : กรณีศึกษา ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะจง การสนทนากลุ่ม จำนวน 35 ราย และใช้การสังเกต โดยมีผลการวิเคราะห์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร เกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 2. ตอนที่ 2 สภาพพื้นที่ที่ทำการศึกษา
 3. ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
 - 3.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 - 3.2 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 - 3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 - 3.4 แนวทาง การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 4. ตอนที่ 4 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ
 - 4.1 การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 - 4.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 - 4.3 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 - 4.4 แนวทาง การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
- โดยมีรายละเอียดแต่ละตอนดังนี้

1. ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นผู้ที่เข้ามาทำการเกษตรในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์และสามารถบอกกล่าวข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ ซึ่งปัจจุบันยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาศัยอยู่ในตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำนวน 5 ราย ดังนี้

1.1.1 นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา

เพศ	ชาย
อายุ	51 ปี
ศาสนา	พุทธ
ที่อยู่ เลขที่	76 หมู่ที่ 3
ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร	
สถานภาพ	สมรส
การศึกษา	ประถมศึกษา
อาชีพ	เกษตรกรรม
อาชีพรอง	-
พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์	13-3-63 ไร่
ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์	42 ปี
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	40 ปี
ฐานะทางเศรษฐกิจ	ปานกลาง
ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน	กรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รองประธานกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ คณะกรรมการหมู่บ้าน
ตำแหน่งหน้าที่อื่นๆ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อาสาปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการ ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดชุมพร พ.ศ. 2555-2557

จีเอพีอาสา

หมอดินอาสา

พลังงานอาสา

สัมภาษณ์วันที่

22 ธันวาคม 2555

1.1.2 นายไพฑูรย์ คุปประเสริฐ

เพศ ชาย

อายุ 78 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 127 หมู่ที่ 1

ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา ประถมศึกษา

อาชีพ เกษตรกรรม

อาชีพรอง -

พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 7-1-65 ไร่

ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 40 ปี

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 40 ปี

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน รองประธานกลุ่มกล้วยหอมทอง

ส่งออก

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(อสม.)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ใน

เขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 1

ตำบลถ้ำสิงห์

ตำแหน่งหน้าที่อื่นๆ -

สัมภาษณ์วันที่

5 มกราคม 2556

1.1.3 นายวิรัตน์ กำเนิดโทน

เพศ ชาย
 อายุ 67 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 16 หมู่ที่ 3
 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 สถานภาพ สมรส
 การศึกษา ประถมศึกษา
 อาชีพ เกษตรกรรม
 อาชีพรอง -
 พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 6-3-67 ไร่
 ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 41 ปี
 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 50 ปี
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี
 ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน ประธานกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต
 ประธานกองทุนหมู่บ้าน
 ประธานกองทุนสวัสดิการในหมู่บ้าน
 คุรุบัญชียาอาสา
 ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์
 ผู้ทรงคุณวุฒิประจำตำบลถ้ำสิงห์
 สัมภาษณ์วันที่ 6 มกราคม 2556

1.1.4 นายนรินทร์ เกตุพิมล

เพศ ชาย
 อายุ 55 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 53 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 สถานภาพ สมรส
 การศึกษา มัธยมศึกษา
 อาชีพ เกษตรกรรม
 อาชีพรอง -
 พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 50-0-00 ไร่
 ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 36 ปี

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 36 ปี

ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน รองประธานวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์
ชีวภาพถั่วเพิง
ผู้จัดการธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริถั่วเพิง
รองประธานกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 4
นายกสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ลูกค้า
ธ.ก.ส.ชุมพร

ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลถ้ำสิงห์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 4
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
ในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ ปี
พ.ศ. 2549

อาสาปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการ
ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดชุมพรปี พ.ศ.
2553-2555

จีเอพีอาสา
หมอดินอาสา,หมอดินตำบล

รางวัลเกียรติยศที่เคยได้รับ การประกวดกล้วยหอมทอง มังคุด
ทุเรียน ประจำจังหวัดชุมพร
สวนผสมผสานดีเด่นระดับจังหวัด
ปี 2554

สัมภาษณ์วันที่ 6 มกราคม 2556

1.1.5 นายสำเนา คล้ายประเสริฐ

เพศ ชาย

อายุ 79 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 33 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา ประถมศึกษา

อาชีพ	เกษตรกรรม	
อาชีพรอง	-	
พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์		20-1-93 ไร่
ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์		50 ปี
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม		50 ปี
ฐานะทางเศรษฐกิจ	ปานกลาง	
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	-	
รางวัลที่เคยได้รับ	-	
สัมภาษณ์วันที่	12 มกราคม	2556

1.2 ผู้นำทางการในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ถ้ำสิงห์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ ผู้ใหญ่บ้านในเขตปฏิรูปที่ดิน 4 ราย ผู้นำกลุ่มเกษตรกร 2 ราย

1.2.1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์

นายเขาว์ เชิดชู	
เพศ	ชาย
อายุ	58 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 31 หมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร	
สถานภาพ	สมรส
การศึกษา	มัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีพ	เกษตรกรรม
อาชีพรอง	ค้าขาย, นักการเมืองท้องถิ่น
พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์	13-1-01 ไร่
ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์	42 ปี
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	40 ปี
ฐานะทางเศรษฐกิจ	ดี
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์
รางวัลที่เคยได้รับ	-
สัมภาษณ์วันที่	18 มกราคม 2556

1.2.2 กำนันตำบลถ้ำสิงห์

นายวันดี วิสัยรัตน์

เพศ ชาย

อายุ 55 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 19 หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น

อาชีพ เกษตรกรรม

อาชีพรอง ค้าขาย, กำนันตำบลถ้ำสิงห์

พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 12-9-31 ไร่

ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 28 ปี

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 28 ปี

ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน กำนันตำบลถ้ำสิงห์

รางวัลที่เคยได้รับ -

สัมภาษณ์วันที่ 18 มกราคม 2556

1.2.3 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำสิงห์

นายประจักษ์ มีมานะ

เพศ ชาย

อายุ 59 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 189 หมู่ที่ 1

ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย

อาชีพ เกษตรกรรม

อาชีพรอง ค้าขาย

พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 26-1-18 ไร่

ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 41 ปี

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 41 ปี

ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำสิงห์
 รางวัลที่เคยได้รับ ผู้ใหญ่บ้านแทนบทองค์ ปี 2555
 สัมภาษณ์วันที่ 18 มกราคม 2556

1.2.4 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลถ้ำสิงห์

นายประสิทธิ์ ชูปลอด

เพศ ชาย

อายุ 60 ปี

บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 2

ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา ประถมศึกษา

อาชีพ เกษตรกรรม

อาชีพรอง -

พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 11-0-22 ไร่

ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 36 ปี

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 36 ปี

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลถ้ำสิงห์

รางวัลที่เคยได้รับ -

สัมภาษณ์วันที่ 19 มกราคม 2556

1.2.5 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์

นายสมศักดิ์ ชัยสังข์

เพศ ชาย

อายุ 44 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 30 หมู่ที่ 4

ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา ปริญญาตรี สาขาพัฒนาชุมชน

อาชีพ เกษตรกรรม

อาชีพรอง -

พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 21-2-43 ไร่
 ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 44 ปี
 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 40 ปี
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี
 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์
 รางวัลที่เคยได้รับ -
 สัมภาษณ์วันที่ 18 มกราคม 2556

1.2.6 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลถ้ำสิงห์

นายเล็ก หลวงงาม

เพศ ชาย

อายุ 47 ปี

ที่อยู่เลขที่ 26 หมู่ที่ 6

ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย

อาชีพ เกษตรกรรม

อาชีพรอง -

พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์ 4-3-92 ไร่

ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 44 ปี

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 35 ปี

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลถ้ำสิงห์

รางวัลที่เคยได้รับ -

สัมภาษณ์วันที่ 19 มกราคม 2556

1.2.7 นายดำรง เสนแก้ว

เพศ ชาย

อายุ 51 ปี

บ้านเลขที่ 34/2 หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานภาพ สมรส

การศึกษา มัธยมศึกษา

อาชีพ	เกษตรกรรม
อาชีพรอง	-
พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์	5-3-21 ไร่
ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์	35 ปี
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	35 ปี
ฐานะทางเศรษฐกิจ	ปานกลาง
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกกล้วยหอม ทองตำบลถ้ำสิงห์
รางวัลที่เคยได้รับ	วิสาhekิจชุมชนดีเด่นในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2554 ผู้นำดีเด่น ปี พ.ศ.2555

สัมภาษณ์วันที่ 12 มกราคม 2556

1.2.8 นายนิคม ศิลปสร

เพศ	ชาย
อายุ	48 ปี
ที่อยู่ เลขที่	18 หมู่ที่ 1
ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร	
สถานภาพ	สมรส
การศึกษา	ปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการเกษตร
อาชีพ	เกษตรกรรม
อาชีพรอง	ค้าขาย
พื้นที่ได้รับการอนุญาตให้เขาทำประโยชน์	1-1-77 ไร่
ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์	43 ปี
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	25 ปี
ฐานะทางเศรษฐกิจ	ปานกลาง
ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน	ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟ ถ้ำสิงห์ ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลถ้ำสิงห์

ตำแหน่งหน้าที่อื่นๆ อาสาปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
 จีเอพีอาสา
 หมอдинอาสา
 อาสาเกษตร
 สัมภาษณ์วันที่ 24 ธันวาคม 2555

1.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำสิงห์ 2 ราย ประกอบด้วย

1.3.1 นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว

เพศ หญิง
 อายุ 46 ปี
 บ้านเลขที่ 76/1 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าหิน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
 สถานภาพ สมรส
 การศึกษา ปริญญาตรี สาขาเกษตรศาสตร์
 อาชีพ รับราชการ
 ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
 ระยะเวลาในการทำงานในพื้นที่ตำบลลำสิงห์ 4 ปี
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี
 สัมภาษณ์วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2556

1.3.2 นายสมชาติ เนื่อแก้ว

เพศ ชาย
 อายุ 55 ปี
 บ้านเลขที่ 355/4 ตำบลท่าตะเภา ตำบลเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 สถานภาพ สมรส
 การศึกษา ปริญญาตรี สาขาเกษตรศาสตร์
 อาชีพ รับราชการ
 ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
 ระยะเวลาในการทำงานในพื้นที่ตำบลลำสิงห์ 3 เดือน
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี
 สัมภาษณ์วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2556

1.4 เกษตรกรในพื้นที่ จำนวน 20 ราย ดังนี้

ภาพที่ 4.1 การทำสนทนากลุ่มเกษตรกร

คนที่ 1 นายประมูล เพชรพรม อายุ 63 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 38 ปี

คนที่ 2 นายพิพัฒน์ พันธุ์อุบล อายุ 39 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 34/1 หมู่ที่ 2 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 39 ปี

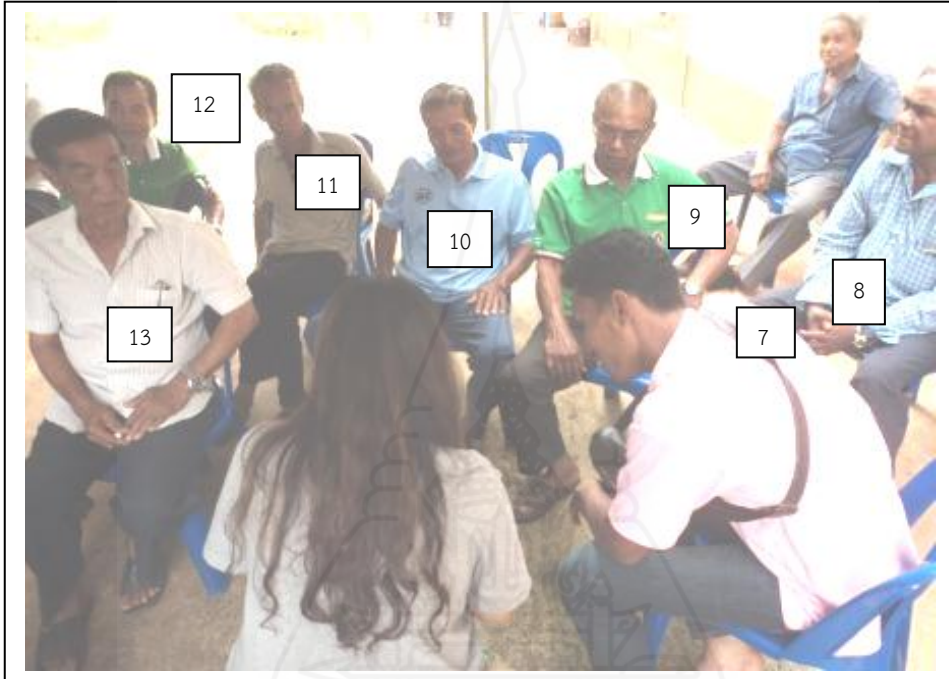
คนที่ 3 นายเจริญ เจียมวิจิตร อายุ 46 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 116/1 หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 20 ปี

คนที่ 4 นางสมจิตร ภูเขาทอง อายุ 48 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 115 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 30 ปี

คนที่ 5 นายประดิษฐ์ โพธิ์ทอง อายุ 54 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 82 หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส

ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 30 ปี

คนที่ 6 นายบรรลือ ชิมะวัฒนากร อายุ 46 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 66 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 31 ปี

ภาพที่ 4.2 การทำสนทนากลุ่มเกษตรกร

คนที่ 7 นายวีระพล ศรีเดช อายุ 33 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 25/1 หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ โสด
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 33 ปี

คนที่ 8 นายสุุดใจ ไทยเทศ อายุ 65 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 234 หมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 34 ปี

คนที่ 9 นายปราโมทย์ หิตะโกวิท อายุ 66 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 161 หมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 39 ปี

คนที่ 10 นายไชยรงค์ เหมาะะสกล อายุ 75 ปี อาชีพ เกษตรกรรม

บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 53 ปี

คนที่ 11 นายประจวบ สังข์ปล้อง อายุ 67 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 62 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 40 ปี

คนที่ 12 นายสันติ เกตุพิมล อายุ 54 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 53/1 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 26 ปี

คนที่ 13 นายปัจจะ เทียมศิริ อายุ 80 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 80 หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 40 ปี

ภาพที่ 4.3 การทำสนทนากลุ่มเกษตรกร

คนที่ 14 นายชูเกียรติ นารีศรีสวัสดิ์ อายุ 43 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 2 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 9 ปี

คนที่ 15 นายวินัย ไกรวิสินธุ์ อายุ 56 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 44 หมู่ที่ 5 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 33 ปี

คนที่ 16 นายคัชเช พูลสวน อายุ 32 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 2/1 หมู่ที่ 5 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ โสด
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 32 ปี

คนที่ 17 นายสมชาย น้อยคอนไพร อายุ 49 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 6 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 17 ปี

คนที่ 18 นายอำนาจ น้อยคอนไพร อายุ 53 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 5 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 18 ปี

คนที่ 19 นายสมชาย โอหารส อายุ 49 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 15/1 หมู่ที่ 6 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 16 ปี

คนที่ 20 นายวิรัช ขลิบเคลื่อน อายุ 41 ปี อาชีพ เกษตรกรรม
บ้านเลขที่ 139 หมู่ที่ 6 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สถานภาพ สมรส
ระยะที่อยู่อาศัยในตำบลถ้ำสิงห์ 5 ปี

วันที่ทำการสนทนากลุ่ม วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556 ที่ทำการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
กาแฟถ้ำสิงห์ หมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

2. ตอนที่ 2 สภาพพื้นที่ทำการศึกษา

ประวัติชุมชน

ตำบลถ้ำสิงห์ เดิมแยกมาจากตำบลทุ่งคา ซึ่งมีอยู่ 6 หมู่บ้าน และกำนันสมควร
บำรุงราษฎร์ กำนันตำบลทุ่งคา ได้ดำเนินการแบ่งแยกตำบล โดยแยกเป็นตำบลถ้ำสิงห์ เมื่อวันที่ 1
เมษายน พ.ศ. 2533 และต่อมาแยกเป็นหมู่บ้าน จากหมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์ มาเป็นหมู่ที่ 6 บ้านหนองคำเสา

เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2538 และเป็นตำบลถ้ำสิงห์จนปัจจุบัน ชื่อตำบล “ถ้ำสิงห์” เดิมเรียกว่า ถ้ำสิงโต คุณลุงผวน ศิลปกร เล่าให้ฟังว่า คุณลุงเป็นผู้บุกเบิกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เมื่อก่อนบริเวณบ้านถ้ำสิงห์เป็นป่าทึบ ป่าดงดิบ ใช้เป็นที่พักของชาวบ้านที่มาหาของป่า เช่น หวาย สมุนไพร สัตว์ป่า ฯลฯ สาเหตุที่เรียกว่า “ถ้ำสิงห์” เพราะที่ถ้ำมีหินงอกหินย้อยที่มีลักษณะคล้ายสิงโตมาก เชื่อกันว่าหินรูปสิงโต นี้มีความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพบูชา ของชาวบ้านมาตลอด ชาวบ้านในชุมชนนี้ส่วนใหญ่จะโยกย้ายมาจากภาคกลาง และภาคตะวันตก เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี อีกส่วนหนึ่งเป็นคนในท้องถิ่นดั้งเดิมและชาวเกาะสมุย ในตำบลถ้ำสิงห์ จึงมีการผสมผสานของวัฒนธรรม ระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ ทั้งภาษาพูด อาหาร การละเล่น ประเพณี และความเชื่อ แต่ระยะเวลาเกือบครึ่งทศวรรษที่ชุมชนแห่งนี้ตั้งขึ้นก็ช่วยหล่อหลอมให้วัฒนธรรมทั้ง 2 สาย ผสมผสานกันจนแทบจะเป็นเนื้อเดียวกัน

ตำบลถ้ำสิงห์ มีขนาดของพื้นที่ตำบลประมาณ 22, 437 ไร่ หรือ 35,899.2 ตารางกิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์, 2551) เป็นพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประมาณ 10,744 ไร่ (ศูนย์สารสนเทศ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2551) ประกอบด้วย หมู่ที่ 1, 2, 3, 4 และ 6 พื้นที่การเกษตรประมาณ 13,436 ไร่ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลประกอบอาชีพทางการเกษตร ลักษณะพื้นที่เป็นที่สูง และเป็นภูเขา สภาพของดินเป็นดินเหนียวสีแดงเหมาะแก่การประกอบอาชีพทางการเกษตร สภาพพื้นที่มีความลาดชัน 2-5 % บริเวณดังกล่าวใช้ปลูกยางพาราไม่ผลต่าง ๆ และพืชไร่บางชนิด ไม้ยืนต้น และพืชผัก และบางพื้นที่ยังคงสภาพป่าธรรมชาติเป็นพื้นที่ภูเขา

ตำบลถ้ำสิงห์ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอเมืองชุมพร ห่างจากอำเภอเมืองชุมพรประมาณ 24 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ในอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลบ้านนา ตำบลขุนกระโทก อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลวิสัยเหนือ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลทุ่งคา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลวิสัยเหนือ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากข้อมูลประชากรของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 แยกเป็นประชากรชาย 1,539 คน หญิง 1,563 คน เป็นคนไทยเชื้อสายไทย ร้อยละ 90 และเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ร้อยละ 10 ส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคกลาง เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี และจังหวัดทางภาคใต้ เช่น อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช

การปกครองของตำบลถ้ำสิงห์ แบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 บ้านเขายาว นายประสิทธิ์ ชูปลอด เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านควนจำปา นายวันดี วิสัยรัตน์ เป็นกำนันตำบลถ้ำสิงห์ หมู่ที่ 4 บ้านถ้ำเพิง นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว นายคัทเซ พูลสวน เป็นผู้ใหญ่บ้าน และ หมู่ที่ 6 บ้านหนองคำเสา นายเล็ก หลวงงาม เป็นผู้ใหญ่บ้าน

สภาพทางสังคมของพื้นที่วิจัย

ตำบลถ้ำสิงห์เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นประมาณ 55 ปี หลังจากการอพยพเข้ามาเพื่อจับจองพื้นที่ทำการเกษตรหลังจากการสัมปทานป่า ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบเครือญาติและแบบเพื่อนพ้อง การตั้งบ้านเรือนของเกษตรกรจะตั้งตามแปลงเกษตรกรรม และเรียงรายเป็นแนวยาวตามความยาวของถนนภายในชุมชน บริเวณสี่แยกบ้านถ้ำสิงห์เป็นแหล่งรวบรวมร้านค้า โรงเรียน ศาสนสถาน และตลาดนัด มีร้านค้า ร้านอาหาร และร้านสะดวกซื้อ โดยแต่ละหมู่บ้านก็จะมีจุดรวมของร้านค้าในแต่ละชุมชน ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านสองชั้นที่ทำด้วยปูนหรือมีบางหลังที่เป็นบ้านปูนผสมไม้ และบ้านไม้มีได้รูปแบบโบราณ ส่วนลักษณะบ้านที่สร้างขึ้นใหม่จะมีลักษณะเป็นบ้านปูนที่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก มีรั้วรอบขอบชิด มีเครื่องอำนวยความสะดวกครบครัน มีรถยนต์ใช้เกือบทุกหลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดและสำนักสงฆ์เป็นสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมงานประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา จำนวน 3 วัด ได้แก่ วัดถ้ำสิงห์ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์ วัดห้วยแก้ว ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว และสำนักสงฆ์ถ้ำเพิง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 บ้านถ้ำเพิง ส่วนประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์ ก็จะ去做พิธีทางศาสนาที่โบสถ์สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือ วัดนักบุญยอแซฟ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์ คนในตำบลถ้ำสิงห์มีประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากอพยพมาจากพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีเพียงส่วนน้อยที่แตกต่างไปบ้างตามภูมิถิ่นเดิมของประชาชนในพื้นที่ ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน เช่น งานขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันสารทเดือนสิบ การออกพรรษา ทอดกฐินและงานแข่งเรือในเทศกาลออกพรรษา

การศึกษาในพื้นที่มีสถานศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ประกอบด้วยโรงเรียน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านถ้ำสิงห์ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์ เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนบ้านควนจำปา หมู่ที่ 3 บ้านควนจำปา เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และมีศูนย์พัฒนาเด็กตำบลถ้ำสิงห์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์

การสาธารณสุขในพื้นที่ มีสถานอนามัยประจำตำบลที่ให้บริการขั้นพื้นฐาน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลถ้ำสิงห์ ตั้งอยู่บริเวณ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์ หากเกินความสามารถของสถานอนามัย ก็จะส่งไปยังโรงพยาบาลชุมพรเขตอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

ในตำบลมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้าน เข้ารับการอบรมด้านสาธารณสุขมูลฐานเพื่อนำไปเผยแพร่ความรู้และข่าวสารให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

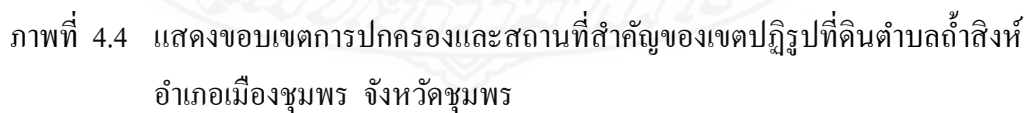
การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน อยู่ในเขตความรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธร ตำบลวิสัยเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ซึ่งในตำบลถ้ำสิงห์ มีป้อมสายตรวจประจำตำบลถ้ำสิงห์ ตั้งอยู่บริเวณ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์

การคมนาคมและการสื่อสารในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์ มีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ประกอบด้วย ถนนลาดยางถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนหินคลุก และถนนดินลูกรัง เป็นถนนเชื่อมต่อระหว่าง อบต.ขุนกระโทก อบต.ทุ่งคา อบต.วิสัยเหนือ และอบต.บ้านนา ถนนส่วนใหญ่เป็นถนนดินหินคลุก การเดินทางโดยรถยนต์สาธารณะจะให้บริการ โดยเริ่มต้นจากเขตเทศบาลเมืองชุมพร (บริเวณหลังตลาดชุมพร) ถึงบ้านเขายาว ตำบลวิสัยเหนือ และบ้านถ้ำสิงห์ ถึง เทศบาลเมืองชุมพร โดยรถจะออกเป็นเวลา การโทรคมนาคม / การสื่อสารสื่อสารต่าง ๆ ในเขตตำบลถ้ำสิงห์ ประกอบด้วย ศูนย์ไปรษณีย์ประจำตำบล 1 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 5 ตู้ โทรศัพท์บ้าน 115 เครื่อง หอกระจายข่าว / เสียงตามสาย 6 จุด กระจายตามหมู่บ้าน สถานีวิทยุชุมชนคนถ้ำสิงห์ 1 สถานี ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำสิงห์

ตำบลถ้ำสิงห์ มีประปาประจำหมู่บ้านภายในตำบลถ้ำสิงห์ 6 แห่ง ได้แก่ ประปาประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 1,2,3,4,5,6 แหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ มี 5 สาย ลำน้ำ และลำห้วย อยู่ในบริเวณ หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 5 บึง สระหนอง จำนวน 7 แห่ง ด้านแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในตำบล จะประกอบด้วย บ่อน้ำตื้น บ่อโยก และแท้งก์น้ำ ฝ่าย 4 แห่ง บ่อน้ำตื้น 112 แห่ง บ่อบาดาล 13 แห่งและสระน้ำ 7 แห่ง ส่วนในแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรหากไม่มีสระน้ำในแปลงเกษตรกรก็จะเตรียมถังเก็บกักน้ำ บ่อซีเมนต์ โองน้ำขนาดใหญ่ อุปกรณ์ในการเก็บน้ำชนิดต่างๆ

สภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่วิจัย

จากสภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิอากาศที่มีความเหมาะสม ทำให้ประชากรในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เน้นการปลูกพืชยืนต้น เช่น กาแฟ ทุเรียน มังคุด ลองกอง กล้วยหอมทอง กล้วยไข่ หมากร มะพร้าวและไม้ผลอื่นๆหลากหลาย ในรูปแบบสวนสมรม ซึ่งระยะหลังเริ่มมีการปลูกปาล์มน้ำมันและยางพาราเพิ่มขึ้นในพื้นที่ ขนาดการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินของเกษตรกรในตำบลเฉลี่ยประมาณ 12.49 ไร่ การเพาะปลูก ในตำบลถ้ำสิงห์ มีพื้นที่ปลูกทุเรียนมากที่สุด จำนวน 2,870 ไร่ รองลงมาคือ ปาล์มน้ำมัน จำนวน 1,548 ไร่ ลองกอง จำนวน 1,355 ไร่ กล้วยหอมทอง จำนวน 1,191 ไร่ มะพร้าว จำนวน 961 ไร่ ยางพารา จำนวน 551 ไร่

ภาพที่ 4.5 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อและเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์
อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

3. ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

3.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบล

ถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูป

ที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

3.3 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบล

ถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

3.4 แนวทาง การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

3.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบล

ถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

3.1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

3.1.2 การเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตร

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน

3.1.4 การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางการเกษตร

3.1.5 การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ ทัศนคติของเกษตรกร

3.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วย นายสุรินทร์

อินทรวัดนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนาย ไพบูลย์ คุปประเสริฐ ให้ข้อมูลมีความสอดคล้องกันว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2537 ตำบลถ้ำสิงห์เป็นชุมชนใหม่ มีอายุประมาณ 50 ปี ช่วงต้นระบบเศรษฐกิจของชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง คราวเรือนเกษตรกรพึ่งตนเองได้ เงินทองเข้ามามีบทบาทน้อยมากและทำการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของครัวเรือนเป็นหลัก ผลผลิตของครัวเรือนส่วนใหญ่จะผลิตข้าวไว้เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน การผลิตพืชผัก เช่น พริก มะเขือ ถั่วเขียว หอมทอง มะพร้าว การเพาะปลูกแบบง่าย ๆ ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่ผลิตด้วยตนเอง ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ขนาดของครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ ที่มีสมาชิกในครอบครัวหลายวัย ความสัมพันธ์ในครอบครัวเหนียวแน่น สมาชิกทุกคนในครอบครัวทำหน้าที่เป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค

โดยพ่อทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวและนำผลผลิตไปขายที่ตลาดนัดในชุมชนใกล้เคียงและนำไปขายในตัวจังหวัดชุมพร ผลผลิตที่นำไปขายเป็นผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นผักสวนครัว พริกแห้ง กลั้วหอมทอง ของป่า และหวาย ซึ่งจะนำผลผลิตไปขายเองบางส่วน ผู้บริโภคจะเป็นเกษตรกรในละแวกใกล้เคียง ในส่วนที่นำไปส่งให้พ่อค้าคนกลาง ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นผู้บริโภคในตัวจังหวัดชุมพรและต่างจังหวัด เช่น ระนอง สุราษฎร์ธานีและประจวบคีรีขันธ์ รายได้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรจะมาจากกลั้วหอมทองเป็นหลัก ค่าใช้จ่ายมีน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่ไม่สามารถผลิตได้และสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน การเพาะปลูกไม่มีต้นทุนการผลิต รายได้ของเกษตรกรค่อนข้างต่ำ แต่ค่าใช้จ่ายต่ำ เกษตรกรไม่มีหนี้สินหรือมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในช่วง พ.ศ. 2516-2537 ระบบเศรษฐกิจของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นระบบทุนนิยม ที่ครัวเรือนมีความจำเป็นต้องใช้เงินตราในการลงทุนทางการเกษตรมากขึ้น เนื่องจากการปรับเปลี่ยนระบบการปลูกพืชมาเป็นพืชไร่เชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฝรั่ง ขมิ้น กาแฟ และพืชไร่อื่นๆ เข้ามาทดแทนข้าวไร่ พืชผัก การผลิตพืชไร่ทำให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่ม แรงงานในครัวเรือนทำเดิม ทำให้แรงงานไม่เพียงพอ ประกอบกับมีรถไถรับจ้างเข้ามารับจ้างเตรียมดินในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรเริ่มมีการจ้างงานร่วมกับการใช้แรงงานในครัวเรือน เงินตราจึงมีความสำคัญกับครัวเรือนมากขึ้น

หลังการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 -2556 ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ระบบเศรษฐกิจของชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เนื่องจากเส้นทางมีความสะดวกสบาย มีรถประจำทางให้บริการทำให้การเดินทางไปมาหาสู่กันทำได้ง่าย คนภายนอกชุมชนจึงเดินทางเข้ามาในชุมชน ทำให้ได้รับรู้ข่าวสารมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนปรับเปลี่ยนไปตามระบบเศรษฐกิจหลักของประเทศ เกษตรกรมีความต้องการใช้เงินเพิ่มขึ้น ผลผลิตของชุมชนเริ่มปรับเปลี่ยนเป็นพืชสวนเชิงเดี่ยว การผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อการค้า ไม่ผลิตสิ่งที่ครัวเรือนใช้บริโภค เริ่มใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีจำนวนมาก ผลผลิตราคาดี ทำให้ความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น เกษตรกรมีเอกสารสิทธิในการถือครองที่ดินไม่ต้องเกรงกลัวและหลบหนีเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ เช่นอดีต การทำมาหากินของคนในชุมชนเริ่มพึ่งพาปัจจัยภายนอกเพิ่มขึ้น เป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ เกษตรกรเลิกทำหน้าที่ผู้จำหน่ายผลผลิต เนื่องจากผลผลิตมีพ่อค้ามารับซื้อในชุมชน และนำส่งโรงงานทางภาคกลาง รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งยังสามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้เพิ่มขึ้นสามารถนำเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ค้ำประกันเงินกู้กับ ธ.ก.ส. ได้ ทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นด้วย หลังจากการผลิตทุเรียนนอกฤดู ก็ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น แต่รายจ่ายก็เพิ่มเป็นเงาตามตัว ภาวะหนี้สินก็เพิ่มตามเช่นกัน แต่มองแล้ว

เศรษฐกิจภาพรวมดีมาก เกษตรกรมีเงินใช้คล่องมือ ซื้อหาสินค้าได้ง่ายขึ้น ครอบครัวก็ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นคนเมืองมากขึ้น

2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 ราย กล่าวว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินระบบเศรษฐกิจของชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกษตรกรมีรายได้พอเลี้ยงตนเองและครอบครัว ชาวบ้านไม่ค่อยมีเงิน เศรษฐกิจไม่ดี ทำมาค้าขายยาก เกษตรกรในชุมชนทำกิจกรรมทางการเกษตรเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ไม่ค่อยได้ซื้อหาของกินของใช้ ส่วนใหญ่ใช้การแลกเปลี่ยนกัน มีความเอื้อเฟื้อกันดี ใครมีอะไรก็แบ่งปัน ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ทำการเกษตรแบบโบราณ ไม่มีเครื่องใช้ไม้สอยอะไรมากมาย ผลผลิตในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นข้าวไร่พันธุ์พื้นเมือง กล้วยหอมทอง ส้มโอ มะพร้าว เงาะ ผลผลิตราคาไม่ดี เกษตรกรรายได้ต่ำแต่ความสัมพันธ์ในครอบครัวดี ลูกหลานไม่เกรง ใช้งานไม่ค่อยไม่เกรง ฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่แตกต่างกับปัจจุบัน แม้ไม่ได้เรียนหนังสือก็เป็นเด็กดี ช่วยเหลือพ่อแม่ได้มาก การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง เช่น การพัฒนาถนน การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาวัด การช่วยเหลืองานสังคมต่างๆก็พร้อมเพรียงกัน

หลังการปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ พ.ศ. 2538-2556 ครอบครัวของเกษตรกรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นมาก จากการทำสวนกาแฟ สวนทุเรียนนอกฤดู ทำให้ตำบลถ้ำสิงห์มีชื่อเสียงในการผลิตกาแฟและทุเรียน เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นมาก ผลผลิตหลักของชุมชน เช่น กาแฟโรบัสต้า ทุเรียนหมอนทอง กล้วยหอมทอง มังคุด ลองกอง หมากร มะพร้าว เกษตรกรมีรายได้จากการทำทุเรียนนอกฤดู มีการซื้อรถยนต์เพื่อใช้ในการเดินทาง ทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างสะดวกสบาย การทำการเกษตรระยะหลังเมื่อมีความร่ำรวยก็เริ่มมีการจ้างงานทั้งแรงงานในชุมชนและแรงงานต่างชาติ ความเป็นอยู่ของครัวเรือนของเกษตรกรได้เปลี่ยนแปลงไปเริ่มมีความคิดเป็นคนเมืองมากขึ้น นิยมส่งเสียบุตรหลานให้มีการศึกษาเพิ่มขึ้น ให้ความสำคัญกับช่วยเหลือสังคมน้อยลง ไม่สนใจงานส่วนรวม ต่างคนต่างอยู่

3) แกนนำเกษตรกร ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร และนายดำรง เสนแก้ว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของชุมชนว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินเกษตรกรในพื้นที่ทำการผลิตเพื่อการยังชีพไม่เป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ผลิตข้าวไร่กันทุกครัวเรือน แต่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก หากครอบครัวใดมีไม่เพียงพอก็สามารถหยิบยืมเพื่อนบ้านหรือนำผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆแลกเปลี่ยนกัน ผลผลิตที่ทำเพื่อการค้า ได้แก่ กล้วยหอมทอง มะพร้าว ไม้ผลพื้นเมือง รายได้ของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากภาคเกษตรกรรม และรายได้ค่อนข้างต่ำหากเทียบกับปัจจุบัน การผลิตในช่วงปีแรกไม่ค่อยมีต้นทุนการผลิตเนื่องจากดินดี อุดมสมบูรณ์

ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำมาก ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำ มีเพียงค่าใช้จ่ายในการซื้อของกินที่ไม่สามารถผลิตได้ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆน้อยมากเนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ครอบครัวของเกษตรกรไม่มีความจำเป็นต้องจ้างแรงงาน พ่อแม่มีบุตรหลายคนส่วนใหญ่บุตรหลานไม่ค่อยได้เรียนต่อ จบชั้นประถมจากโรงเรียนในชุมชน เมื่อจบแล้วก็ต้องออกมาช่วยเหลือพ่อแม่ทำสวน มีบางครอบครัวเท่านั้นที่ส่งเสียให้บุตรหลานได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ต่อมาเริ่มมีความเจริญด้านคมนาคมทำให้การเดินทางสะดวก การได้รับข่าวสารเพิ่มมากขึ้น ชุมชนจึงติดต่อกับภายนอกมากขึ้น ทำให้กระแสการผลิตพืชไร่ได้รับความนิยมในพื้นที่ เนื่องจากมีพ่อค้าเข้ามาซื้อภายในชุมชน ผลผลิตของเกษตรกรปรับเปลี่ยนเป็น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กล้วย กาแฟ มะละกอ ในช่วงการผลิตระยะแรกเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่เมื่อปลูกซ้ำในที่ดินเดิมหลายปี ทำให้เกิดโรคแมลงสะสมและต้องใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้ค่าใช้จ่ายของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ทั้งต้องจ้างเครื่องจักร/รถไถเพื่อปรับพื้นที่ ประกอบกับช่วงหลังพ่อค้าคนกลางกดราคา ทำให้เกษตรกรจัดตั้งกลุ่มเพื่อรวบรวมผลผลิตไปขายให้กับโรงงานทางภาคกลาง เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กาแฟ เพื่อแก้ไขปัญหาแต่ทำได้เพียงระยะแรกเท่านั้น เมื่อพ่อค้าคนกลางขึ้นราคาผลผลิตทำให้กลุ่มไม่สามารถรวบรวมผลผลิตได้ สมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับกลุ่ม ในระยะนี้เริ่มใช้เงินทุนจากแหล่งทุนภาครัฐ เช่น ธ.ก.ส. แล้ว แ่่งเงินกู้ไม่มาก ทำให้เกษตรกรเริ่มเป็นหนี้

หลังการปฏิรูปที่ดิน เป็นช่วงที่เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้จากการทำทุเรียนนอกฤดู ผลผลิตส่วนใหญ่ของเกษตรกรเป็นทุเรียน ใช้การจ้างแรงงานต่างชาติทำในกิจกรรมที่อันตราย เช่น การฉีดสารทุเรียน การโยงทุเรียน การทำแขนงทุเรียน ผลผลิตทุเรียนที่ได้จะมีพ่อค้ามารับซื้อที่หน้าสวน ลักษณะการซื้อขายเป็นการเหมาทั้งแปลง หรือแล้วแต่การตกลงกันระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งการขายผลผลิตดังกล่าวผู้ซื้อจะทำหน้าที่ในการเก็บเกี่ยวและขนส่งเอง ตลาดทุเรียนส่วนใหญ่เป็นตลาดต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เมื่อทำการผลิตกันทุกครัวเรือน ผลผลิตจึงมีปริมาณสูง ราคาผลผลิตลดลงและเกิดปัญหาโรค/แมลง ทำให้เกษตรกรรายได้ลดลง ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ไม่สามารถลดได้ ภาระหนี้สินจึงเพิ่มสูงขึ้นตามระบบทุนนิยม ช่วงพ.ศ. 2550-2556 เกษตรกรในพื้นที่ตำบลลำสิงห์ เริ่มได้รับการพัฒนาความรู้ในเรื่องการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกษตรกรบางส่วนพยายามปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง โดยการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่พยายามพึ่งตนเอง และพยายามใช้สารอินทรีย์ ร่วมกับการใช้สารเคมี เพื่อปรับปรุงบำรุงดินและลดต้นทุนการผลิต ทั้งในช่วงเวลาดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและ

ประยุกต์ใช้ทางการเกษตร ทั้งได้สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามการส่งเสริมและสนับสนุนก็ไม่แพร่หลายและยังมีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ไม่สนใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ยังคงใช้วิธีการดำรงชีวิตและวิธีการผลิตแบบเดิม

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร และสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร กล่าวว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินไม่ได้เข้าทำงานในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ แต่ได้ให้รายละเอียดของพื้นที่การเกษตรของจังหวัดชุมพรภาพรวมว่า ก่อน พ.ศ. 2537 ระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นแบบพึ่งตนเอง และพัฒนามาสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ตามระบบเศรษฐกิจของประเทศ ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เท่ากัน เนื่องจาก การคมนาคมและสาธารณูปโภค หากชุมชนเกษตรชุมชนใดอยู่ใกล้ชุมชนเมือง การเปลี่ยนแปลงก็จะเกิดได้ง่ายกว่าชุมชนเกษตรที่ไกลจากตัวเมือง

หลังจากการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2538 ยังไม่ได้เข้าไปดำเนินงานในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ แต่หลังจากที่เข้าไปดำเนินงานในพื้นที่ประมาณ พ.ศ. 2552 กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจของตำบลถ้ำสิงห์ว่า เกษตรกรในพื้นที่ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มเกษตรกรเคมีกับกลุ่มเกษตรกรหัวก้าวหน้าที่พยายามจะปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนให้หันมาพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นเกษตรกรที่เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ศูนย์ต้นแบบและเกษตรกรเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้ฯและศูนย์ต้นแบบ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษ และวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรอื่นๆปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของครัวเรือน เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองและยกระดับจากการผู้ผลิตสินค้าเกษตรพื้นฐานพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน การผลิตที่ปลอดภัยได้มาตรฐานสามารถสร้างมูลค่าของผลผลิตเพื่อช่วยเหลือให้ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ก่อตั้งกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชน การปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่พยายามพึ่งตนเอง และพยายามใช้สารอินทรีย์ร่วมกับการใช้สารเคมี เพื่อปรับปรุงบำรุงดินและลดต้นทุนการผลิต

5) การทำสนทนากลุ่มเกษตรกร จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลถึงระบบเศรษฐกิจของชุมชนว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน การทำมาหากินของคนในชุมชน ระบบเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน การทำไร่ทำสวนค่อนข้างลำบาก ใช้แรงงานตนเองและแรงงานของสมาชิกในครัวเรือน ใช้ขอบใช้เสียมในการทำสวนต้องทยอยทำไปเรื่อยๆมีเวลาส่วนใหญ่อยู่ในสวน เริ่มปลูกข้าวหลังจากการเผาป่า เพื่อบริโภคเป็นข้าวไร่พื้นเมือง การทำสวนเหนื่อยมาก บางที่ต้องขอแรงเพื่อนบ้านหรือใช้การแลกเปลี่ยนแรงงาน ไม่ค่อยมีเงินมีทอง ราคาผลผลิตต่ำ ส่วนใหญ่ปลูกพริก ปลูกมะเขือ กล้วยหอมทอง การนำไปขายต้องใช้สาแหรกหาบออกไป ใส่เกวียนเพื่อนบ้าน การ

เดินทางก็ต้องไปตั้งแต่มีดกว่าจะถึงตลาดก็เช้าพอดี ผลผลิตที่นำไปขายที่ละไม่มากเพราะการเดินทางลำบาก ต้องไปกันหลายคน เมื่อขายผลผลิตมีเงินแล้วก็นำเงินไปซื้อกับข้าว หอม กระเทียม การออกไปขายผลผลิตจะไปอาทิตย์ละครั้ง หลังจากนั้นเมื่อถนนเริ่มดีขึ้นมีรถรับจ้างสามารถออกไปสู่ชุมชนอื่นๆง่ายขึ้น ทำให้ต้องใช้เงินเพิ่มมากขึ้น การผลิตต้องตรงกับที่ตลาดรับซื้อเพื่อสร้างรายได้ การทำเกษตรในชุมชนจะคล้ายคลึงกัน ระยะเวลาค่าใช้จ่ายสูงขึ้น เริ่มใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี เริ่มทำสวนกาแฟ และสวนทุเรียน เพราะราคาดี สภาพดินเหมาะสม ทำให้รายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม แต่ค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้น ทั้งต้องซื้อกับข้าวมาจากตลาดทั้งหมด ซึ่งในขณะนั้นมีตลาดนัดทำให้การจับจ่ายใช้สอยสะดวกขึ้นมาก

หลังการปฏิรูปที่ดิน ชุมชนเริ่มได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นช่วงที่เศรษฐกิจดีมาก เกษตรกรมีรายได้สูง ผลผลิตราคาดี ชีวิตสะดวกสบาย ทุกบ้านมักซื้อรถยนต์เพื่อใช้ในการเดินทาง สินค้าเริ่มแพงขึ้นแต่ไม่ส่งผลกระทบมากนัก เพราะรายได้ดี มาเริ่มลำบากในช่วงที่ทุเรียนเป็นโรคและตายเป็นจำนวนมาก ราคาผลผลิตก็ตกต่ำ ทำให้กู้เงินเพื่อนำมาใช้ในการครัวเรือน เกษตรกรเริ่มมีภาระที่ต้องใช้เงินเพิ่มมากขึ้น ทั้งค่าใช้จ่ายของบุตรหลานที่ส่งไปโรงเรียน นอกชุมชน ค่ารถนักเรียน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าผ่อนรถยนต์ ค่าเครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือนและค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการเกษตร รวมถึงค่าปุ๋ยเคมีและสารเคมีที่ราคาเพิ่มสูงขึ้นเมื่อโรคทุเรียนเริ่มระบาดหนัก จึงต้องใช้สารเคมีเพิ่มสูง ทำให้เพิ่มค่าใช้จ่ายขึ้นอีก บางปีทำแล้วไม่มีกำไร บางปีไม่มีผลผลิต ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ต้องเลิกทำทุเรียนนอกฤดูไปช่วงหนึ่ง ประมาณ พ.ศ. 2548-2549 ยางพาราและปาล์มน้ำมันได้รับความนิยมสูงเนื่องจากราคาสูงเป็นที่สนใจให้เกษตรกรสูงอายุและเกษตรกรที่ขาดแรงงานในการเกษตรปรับเปลี่ยนมาปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นในพื้นที่ เพราะการดูแลไม่ยุ่งยากเหมือนทุเรียน ไม่ต้องใช้แรงงานมาก และไม่ต้องใช้น้ำเหมือนทุเรียน การผลิตง่ายกว่า ซึ่งยางพาราและปาล์มน้ำมันจะปลูกมากในพื้นที่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นเกษตรกรที่อพยพมาจากจังหวัดทางภาคใต้

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ก่อนการปฏิรูปที่ดินเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2506-2537 จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำเกษตรกร และเกษตรกร ให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า สภาพเศรษฐกิจของตำบลถ้ำสิงห์ ได้แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ. 2506 -2515 สภาพเศรษฐกิจของตำบลเป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเอง และช่วงที่ 2 พ.ศ. 2516-2537 สภาพเศรษฐกิจของชุมชนเป็นแบบทุนนิยม ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ทำงานในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ กล่าวว่าในช่วงก่อนการปฏิรูปที่ดินไม่ได้เข้าทำงานในชุมชน จึง

กล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจในภาพรวมของพื้นที่การเกษตรของจังหวัดชุมพร ว่า ก่อน พ.ศ. 2537 สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านในพื้นที่การเกษตรมีลักษณะพึ่งตนเอง และพัฒนามาสู่สภาพเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากันตามความเจริญของแต่ละชุมชน ส่วนสภาพเศรษฐกิจของตำบลถ้ำสิงห์ หลังการปฏิรูปที่ดิน กลุ่มเป้าหมายได้ให้ข้อมูลสอดคล้องกันทั้ง 5 กลุ่ม ว่า เป็นสภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ต่อเนื่องมาจากช่วงก่อนการปฏิรูปที่ดิน ช่วงเวลาในการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก ส่งผลมาจากการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความเจริญทางด้านคมนาคม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเอกสารทางวิชาการของบุญนาค ตีวกุล (2543: 4-9) ที่กล่าวถึงช่วงเวลาในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจครัวเรือนของคนในชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ได้จัดแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงที่ 1 ก่อน พ.ศ. 2398 ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2398-2503 และช่วงที่ 3 พ.ศ. 2503 ถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นว่ามีแตกต่างกับช่วงเวลาที่ทำการศึกษาของตำบลถ้ำสิงห์ แต่เมื่อพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจที่จัดแบ่งเป็น 2 ระบบ คือ ก่อน พ.ศ. 2398 เป็นระบบเศรษฐกิจหมู่บ้าน ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้ มีการปลูกข้าว ตามสภาพพื้นที่ มีการเลี้ยงสัตว์ ผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน ใช้เทคโนโลยีต่ำ ช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3 ที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเพื่อจำหน่าย เลิกผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ มีเวลาว่างและใช้ไปในทางที่ผิด และการเริ่มสนับสนุนให้มีการปลูกพืชไร่ และพืชสวนเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า ครัวเรือนเกษตรกรจึงไม่พึ่งพาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของตำบลถ้ำสิงห์ ทำให้สรุปได้ว่า สภาพเศรษฐกิจของพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ในช่วงต้นเป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองที่ครอบครัวมีบทบาทในการผลิต การบริโภค และการจำหน่ายผลผลิต ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนต่างทำหน้าที่ของตนเอง และมีความเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มสังคม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์การทางสังคม มีความผูกพัน นับถือธรรมชาติ มีระบบความเชื่อเพื่อใช้ควบคุมสังคม จนปรับเปลี่ยนมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ตามระบบเศรษฐกิจหลักของประเทศที่พัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมาก เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม การปรับเปลี่ยนบทบาทการทำหน้าที่ของครัวเรือน การลดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สถาบันทางสังคมลง ตลอดจนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในชุมชน ซึ่งช่วงเวลาในการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีความสัมพันธ์กับระบบการเพาะปลูกของชุมชนเป็นหลัก

3.1.2 การเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร

จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วย นายสุรินทร์

อินทวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ ภูประเสริฐ ให้ข้อมูลซึ่งมีความสอดคล้องกันว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2537 การเกษตรของตำบลถ้ำสิงห์เป็นการเพาะปลูกพืชด้วยระบบง่าย ๆ เริ่มจากการบุกเบิกป่าแล้ว จึงเผาเศษไม้เพื่อทำพื้นที่โล่งเตียน แล้วเริ่มทำการปลูกข้าวไร่พันธุ์พื้นเมืองที่นำติดตัวมา หรือขอยืมจากเพื่อนบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ก็สามารถประดิษฐ์ได้ด้วยตนเองหรือนำติดตัวมา ซึ่งการบุกเบิกป่า การเผาป่า จะใช้แรงงานผู้ชายที่เป็นผู้นำหัวหน้าครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านใกล้เคียงช่วยกัน เมื่อเตรียมพื้นที่ปลูกข้าวแล้ว จึงเริ่มปลูกข้าวไร่ ซึ่งผู้ชายจะทำหน้าที่เป็นคนแทงสั๊ก ผู้หญิงจะทำหน้าที่หยอดข้าวหรือปลูกข้าวลงในหลุม การทำสวนจะช่วยกันในครอบครัว แต่ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของเพศชาย ผู้หญิงจะทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน อบรมดูแลบุตรหลาน หลังจากการทำข้าวไร่ในปีแรกจะเพาะปลูกพืชผัก ถั่วเหลือง หอมทอง มะพร้าว ไม้ผล ในช่วงปี พ.ศ. 2516 เกษตรกรในพื้นที่เริ่มปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นการผลิตพืชไร่เชิงเดี่ยวเพื่อการค้าพืชไร่ที่เกษตรกรในพื้นที่เพาะปลูก คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฝ้าย ถั่วลิสง ละหุ่ง ขมิ้น กาแฟและถั่วเหลือง หอมทอง ซึ่งจะลดพื้นที่ปลูกข้าวไร่ลงไปเรื่อยๆ หากบุกเบิกพื้นที่ใหม่ก็จะปลูกพืชไร่เพิ่มทำให้เกิดอาชีพใหม่ในชุมชน เช่น การรับจ้างสีข้าวโพด การรับจ้างเตรียมดิน และเมื่อแรงงานในครัวเรือนไม่พอกับพื้นที่เพาะปลูก ทำให้เริ่มใช้การจ้างรถไถเตรียมดินมากขึ้น ใช้การจ้างแรงงานในการปลูกและในการเก็บเกี่ยว มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเกิดปัญหาด้านราคาและด้านตลาด จึงเกิดการรวมกลุ่มนำไปขายเองและปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรมาปลูกพืชสวนโดยเสริมด้วยพืชอายุสั้นและพัฒนาไปสู่การทำไม้ผลนอกฤดูการค้าเพื่อการค้า

หลังการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2538-2556 เป็นช่วงที่เกษตรกรในพื้นที่ผลิตทุเรียนนอกฤดูเป็นระบบการเกษตรเพื่อการค้า ต้องใช้การจัดการด้านโรค/แมลง จัดการระบบน้ำในแปลงเกษตรกร จัดหาพันธุ์พืชที่ตรงกับความต้องการของตลาด ต้องพึ่งพาการจ้างงาน พึ่งพาเครื่องจักร มีการแข่งขันกันเองภายในชุมชน เมื่อทุเรียนเป็นโรคตายและราคาไม่เป็นที่พอใจก็ปรับเปลี่ยนนำพืชชนิดอื่นมาปลูกเสริมในแปลงเกษตรกรรม เช่น มังคุด ลองกอง หนาม ถั่วลิสง มะพร้าว กลายเป็นสวนผสมมากขึ้น

2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ให้ความเห็นว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน การเกษตรของชุมชนไม่มีรูปแบบชัดเจน เกษตรกรในชุมชนทำกิจกรรมทางการเกษตรที่เหมือนกัน เริ่มจากการปลูกข้าว ปลูกกล้วยหอมทอง และผักที่ใช้บริโภคในครัวเรือน การเพาะปลูกก็ทำง่ายๆ ปลูกอะไรก็ขึ้น ไม่ต้องพินิจพิเคราะห์ เกษตรกรไม่ค่อยสนใจว่าจะต้องปลูกพืชเศรษฐกิจ ปลูกตามๆกัน พันธุ์พืชก็ไม่ต้องซื้อ ปลูกพันธุ์พื้นเมือง ไม่ต้องดูแลรักษามาก การปลูกพืชในระยะแรกไม่เน้นผลผลิต จนมีแกนนำเกษตรกรเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าได้นำพืชไร่เข้ามาในพื้นที่และขยายให้เกษตรกรเพื่อนบ้านปลูกทำให้เกษตรกรมีรายได้ดีเมื่อเทียบกับช่วงก่อน เกษตรกรในพื้นที่จึงผลิตพืชไร่แล้วขายให้พ่อค้าที่เข้ามารับซื้อ ระยะแรกเกษตรกรมีรายได้สูง เนื่องจากไม่ต้องจัดการและลงทุนมาก เมื่อปลูกข้าวพืชเดิมไปเรื่อยๆ พืชก็เริ่มเป็นโรคและต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มทำให้ขาดทุนจึงเลิกปลูกและหันมาปลูกกาแฟ เพราะราคาดีและให้ผลผลิตเร็ว เริ่มนำไม้ผลเข้ามาปลูกเสริมในกาแฟ การเกษตรจึงเป็นการปลูกพืชสวน เมื่อกาแฟราคาตกต่ำให้ผลผลิตน้อยจึงทำลายกาแฟ คงเหลือแต่ทุเรียนระยะหลังเริ่มทำทุเรียนนอกฤดูตามเกษตรกรในอำเภอหลังสวน จนแพร่กระจายทั้งชุมชน เมื่อเกิดปัญหาราคาตกต่ำจึงเริ่มปลูกไม้ผลอื่นๆเสริมในแปลงเกษตรกรรมเพื่อสร้างรายได้ เกษตรกรจะปลูกพืชตามๆกัน พืชชนิดใดราคาดีจะนิยมปลูก หากพืชชนิดใดราคาตกต่ำก็จะไม่ให้ความสนใจ

หลังการปฏิรูปที่ดิน รูปแบบการเกษตรของชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักใช้รูปแบบการทำสวนแบบเดิม หลังจากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ได้เข้ามาสนับสนุนและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร (ส.ป.ก.ชุมพร) ได้เข้ามาสนับสนุนจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนขึ้นในตำบลโดยการคัดเลือกเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงทำสวนแบบพึ่งตนเอง มีกิจกรรมหลากหลายในแปลง เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้เกษตรกรเครือข่ายและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับระบบการเกษตรแบบสวนผสม ทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกพืชผักไว้บริโภคในครัวเรือน และลดต้นทุนการผลิตในแปลงเกษตรกรรมด้วยการผลิตปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์ และสนับสนุนช่วยเหลือให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ก็ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่เริ่มเห็นความสำคัญของการทำเกษตรแบบผสมผสานมากขึ้น เนื่องจากสามารถลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตได้ และสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรเพาะปลูกแบบผสมผสานมากขึ้น

3) แกนนำเกษตรกร ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร และนายดำรง เสนแก้ว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรของชุมชนว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน การเกษตรของชุมชนเป็นแบบง่ายๆ เริ่มจากการปลูกข้าวเพื่อบริโภคและปลูกพืชหน้าดินเพื่อสร้างรายได้ของครอบครัว

จนมาเป็นระบบการเกษตรแบบพืชไร่เชิงเดี่ยวเพื่อการค้า และพัฒนามาสู่ระบบการปลูกพืชสวนเชิงเดี่ยว การผลิตไม้ผลนอกฤดูเพื่อการค้าและเริ่มพัฒนามาสู่การใช้เทคโนโลยี ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีอย่างมาก การปลูกพืชสวนแบบผสมผสานหรือสวนผสมเพื่อการค้า

หลังการปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ พ.ศ. 2538-2556 แกนนําเกษตรกร ซึ่งเป็นประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองถ้ำสิงห์ และประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ ได้กล่าวถึง ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรและสมาชิกในชุมชนว่า จากการที่เกษตรกรในพื้นที่ได้ปรับเปลี่ยนระบบปลูกพืชมาเป็นแบบสวนผสม(ผสมผสาน) ทำให้ผลผลิตของเกษตรกรมีความหลากหลายขึ้น ราคาของผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอนทำให้ต้องการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่จึงได้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการเงินเบื้องต้น เริ่มจากการรวมกลุ่มจากพี่น้อง พ่อแม่ ญาติสนิท เพื่อนบ้าน มาออมเงินรวมกัน และใช้การกู้ยืมในกลุ่มจนพัฒนามาเป็นกลุ่มอาชีพทางการเกษตรทั้ง 2 กลุ่ม ใช้แก้ไขปัญหาราคผลผลิตทางการเกษตรของสมาชิก โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง จะทำหน้าที่เป็นจุดรับซื้อผลผลิตของสมาชิก เช่น กล้วยทุกชนิด มังคุด ลองกอง มะละกอ และทำหน้าที่เป็นจุดรวบรวมและส่งผลผลิตไปขายยังตลาด ซึ่งตลาดมีทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ เน้นการผลิตกล้วยหอมทองปลอดสารพิษส่งประเทศญี่ปุ่น ที่ได้รับการสนับสนุนจากจังหวัดชุมพร สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร (ส.ป.ก.ชุมพร) ที่เห็นศักยภาพ จึงดำเนินโครงการนิคมการเกษตรกล้วยหอมทองเพื่อส่งออก และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก ส.ป.ก.และจังหวัดชุมพร เพื่อสร้างอาคารและงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร เช่น การขุดลอกแหล่งน้ำ การขุดเจาะบ่อบาดาล และเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรฯ และเกษตรกรในชุมชน ทั้งมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการจัดการอบรมให้ความรู้ในโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปี 2553 ในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลถ้ำสิงห์ (นายสุรินทร์ อินทวัฒนา) เกษตรกรเป้าหมายจำนวน 30 ราย ทั้งนี้ยังมีการให้ความรู้ด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรเพื่อรองรับการกำหนดมาตรฐานในอนาคต ทั้งประสานงานกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดชุมพร เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ตลอดจนให้การสนับสนุนเงินทุนเป็นเงินทุนหมุนเวียนแก่วิสาหกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้วย

วิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ รวมตัวกันจัดตั้งเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกร ในพื้นที่ปลูกพืชผสมผสาน และต้องการอนุรักษ์พันธุ์กาแฟโรบัสต้าที่ปลูกในตำบลถ้ำสิงห์ให้มีชื่อเสียงเช่นเดิม โดยที่กาแฟเป็นพืชที่สามารถปลูกผสมผสานกับพืชอื่นได้ และเกษตรกร

ยังสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายช่วงเวลา เกษตรกรมีรายได้หมุนเวียนทั้งปีเพียงพอต่อการจับจ่ายใช้สอยในภาวะเศรษฐกิจที่ไม่มีความแน่นอน และอีกประการหนึ่งซึ่งถือเป็นข้อดีของการปลูกพืชผสมผสาน คือ โรคและแมลงศัตรูพืชจะไม่ระบาดรุนแรงถึงขั้นทำความเสียหายให้กับต้นพืชได้ เพราะความหลากหลายของพืชที่ปลูกทำให้พืชบางชนิดมีความต้านทานกับโรคและแมลงที่ระบาดกับพืชอีกชนิดหนึ่งในแปลงเดียวกัน เช่น การปลูกกาแฟสายพันธุ์โรบัสต้า กล้วยหอมทอง ทุเรียน ลองกอง พืชเหล่านี้สามารถปลูกรวมกันได้ในแปลงเดียวกันได้และผลผลิตก็มีคุณภาพ เนื่องจากสภาพดินของถ้ำสิงห์มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยลักษณะของดินที่เป็นดินเหนียวปนดินร่วนสีแสดมีแร่ธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์กับพืชมาก การที่กาแฟราคาตกต่ำในช่วงต้น เกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์ก็ปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากกาแฟเป็นพืชชนิดอื่น บางรายนำกล้วยหอมทองเข้ามาทดแทน ทำให้ลดจำนวนพื้นที่ปลูกกาแฟลง ซึ่งวิสาหกิจชุมชนฯต้องการให้กาแฟถ้ำสิงห์กลับมาสร้างความอยู่ดีกินดีให้กับเกษตรกรตำบลถ้ำสิงห์เช่นเดิม จึงหันมารวมกลุ่มกันปลูก ช่วยกันดูแลรักษาต้นกาแฟ ผลกาแฟ เก็บเกี่ยวอย่างถูกวิธี ตลอดจนการแปรรูปผลผลิต เพื่อจัดจำหน่ายและทำการตลาดด้วยตัวเกษตรกรเอง ให้เกิดความแตกต่างจากอดีตที่เกษตรกรเป็นเพียงผู้ผลิตให้กับพ่อค้าไม่แปรรูปผลผลิต และไม่มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่ดี การขาย ทุกอย่างอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทผู้รับซื้อผลผลิตเท่านั้น จึงริเริ่มก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ เมื่อ พ.ศ. 2551 ทำการผลิตกาแฟครบวงจร เริ่มต้นด้วยการผลิตต้นกล้ากาแฟ นำผลผลิตที่ได้มาสีและคั่วบดให้เป็นกาแฟสำเร็จรูป และจัดจำหน่ายในรูปแบบ กาแฟถ้ำสิงห์ 3 in 1 กาแฟถ้ำสิงห์ 4 in 1 ที่มีผสมดอกกาแฟเป็นส่วนผสมที่ช่วยลดน้ำตาลในเลือดและลดไขมันในเลือด ผลิตเมล็ดกาแฟสดทั้งกาแฟแก้ว – บด การทำร้านกาแฟสด ร้านของฝากของวิสาหกิจชุมชน การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวทำให้พื้นที่การเพาะปลูกกาแฟของตำบลถ้ำสิงห์ไม่สูญหายไปและปัจจุบันมีเกษตรกรเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นจำนวน 250 คน พื้นที่ปลูกกาแฟประมาณ 1,500 ไร่ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย สังกัด สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร และสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร ไม่สามารถให้ข้อมูลในช่วงก่อนการปฏิรูปที่ดินได้ แต่กล่าวว่า หลังการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2538 สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ได้เข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ ได้มีความรู้เกี่ยวกับการทำพืชสวนที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ทุเรียน มังคุด ลองกอง กล้วยหอมทอง ทั้งได้นำความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชปลอดภัยได้มาตรฐานในพืชสวน เช่น การปฏิบัติในการผลิตไม้ผลเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยปลอดศัตรูพืชและได้มาตรฐาน (Good Agriculture Practices: GAP) เช่น การผลิตทุเรียน มังคุด ลองกอง กล้วยหอมทอง และกาแฟ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้กับ

การเกษตร หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มโครงการยุวเกษตรในโรงเรียน การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและความรู้เกี่ยวกับการเกษตรอื่นๆ เห็นว่าระบบการเกษตรในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์เป็นระบบการเกษตรแบบผสมผสาน ที่เกษตรกรให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อการค้าโดยเฉพาะ และเป็นเกษตรเคมีเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงเกษตรกรเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ทำการลดต้นทุน และใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ รูปแบบการเกษตรเป็นการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า เช่น ทุเรียน ขางพารา ปาล์มน้ำมันและกล้วยหอมทอง ส่วนระบบเกษตรผสมผสานเพื่อการค้าเกษตรกรในพื้นที่จะเริ่มปรับเปลี่ยนมาใช้ระบบนี้เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม

5) การทำสนทนากลุ่มเกษตรกร จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลถึงการเกษตรของชุมชนว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน การเกษตรของชุมชนทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ไม่ทันสมัย ได้ผลผลิตเพียงพอกับการบริโภคเท่านั้น รูปแบบและวิธีการทำเกษตรได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ บรรพบุรุษเป็นหลัก เมื่อแกนนำเกษตรกรได้นำพืชไร่เข้ามาในชุมชน ซึ่งมีผลผลิตสูงและขายได้ราคาดี ทำให้เกษตรกรปลูกเต็มพื้นที่ การทำเกษตรจึงทำตามกันไป เริ่มจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฝรั่ง ขมิ้น และพืชไร่อื่นๆ ซึ่งใช้การจ้างรถไถในการเตรียมดิน จึงทำได้รวดเร็วขึ้น เริ่มใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต มีพ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อพืชไร่เป็นโรคก็เริ่มปลูกกาแฟ ทุเรียน และไม้ผลอื่นๆ จนกลายเป็นการปลูกผสมปนเป็นพืชหลายชนิดในแปลงเป็นแบบสวนโบราณหรือสวนสมรม

หลังการปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ พ.ศ.2538-2556 รูปแบบการปลูกพืชของเกษตรกรในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ระบบพืชสวนเชิงเดี่ยว เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรที่ใช้ปลูกพืชหลัก/พืชเศรษฐกิจเพียงชนิดเดียวในแปลงเกษตรกรรม พืชส่วนใหญ่ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ได้แก่ ทุเรียน กล้วยหอมทอง ปาล์มน้ำมัน ขางพารา กล้วยหอมทอง และมะพร้าว ที่มีลักษณะการปลูกเป็นพืชเพียงชนิดเดียวไม่ปลูกร่วมกับพืชชนิดอื่นๆ และส่วนใหญ่เป็นการเกษตรที่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเป็นหลัก และ 2) ระบบการปลูกพืชสวนแบบสวนสมรม/ผสมผสานเป็นระบบการปลูกพืชในที่ดินหลากหลายชนิดร่วมกันในแปลงเกษตรกรรม มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างพืชแต่ละชนิด ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า รูปแบบการเพาะปลูกมีหลายรูปแบบ เช่น การปลูกไม้ผลเสริมด้วยพืชอายุสั้น เช่น กล้วยชนิดต่างๆ (กล้วยหอมทอง กล้วยไข่ กล้วยเล็บมือนาง) พืชผักและสมุนไพร ปลูกหมาก มะพร้าว ในแปลงเกษตรกรรม โดยการปลูกพืชหลักที่มีกาแฟเป็นพืชเสริมด้วยไม้ผล เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่จะปลูกทุเรียน กล้วยหอมทอง และนำกล้วยมาปลูกเสริมเพื่อให้ร่มเงาและสร้างรายได้ระยะเริ่มต้น เมื่อทุเรียนตายก็จะเริ่มเสริมด้วยลองกอง มังคุด บริเวณที่ว่างระหว่างทุเรียน ในบริเวณรอบแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรนิยมปลูกหมาก มะพร้าว เพื่อเป็น

แนวเขตแดน ป้องกันแสงแดดและลมได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้แปลงเกษตรกรรมบางส่วนมีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ใช้สอยใช้บริเวณรอบนอกเขตพื้นที่ที่เป็นรอยต่อกับภูเขาหรือบริเวณใกล้กับแปลงเกษตรกรรมของเพื่อนบ้านเพื่อประโยชน์ใช้สอย อนุรักษ์น้ำและเป็นแนวเขตแดน แต่อย่างไรก็ตามยังมีเกษตรกรรมบางรายที่มีการปลูกไม้เศรษฐกิจปะปนกับพืชหลักในบริเวณแปลงเกษตรกรรม เช่น มีการปลูกไม้จำปาทองในแปลงทุเรียนและไม้ผลอื่นๆ แต่ความหนาแน่นของไม้เศรษฐกิจค่อนข้างน้อย มีเพียงไม่กี่ต้นเท่านั้น เหตุผลเพื่ออนุรักษ์น้ำและความชื้นในแปลงเกษตรกรรม ทั้งนี้มีเกษตรกรรมบางรายที่ยังคงปลูกยางพารา /ปาล์มน้ำมันเพิ่มในแปลงเกษตรกรรมร่วมกับไม้ผลและพืชชนิดอื่นๆ ด้วย

สรุประบบการเกษตรของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ก่อนการปฏิรูปที่ดิน จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำเกษตรกร และเกษตรกร ให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า ระบบการเกษตรในชุมชนช่วงปีแรกๆ เป็นระบบการเกษตรแบบง่ายๆเริ่มจากการบุกเบิกป่าแล้วถางและใช้การจุดไฟเผาเศษไม้ เพื่อทำการเพาะปลูกข้าวไร่เพื่อใช้เป็นอาหารของครัวเรือนใช้พันธุ์พืชท้องถิ่น ไม่เน้นการเพิ่มผลผลิต มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค เป็นการเกษตรแบบพึ่งตนเองทั้งพืชและสัตว์ ใช้เทคโนโลยีชาวบ้าน ไม่มีการใช้สารเคมีในการผลิต ใช้แรงงานในครัวเรือน การออกปากขอแรงงานไม่จ้างงาน จนมาพัฒนาสู่ระบบการเกษตรแบบพืชไร่เชิงเดี่ยวเพื่อการค้า ที่ต้องซื้อหาพันธุ์พืชให้ตรงตามความต้องการของตลาด เริ่มใช้เครื่องมือเครื่องใช้ทันสมัย ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการเพิ่มผลผลิต ซึ่งระบบการเพาะปลูกดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเกษตรเพื่อการค้า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรในชุมชนอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชนได้มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้การเกษตรระบบเข้มข้นเพื่อการค้าทำให้มีการบุกเบิกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างมากมาย เมื่อคนในชุมชนได้ปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยวมาผลิตพืชสวนเชิงเดี่ยว และพัฒนามาสู่การทำพืชสวนนอกฤดู ที่ได้รับการส่งเสริมความรู้จากภาคเอกชนเพื่อเพิ่มมูลค่าราคาสินค้าเกษตร ทำให้คนในชุมชนให้ความนิยมนกันอย่างแพร่หลาย เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว โดยไม่คำนึงถึงต้นทุนการผลิตและความเสียหายของสภาพแวดล้อมในชุมชน มุ่งเน้นการยกระดับรายได้ การยกระดับความอยู่ของครัวเรือน ไม่ให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ระหว่างกันชุมชน

หลังการปฏิรูปที่ดิน การเกษตรของชุมชนก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนักแต่เริ่มให้ความสำคัญกับการผลิตไม้ผลแบบสวนสมรม เนื่องจากทุเรียนเป็นโรคและทยอยตาย จนทำให้รายได้ลด หนี้สินเพิ่ม จึงปรับเปลี่ยนมาปลูกไม้ผลแบบสวนสมรมเช่นคนโบราณ เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคา ประกอบกับช่วงหลังกระแสการทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการ

ส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรในชุมชน ทำให้เกษตรกรหัวก้าวหน้าในพื้นที่เริ่มปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นการเกษตรแบบพึ่งตนเอง และการพัฒนากลุ่มองค์กรของเกษตรกรในชุมชนเพื่อช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจและเน้นการผลิตพืชที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และสามารถยกระดับราคาผลผลิตทางการเกษตร และยังมุ่งเน้นให้เกิดการรวมตัวเพื่อก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิตของชุมชนขึ้น จึงสรุปได้ว่าในชุมชนมีพัฒนาการทางการเกษตร ดังนี้

ช่วงที่ 1 ระบบการเกษตรเพื่อใช้บริโภค

ช่วงที่ 2 ระบบการเกษตรพืชไร่เชิงเดี่ยวเพื่อการค้า ระบบ

การเกษตรพืชสวนเชิงเดี่ยวเพื่อการค้าและระบบการเกษตรพืชสวนผสมเพื่อการค้า

เมื่อนำระบบการเพาะปลูกของชุมชนมาเปรียบเทียบกับเอกสารทางวิชาการของอนันต์ ปินดารักษ์ (www.ap.mju.ac.th, 13 มิถุนายน 2555) ทำให้เห็นว่ามีสอดคล้องกัน โดยเริ่มจากการทำไร่เลื่อนลอย (Shifting Cultivation) เป็นระบบแรกของมนุษย์ ลักษณะที่เด่นชัดคือการหักร้างถางป่า เมื่อเศษพืชแห้งก็เผา เพื่อหยอดเมล็ดพืชปลูก แล้วมาปรับเปลี่ยนเป็นระบบการเกษตรเพื่อยังชีพ (Subsistence Farming) ชุมชนต้องการหลักแหล่ง มีการพัฒนาเทคโนโลยีระดับหนึ่ง มีความหลากหลายของระบบ ชุมชนยังได้รับประโยชน์จากธรรมชาติในแง่การเป็นอาหาร มีการชดเชย ความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ระบบ เช่น ใช้มูลสัตว์ มีการชลประทานขนาดเล็ก ถึงแม้จะลงทุนน้อยในแง่การปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนามาสู่ระบบการเกษตรแบบเข้มข้น (Intensive Farming) เกิดขึ้นจากกระแสการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เน้นการผลิตเพื่อขาย จึงเรียก “Cash Farming” เป็นระบบการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีมาก ต้องการปัจจัยการผลิตสูง เริ่มในประเทศตะวันตก ปรับเปลี่ยนมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าแบบเดี่ยว (Monoculture) หากนำระบบการเพาะปลูกของตำบลถ้ำสิงห์ มาเปรียบเทียบกับเอกสารวิชาการของ สัมฤทธิ์ เฟื่องจันทร์ (2527:1-2) ทำให้เห็นว่ามีแตกต่าง โดยระบบการเพาะปลูกของเอกสารดังกล่าวได้กล่าวถึง ระบบการเพาะปลูกระบบแรก คือระบบการเพาะปลูกแบบการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย ที่ใช้การตัดไม้เผาป่าเพื่อทำการเกษตรเพียง 1-2 ครั้ง เมื่อความอุดมสมบูรณ์ของดินลดน้อยลงก็จะย้ายไปที่แห่งใหม่และจะกระทำกันต่อเนื่องไป อาจเนื่องจากระบบการทำไร่เลื่อนลอยไม่ค่อยมีปรากฏในจังหวัดทางภาคใต้ของไทย และตำบลถ้ำสิงห์เป็นตำบลที่เกิดขึ้นใหม่ วัตถุประสงค์หลักของเกษตรกรที่เข้าบุกรุกพื้นที่เพื่อทำการเกษตรและเป็นการอพยพเข้ามาของคนทางภาคใต้ และภาคกลาง ทำให้ในช่วงปีแรกระบบการเพาะปลูกเป็นการเพาะปลูกเพื่อเลี้ยงชีพที่เป็นภูมิปัญญาและความรู้ของคนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและคนที่อพยพมาจากทางใต้ของไทย ส่วนระบบการเกษตรแบบพืชไร่เชิงเดี่ยวเป็นการนำเข้ามาจากเกษตรกรที่อพยพมาจากทางภาคกลางที่มี

ประสบการณ์ในการเพาะปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยว ซึ่งพืชไร่นำเข้ามาปลูกในระยะแรก เช่น ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ละหุ่ง เป็นพืชที่ปลูกทางภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ ปัจจัยที่มีส่วนในการส่งเสริมให้มีการเพาะปลูกในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น พืชไร่ พืชสวน ไม้ผล ยางพาราและปาล์มน้ำมัน หรือพืชอื่นๆ คือ ปัจจัยด้านราคาผลผลิต ปัจจัยที่เกี่ยวกับแหล่งรับซื้อ

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดินของ ตำบลลำดิ่ง อำเภอมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2500เกษตรกรเริ่มเข้ามาจับจองพื้นที่ในระยะแรกการจับจองที่ดินในปริมาณที่สามารถทำได้ด้วยแรงงานในครัวเรือน ครอบครัวใดมีขนาดใหญ่ ขนาดการจับจองจะมีปริมาณสูง เมื่อแผ้วถางแล้วจะสร้างที่พักแบบง่ายๆ และเริ่มทำการเกษตร เมื่อสมาชิกในครอบครัวเดินทางเข้ามาอยู่อาศัยจะเริ่มปลูกสร้างบ้านเรือนแบบยกพื้นที่มีขนาดตามจำนวนสมาชิกของครัวเรือน และสร้างขุ้งฉางเพื่อเก็บผลผลิตทำด้วยวัสดุในท้องถิ่น บริเวณบ้านเรือนจะมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง หมูพื้นเมือง การปลูกสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์แบบง่ายๆ ในแปลงเกษตรกรรมไม่ได้มีการจัดแบ่งพื้นที่แน่นอน การเพาะปลูกแบบผสมผสานกันไปและยังมีพื้นที่ที่ยังไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์เป็นป่าอยู่ในบริเวณแปลงเกษตรกรรม ใช้น้ำฝนหรือใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง เกษตรกรบางรายอาจมีการขุดบ่อน้ำตื้น บ่อวงแต่มีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีโอ่งเพื่อกักเก็บน้ำ การจัดแบ่งพื้นที่ของเกษตรกรส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันทั่วพื้นที่ในตำบล เมื่อเกษตรกรเริ่มปรับเปลี่ยนการผลิตมาผลิตพืชไร่เชิงเดี่ยว เริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตและการดำรงชีวิต เลิกปลูกข้าว เลิกเลี้ยงสัตว์ ทำให้ขุ้งข้าวไม่มีความสำคัญอีกต่อไป ในบางครัวเรือนก็อาจรื้อทำลายทิ้ง ในบางครัวเรือนที่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีก็เปลี่ยนสภาพจากขุ้งข้าว มาเป็นโรงเรือนเก็บปัจจัยการผลิต หรือปรับเปลี่ยนจากคอกสัตว์มาเป็นโรงเรือนเก็บปัจจัยการผลิต พื้นที่ที่ยังไม่ทำประโยชน์หรือพื้นที่ป่าในแปลงเกษตรกรรม ก็ถูกเกษตรกรใช้ประโยชน์ทั้งหมด พื้นที่ในแปลงของเกษตรกรเริ่มมีถนนเพื่อใช้ในการขนส่งผลผลิตในระยะแรกเป็นถนนดินที่รถสามารถวิ่งเข้าได้ เมื่อเกษตรกรเริ่มผลิตกาแฟและมีรายได้สูง จึงเริ่มมีการสร้างลานดิน สร้างลานคอนกรีตเพื่อใช้ตากเมล็ดกาแฟสดก่อนนำไปสี ทำให้ที่อยู่อาศัยของเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีลานตากกาแฟเพิ่มขึ้น หลังจากที่เกษตรกรในพื้นที่เริ่มปลูกพืชสวน ไม้ผลในแปลงเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรใช้น้ำในการเกษตรเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ป่าลดน้อยลงจากที่เกษตรกรแผ้วถางเพื่อทำประโยชน์ ทำให้ปริมาณฝนน้อยลง เกษตรกรมีความเดือดร้อนในการใช้น้ำ จึงเริ่มจัดหา/จัดสร้างวัสดุกักเก็บน้ำในพื้นที่ ระยะแรกเกษตรกรนิยมซื้อหาโอ่งใส่น้ำขนาดใหญ่

วางในพื้นที่การเกษตร หรือเกษตรกรบางรายที่มีทุนก็จะสร้างอ่างเก็บน้ำซีเมนต์ขนาดใหญ่ เกษตรกรบางรายที่เลิกปลูกกาแฟ ก็นำลานกาแฟมาสร้างเป็นอ่างเก็บน้ำ ในบางปีเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาเรื่องน้ำมาก ต้องลงทุนซื้อรถและซื้อถังบรรจุน้ำเพื่อใช้ขนส่งน้ำใช้ในแปลง หรือใช้รับจ้างบรรทุกน้ำขายในพื้นที่

การถือครองที่ดินก่อนการปฏิรูปที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดินเป็นหน้าที่ของผู้นำครอบครัว การถือครองที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่ จะถือครองที่ดินด้วยหัวหน้าครอบครัวที่ทำหน้าเป็น สามี หรือ บิดา ขนาดการถือครองที่ดินค่อนข้างมาก แต่หลังจากที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้เข้าริ้งวัดแปลงที่ดินของครอบครัวเกษตรกร ซึ่งครอบครัวของเกษตรกรสามารถถือครองที่ดินรวมทั้งสิ้นได้ไม่เกิน 50 ไร่ต่อครอบครัว ส่งผลทำให้การถือครองที่ดินของเกษตรกรที่มีจำนวนมากต้องกระจายสิทธิการถือครองที่ดินให้แก่ทายาท จึงทำให้ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรลดลง แต่ในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ต้องกระจายสิทธิการถือครองที่ดินให้ทายาท เนื่องจากการถือครองที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ไม่เกินที่ ส.ป.ก.กำหนด หรือหากมีมากเกินไป พรบ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนดก็จะกระจายสิทธิการถือครองให้ทายาท ซึ่งในช่วงแรกการดำเนินการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ ก็ประสบกับปัญหาบ้างเล็กน้อย เกษตรกรบางรายไม่มีความต้องการเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 เพราะเกรงว่าหากได้รับ ส.ป.ก. 4-01 แล้ว จะไม่สามารถขายที่ดินได้ การใช้ประโยชน์ที่ดินในแปลงเกษตรกรรม ภายในบริเวณที่อยู่อาศัยจะประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย โรงรถ โรงเรือนเก็บปัจจัยการผลิต ถังกักเก็บน้ำหรือภาชนะกักเก็บน้ำ ถนนภายในแปลงเกษตรกรรม ในบริเวณที่อยู่อาศัยได้จัดแบ่งพื้นที่เป็นที่ปลูกพืชผัก ดอกไม้ และที่เหลือเป็นพื้นที่สวนที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในการปลูกพืชหลัก พืชเสริม และพืชริมเขตแดน เกษตรกรบางรายเพิ่มพื้นที่ป่าด้วยการปลูกป่าและไม่แสรมธุรกิจแปลงเกษตรกรรม บางแปลงมีการผลิตปุ๋ยหมัก อาจทำในแปลงเกษตรกรรมโดยการจัดแบ่งพื้นที่กองปุ๋ยหมัก เกษตรกรบางรายจะมีโรงเรือนปุ๋ยหมักและน้ำหมัก เกษตรกรบางรายก็จัดแบ่งที่อยู่อาศัยเพื่อประกอบธุรกิจค้าขาย เป็นร้านขายของชำ ขายอาหารเพื่อเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรบางรายจัดแบ่งพื้นที่เพื่อเป็นร้านขายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เช่น ร้านขายปุ๋ยเคมีและสารเคมี

2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน กล่าวสอดคล้องกันว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยการตั้งบ้านเรือน โรงเรือน ยุ้งฉาง การตั้งของบ้านเรือนจะตั้งภายในพื้นที่เพาะปลูก รูปแบบบ้านเรือนก็ง่ายๆไม่คงทนถาวรเท่าที่ควร หากบ้านไหนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีรูปแบบการสร้างบ้านเรือนจะมีขนาดใหญ่โต การแบ่งพื้นที่ก็ไม่ตายตัว การใช้พื้นที่เพาะปลูกแบบ

หลวมๆ ไม่เต็มพื้นที่ มีต้นไม้ใหญ่หรือป่าหลงเหลือบ้าง เมื่อเริ่มทำพืชไร่ ทำให้ใช้พื้นที่เต็มเพื่อเพาะปลูก การถือครองที่ดินของเกษตรกรในตำบลลำสิงห์ ยกเว้นหมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว ถือครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติโครงการป่าเลียบฉนวนและป่าท่าสาร ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ การจับจองที่ดินของเกษตรกรในช่วงแรกเป็นการจับจองมือเปล่า การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินมีเพียงใบรับรองสิทธิทำกิน (สทก.) ของกรมป่าไม้ การเปลี่ยนสิทธิผู้ถือครองที่ดิน การขายที่ดิน การเปลี่ยนมือ ทำได้อย่างอิสระ เกษตรกรบางรายที่บุกเบิกและถือครองที่ดินตั้งแต่ช่วงแรก บางคนก็ขายที่ดินและออกจากตำบลลำสิงห์ไปหาบุงกรุกพื้นที่ใหม่ เนื่องจากการใช้ชีวิตที่ไม่ระแวดระวัง มีการกู่หนี้ยืมสิน หรือบางคนก็เป็นหนี้พินัน

หลังการปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ พ.ศ. 2538-2556 เมื่อช่วงสำรวจจริงวัดของ ส.ป.ก. เข้าวัดแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกร ช่วงรังวัดจะดำเนินการรังวัดแปลงเกษตรกรรมที่มีการทำประโยชน์เท่านั้น พื้นที่ที่ไม่มีการทำประโยชน์ที่ดินจะไม่มีการรังวัด ในพื้นที่ที่มีความลาดชันเกิน 35 เปอร์เซ็นต์ จะไม่สามารถรังวัดและไม่สามารถได้รับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. ได้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีความลาดชันไม่เหมาะสมในการทำเกษตร ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าด้วย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร (ส.ป.ก.ชุมพร) ได้ดำเนินการสอบสวนสิทธิอนุญาตให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (มออส.ป.ก.4-01) ใน พ.ศ. 2542 หลังจากที่ดินสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร (ส.ป.ก.ชุมพร) ได้ดำเนินการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ป่าเลียบฉนวนและป่าท่าสาร ตำบลลำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร ครั้งแรกเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2542 ถึงปัจจุบัน มีเกษตรกรได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ประมาณ 650 ราย หลังการมอบเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ยในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลลำสิงห์ ประมาณ 10 ไร่ต่อครัวเรือน นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลลำสิงห์ กล่าวเสริมว่า เมื่อ ส.ป.ก. ได้โอนภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อปี 2542 ทำให้หมู่บ้านมีความเจริญขึ้น สามารถดำเนินการในส่วนที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน (น้ำ ไฟฟ้า ถนน) ได้เอง องค์การบริหารส่วนตำบลลำสิงห์ (อบต.ลำสิงห์) ก็เข้ามามีบทบาทให้การช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างทันการณ์ แตกต่างจากอดีตที่ต้องรอจากหน่วยงานราชการ นอกเหนือจากการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานแล้ว อบต.ลำสิงห์ ก็เข้ามาสนับสนุนด้านอาชีพ สนับสนุนกลุ่มอาชีพ แต่การพัฒนาทำได้ยาก เนื่องจากเกษตรกรมีรายได้สูง และไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วม อบต.ลำสิงห์ เห็นความสำคัญของงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน เช่น งานวันปีใหม่ งานวันสงกรานต์ วันสาทรไทย วันตรุษจีน วันผู้สูงอายุ งานทำบุญกลางบ้าน ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแข่งเรือ ฯลฯ ก็ให้การสนับสนุนเงินงบประมาณในส่วนนี้เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ในชุมชน อบต.ลำสิงห์ให้การดูแลสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บริเวณ

ใกล้เคียงเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำสิงห์ ผู้โทรศัพท์สาธารณะ และเสา สัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีหอกระจายข่าวทุกหมู่บ้านเพื่อสื่อสารข่าวให้ทราบทั่วกัน และมีป้อม สายตรวจประจำตำบล ซึ่งสถานที่สำคัญต่างๆตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ใกล้กับ อบต.ถ้ำสิงห์ เพื่อสะดวกในการติดต่อของเกษตรกรในพื้นที่ และมีเส้นทางที่สามารถเชื่อมไปได้ทุกหมู่และเป็นจุดศูนย์กลางของตำบลถ้ำสิงห์

3) แก่นนำเกษตรกร ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร และนายดำรง เสน แก้ว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ก่อนการปฏิรูปที่ดิน เมื่อเริ่มตามพ่อแม่เข้ามาอยู่ในพื้นที่การทำประโยชน์ของเกษตรกรในพื้นที่มีลักษณะเป็นการทำไร่ข้าว ปลูกพืชล้มลุกและไม้ผลหลากหลายชนิด มีบ้านอยู่อาศัยที่ทำแบบง่าย บริเวณบ้านมีการเลี้ยงสัตว์เล็กน้อยมีการปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านที่ อยู่อาศัย ขนาดครอบครัวที่ค่อนข้างมีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมากกว่าปัจจุบัน การทำสวนจะ ทำด้วยแรงงาน พ่อแม่ลูก บทบาทหน้าที่ของพ่อจะเป็นผู้นำครอบครัว เป็นผู้หารายได้หลัก แม่มี บทบาทในการเลี้ยงดูลูกและทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน หากมีเวลาว่างจะช่วยเหลือทำงานในสวน การศึกษาของลูกหลานจะเรียนในโรงเรียนในชุมชนซึ่งจะเรียนในระดับชั้นประถม เมื่อจบแล้ว ก็ ไม่ค่อยได้เรียนต่อ จึงช่วยงานในสวนของครอบครัว มีบางครอบครัวเท่านั้นที่ส่งเสียบุตรหลานให้ เรียนต่อการ เพราะการเดินทางที่ค่อนข้างลำบาก และเป็นช่วงที่ต้องใช้แรงงานเพื่อบุกเบิกทำไร่ทำ สวน คนในชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการศึกษา และไม่มีเงินทองที่จะสามารถส่งเสียบุตร หลานได้ การถือครองที่ดินของเกษตรกรในชุมชน เป็นการถือครองที่ดินแบบมือเปล่า ไม่มี เอกสารสิทธิ การซื้อขายที่ดินใช้เพียงการบอกกล่าวให้ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่า ผู้แก่ที่ได้รับการนับถือจาก คนในชุมชนทราบ ใช้การประมาณเนื้อที่แบบคร่าวๆใช้วัดความกว้าง ความยาวแบบง่าย แล้วตกลง ขายกันไม่มีหนังสือสัญญาซื้อขาย การถือครองที่ดินในขณะนั้นไม่มีการเสียภาษีที่ดิน ไม่มีปัญหา การบุกรุกที่ดินเช่นปัจจุบัน คนในชุมชนที่เข้ามาซื้อที่ดินในระยะหลังจะมาจากหลายพื้นที่ โดยการ ชักนำและเชิญชวนของคนในพื้นที่ ทำให้ในตำบลถ้ำสิงห์มีคนจากหลายจังหวัดเข้ามาอยู่ร่วมกัน ซึ่งในพื้นที่หมู่ที่ 1 และ 6 ส่วนใหญ่อพยพมาจากทางภาคกลาง หมู่ 2 และ 4 มาจากทางภาคใต้ ส่วน หมู่ที่ 3 จะมีทั้งภาคกลางและภาคใต้ ส่วน หมู่ที่ 5 จะเป็นคนที่เข้ามาจับจองในครั้งแรก และส่วน ใหญ่เป็นคนพื้นเพจังหวัดชุมพร แต่อย่างไรก็ตามคนในชุมชนก็มีความสัมพันธ์กันอย่างดี

หลังการปฏิรูปที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรเริ่มเปลี่ยนแปลง เป็นการเกษตรที่มีรูปแบบมากขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เหลือพื้นที่ว่างในแปลง เกษตรกรรม การเปลี่ยนลักษณะการเพาะปลูกมาเป็นไม้ผลไม้ยืนต้น บ้านเรือนเริ่มเปลี่ยนแปลงมี ความมั่นคงถาวร มีสิ่งอำนวยความสะดวก เริ่มมีการซื้อรถยนต์ เนื่องจากมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร เข้าสำรวจจริงวัดแปลงถือครองที่ดินให้เกษตรกร

เป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรในพื้นที่ทำประโยชน์ที่ดินเพิ่ม เนื่องจากจะไม่ได้มีการจัดที่ดินหากปล่อยทิ้งไม่ทำประโยชน์ในที่ดิน การถือครองที่ดินของเกษตรกรเป็นการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ได้รับการอนุญาตให้เข้าประโยชน์ในครั้งแรก ผู้ถือครองที่ดินเป็นเกษตรกรสูงอายุ และขาดแคลนแรงงานทางการเกษตรที่ต้องจ้างแรงงาน บุตรหลานเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่อยู่ในพื้นที่เนื่องจากต้องออกไปศึกษาในพื้นที่ และบางรายก็ไม่อยากทำการเกษตร เกษตรกรในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนสิทธิการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพิ่มขึ้น จากหลายสาเหตุ บางรายนำที่เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ไปใช้หนี้ บางรายนำที่ดิน ส.ป.ก. ขายเพื่อชำระหนี้ ซึ่งภาวะหนี้ของเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ระบบการเกษตรที่มุ่งเฉพาะพืชหลักเพียงชนิดเดียว ตลอดจนการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตที่พึ่งพิงภายนอกสูง ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเกษตรและค่าใช้จ่ายภาคครัวเรือนสูง ในส่วนที่ตั้งของกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เกษตรกรก็ได้สิทธิการใช้พื้นที่ของตนเองเพื่อคืนให้ ส.ป.ก. กันเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรหรือวิสาหกิจชุมชนขอใช้พื้นที่จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือจัดตั้งเป็นโรงงานแปรรูปและโรงงานผลิตสินค้าของชุมชน จากการที่เกษตรกรในพื้นที่ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร และเนื่องจากสภาพพื้นที่ของตำบลไม่สามารถขุดแหล่งน้ำขนาดใหญ่ได้ ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ใช้น้ำจากบ่อบาดาลที่เกษตรกรขุดเจาะเองและมีจำนวนมากในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย สังกัดสำนักงานเกษตร

อำเภอเมืองชุมพร และสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร ไม่สามารถให้ข้อมูลก่อนการปฏิรูปที่ดินได้ แต่กล่าวว่าปัจจุบันการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์ ใช้ประโยชน์ที่ดินได้เต็มประสิทธิภาพ การปลูกพืชหลายระดับ และมีรูปแบบการใช้ประโยชน์หลายรูปแบบ เช่น การปลูกเดี่ยว การปลูกแบบผสมผสาน 2-3 ชนิด และการปลูกพืชผสมผสานมากกว่า 3 ชนิดขึ้นไป ทั้งเกษตรกรบางรายยังมีการจัดแบ่งพื้นที่ในบริเวณที่อยู่อาศัยเพื่อประกอบธุรกิจทั้งด้านการเกษตรและนอกภาคเกษตร เอื้อประโยชน์ต่อการอยู่อาศัย มีทั้งร้านค้า ร้านอาหาร ที่ทำการกลุ่มอาชีพ โรงงานแปรรูปขนาดเล็กในชุมชน และสภาพผิวจราจรเป็นถนนลาดยางเป็นส่วนใหญ่ การเดินทางสะดวก เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตปฏิรูปที่ดินทำให้การถือครองที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ทั้งยังกล่าวอีกว่า ตำบลถ้ำสิงห์เป็นพื้นที่ที่กลุ่มองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดำเนินธุรกิจได้หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยของตำบลถ้ำสิงห์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มปืหมักชีวภาพบ้านถ้ำเพิง

5) การทำสนทนากลุ่มเกษตรกร จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลถึงการใช้อยู่ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรก่อนการปฏิรูปที่ดิน ว่าเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ปลูกพืชไม่มีระเบียบ เริ่มจากพื้นที่ที่ใกล้ที่พักอาศัยและทยอยบุกเบิกเข้าไปเรื่อยๆ ปีหนึ่งๆทำได้ไม่มากนัก

เพราะเครื่องมือเครื่องใช้ไม่ทันสมัยและทำด้วยแรงงานของตนเองและครัวเรือน มีการออกปากเพื่อนบ้านขอแรงกัน เมื่อเริ่มมาปลูกพืชไร่เพื่อการค้า การทำเกษตรมีรายได้เข้ามารับจ้าง ทุกครัวเรือนสามารถทำเกษตรเพิ่มขึ้นมาก ใช้นเวลาน้อยลง ในระยะแรกการปลูกสร้างบ้านเรือนแบบง่ายๆ เพราะไม่มีเงินส่วนใหญเป็นบ้านไม้ มีโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ หรือไม้ก็เลี้ยงตามไต้ต้นไม้แบบง่ายๆ เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงเริ่มปรับเปลี่ยนรูปแบบบ้าน และจัดแบ่งพื้นที่ในบริเวณบ้านเป็นที่จอดรถ เก็บปุ๋ยเคมี เริ่มมีทางสาธารณะเข้าถึงที่อยู่อาศัย เมื่อมีการปลูกกาแฟจึงมีลานตากกาแฟเกือบทุกบ้าน เมื่อเลิกปลูกก็เปลี่ยนลานตากกาแฟใช้ตากหมากแทน และบางส่วนก็ต่อเติมเป็นโรงรถยนต์ หรือไม้ก็ต่อเติมบ้านเพิ่ม หรือสร้างเป็นที่เก็บกักน้ำ รูปแบบบ้านก็เปลี่ยนเป็นบ้านที่สร้างด้วยครึ่งไม้ครึ่งปูน แต่ปัจจุบันบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบ้านที่มีรูปแบบเป็นบ้านปูนชั้นเดียว หรือ สองชั้น ตามฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน การถือครองที่ดินในขณะนั้นไม่มีเอกสารสิทธิการถือครอง

หลังการปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นสวนไม้ผลแบบผสมผสาน มีพืชหลายชนิด เกษตรกรส่วนใหญ่มีบ้านอยู่ในแปลงเกษตรกรรม การเพาะปลูกเป็นสวนแบบถาวร ปลูกพืชที่ให้ผลผลิตได้นาน ไม่มีการปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยว รูปแบบสวนมีทั้งพืชสวนเชิงเดี่ยวและสวนไม้ผลผสม หลายรูปแบบ การถือครองที่ดินของเกษตรกรเป็นการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

**สรุปการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดินของตำบล
ถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร**

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 กลุ่ม สามารถให้ข้อมูลได้ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน และกลุ่มเกษตรกร สามารถให้ข้อมูลได้ แต่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่สามารถให้ข้อมูลก่อนการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2506-2537 ได้ ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มได้ให้ข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

การทำประโยชน์ในแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรในชุมชน ระยะแรกเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย สร้างขุ้งฉาง สร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ขุดบ่อน้ำดื่มใกล้ที่อยู่อาศัย ส่วนพื้นที่ที่เหลือก็ใช้ทำการเกษตรแบบไม่เต็มพื้นที่ เนื่องจากไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ใช้แรงงานครัวเรือน และเพื่อนบ้าน ทำเพื่อบริโภคเป็นหลัก ไม่มีการจัดแบ่งพื้นที่ในแปลงเกษตรกรรม ไม่มีแบบแผนในการเพาะปลูก ทำการเกษตรแบบง่ายๆ มีที่ป่าในแปลงเกษตรกรรม เมื่อพัฒนารูปแบบการผลิตเพื่อปลูกพืชไร่ ทำให้เพิ่มการใช้พื้นที่ทำการเกษตรขึ้น บุกเบิกพื้นที่ใหม่ เมื่อสภาพเศรษฐกิจครัวเรือนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นก็มีการปรับเปลี่ยนต่อเติมที่อยู่อาศัยเพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนขุ้งฉางเป็นที่เก็บปัจจัยการผลิต มีการสร้างที่เก็บรถยนต์

ซึ่งการใช้พื้นที่ก็ปรับเปลี่ยนไปตามระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนและระบบการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป การถือครองที่ดินก่อนการปฏิรูปที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิในการถือครองที่ดิน ใช้เพียงเอกสารที่ใช้เสียภาษีบำรุงท้องที่ ภบท. 5 (ภาษีบำรุงท้องที่ตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ซึ่งในมาตรา 7 ให้ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินในวันที่ 1 มกราคมของปีใด ทำหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปีนั้นจากราคาปานกลางของที่ดิน โดยราคาปานกลางของที่ดินจะมีการประเมินทุกๆ 4 ปี ซึ่งจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับว่าที่ดินตั้งอยู่ในพื้นที่ใด การตีราคาปานกลางของที่ดินจะตีเป็นหน่วยตำบล) การเปลี่ยนมือ ขายที่ดินเป็นไปอย่างเสรีเพียงบอกกล่าวผู้นำให้รับทราบเท่านั้น หลังการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา การใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ต้องมีการใช้ประโยชน์เพื่อการทำการเกษตรเป็นหลัก หรือใช้ประโยชน์ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) ซึ่งส่งผลทำให้เกษตรกรต้องมีการอนุรักษ์พื้นที่ป่า หรือต้องมีการปลูกไม้ยืนต้นหรือไม้เศรษฐกิจในแปลงเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น ทำให้รูปแบบทางการเกษตรจึงเป็นรูปแบบที่หลากหลาย การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในชุมชนมีความสอดคล้องกับเอกสารวิชาการของ นฤมล เจริญรัตน์ (2526: 84) ที่กล่าวว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร สามารถแบ่งเป็นที่อยู่อาศัย ที่นา ที่ปลูกพืชไร่ ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ปลูกผักสวนครัว ที่ป่า และอื่นๆ หากมองในมุมของการใช้ประโยชน์ในที่ดินของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่กล่าวถึงการใช้ประโยชน์ด้วยตนเอง ไม่สามารถนำมาขายหรือให้เช่าได้ การไม่เปลี่ยนสภาพที่ดินจนเป็นเหตุให้เกิดการเสื่อมสภาพ การขุดสระน้ำบ่อน้ำไม่เกินร้อยละ 5 ของเนื้อที่ที่ได้รับการจัดที่ดิน การปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อประโยชน์ทางการเกษตรภาพรวมของตำบลถ้าสิ่งเหล่านี้เป็นการถือครองและได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01) จากการสอบถามพบว่า ปัจจุบันการถือครองเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ได้เปลี่ยนตัวผู้ถือครอง ที่ไม่ใช่ทายาททางการเกษตร ส่งผลต่อการถือครองที่ดินผิกระเปียบของการปฏิรูปที่ดิน ที่สามารถพบได้ในชุมชน เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไม่เพียงพอค่าใช้จ่าย ทำให้มีหนี้สิน และต้องขายที่ดินเพื่อชำระหนี้ หรืออาจเพราะการทำเกษตรขาดทุน ต้องนำที่ดินไปให้แก่นายทุนเพื่อชำระหนี้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น แต่มีจำนวนเท่าไรไม่สามารถทราบได้ เพราะการกระทำได้กล่าวผิด พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (พรบ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) หาก สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร (ส.ป.ก. ชุมพร) ทราบต้องดำเนินการตามระเบียบ ฯ ทำให้ข้อมูลการเปลี่ยนผู้ถือครองที่ดินไม่ได้รับการเปิดเผย จากการดำเนินงาน ตาม พรบ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ก็ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่เปลี่ยนสิทธิการถือครองที่ดินทำให้ไม่สามารถได้รับสิทธิในการถือครองที่ดินแทนเกษตรกรรายเดิมและเกิดเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนต่อไป

3.1.4 การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตรของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วยนายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ ภูประเสริฐ ให้ข้อมูลซึ่งมีความสอดคล้องกันว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ เป็นพื้นที่ที่เกษตรกรบุกเบิกหลังการทำสัมปทานป่าไม้ ทำให้ในระยะแรกเกษตรกรต้องเข้ามาบุกเบิกและแผ้วถางไม้ในพื้นที่ ซึ่งการแผ้วถางจะใช้แรงงานคนเป็นหลักเครื่องมือเครื่องใช้ไม่ทันสมัย เช่น ขวาน เลื่อยท่อนหาม ทำให้เกิดภูมิปัญญาในการแผ้วถางป่าเพื่อบุกเบิกพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรที่เข้ามาบุกเบิกจะนำภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษเข้ามาในพื้นที่การเข้ามาแผ้วถางป่าจะทำการ “โหรงป่า” ก่อน แล้วเมื่อไม้แห้งจึงนำมา “เผาปรน” แล้วจึงเริ่มการเพาะปลูกข้าวไร่ ซึ่งการทำข้าวไร่พื้นเมือง เกษตรกรต้องมีการประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ในการเพาะปลูกด้วยตนเอง ทำให้เกิดภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้อื่นๆตามมา เช่น การทำไม้สัก กระบองนำข้าว แกะหรือมัน การทำหุ่นไล่กา การใช้ตะขบไล่สัตว์ เพื่อไล่ศัตรูของข้าวไร่ และภูมิปัญญาในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ รวมถึงการสร้างยุ้งฉางที่ทำด้วยวัสดุในท้องถิ่น ตำบลถ้ำสิงห์เป็นตำบลที่สามารถปลูกพืช ไม้ผลหลากหลายชนิด ทำให้เกิดภูมิปัญญาทางการเกษตร เช่น การปราบวัชพืช การจำกัดศัตรูพืชด้วยสมุนไพร ตลอดจนมีความสามารถในการประดิษฐ์เครื่องมือใช้ไม้สอยต่างๆ ที่ทำมาจากวัสดุในท้องถิ่น เช่น การทำขลุ่ยต่อนกกวัก ตะกร้อสอยผลไม้ หมาดักน้ำ เครื่องมือดักจับสัตว์ เช่น แร้ว ดั้ง หรือ

หลังการปฏิรูปที่ดิน การเกษตรในพื้นที่เป็นการเกษตรระบบเข้มข้นเพื่อการค้าโดยเฉพาะ หลังจากการทำทุเรียนนอกฤดูที่ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมาก จนทำให้ผลผลิตทุเรียนเพิ่มมากขึ้น ราคาผลผลิตต่ำลงมากและเกษตรกรใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทุเรียนเริ่มมีความต้านทานต่อสารเคมี ผลผลิตจึงไม่ออกตามที่ต้องการ จำเป็นต้องใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นเพิ่มขึ้น และต้องปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัยมากขึ้น รวมถึงการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี จึงทำให้เกษตรกรเลิกใช้ภูมิปัญญาในการผลิต เนื่องจากช้าและไม่เห็นผลทันการ ทั้งโรคและแมลงที่มีความทนทานต่อยาและสารเคมี ทำให้ต้องใช้สารเคมีในปริมาณที่เพิ่มขึ้น และในบางครั้งก็ต้องใช้สารเคมีที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเรื่อยๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เกษตรกรในพื้นที่ไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมมาสู่คนรุ่นหลัง ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมสูญหายไป และจากสาเหตุที่ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่โดยเฉพาะ ป่าไม้ ที่ถูกชาวบ้านบุกเบิกและแผ้วถางเพื่อทำการเกษตร ทำให้สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัยและลดจำนวนลงมาก ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการ

ดำรงชีวิต เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ได้สูญหายไป และไม่มีการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง เช่น แร้ว หรีง ค้าง และเครื่องมืออื่นๆ ตลอดจนเมื่อมีถนนหนทางดีขึ้น การเข้ามาของเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น ประหยัดเวลาและแรงงานในการผลิต ก็เป็นเหตุที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายอีกประการหนึ่ง ทั้งเครื่องมือเครื่องใช้บางชนิดสามารถใช้สิ่งอื่นเข้ามาทดแทน

2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำสิงห์ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน กล่าวสรุปว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2510-2537 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกษตรกรใช้ในชุมชนมีมากมายหลายอย่าง เช่น การทำเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ เกษตรกรในพื้นที่สามารถประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ได้เกือบทุกครัวเรือน ทำให้ไม่ต้องไปหาซื้อเครื่องมือจากภายนอก ทั้งยังนำเอาวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เพื่อลดรายจ่าย ทั้งผู้นำบางคนก็มีความสามารถในการประดิษฐ์และสามารถฝึกหัดลูกให้เก็บมะพร้าวแทนเครื่องมือเครื่องใช้ในการเก็บมะพร้าว เช่น ตะขอเกี่ยวมะพร้าว ก็มีข้อจำกัดที่ต้องหาไม้ยาวๆ มาเกี่ยวให้ถึงทลายมะพร้าว ถ้าสูงเกินความยาวไม้ก็ไม่สามารถสอยได้ รอให้มะพร้าวหล่นลงมาเอง ดังนั้นจึงหันมาใช้ลิงเพื่อเก็บมะพร้าว ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่น่าสยดสยองที่มีในท้องถิ่นมาใช้ พื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ใช้ลิงในการเก็บมะพร้าว และมีอาชีพรับจ้างเก็บมะพร้าวมาตั้งแต่อดีต

หลังการปฏิรูปที่ดิน ชุมชนเริ่มมีความสะดวกสบายมากขึ้น ถนนหนทางในชุมชนสะดวก ทำให้การเข้ามาของปุ๋ยเคมีและสารเคมีง่ายและสะดวก รวมทั้งกระแสรายการโทรทัศน์นอกฤดูก็ยังแพร่หลาย ทำให้เกษตรกรในชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับการใช้ภูมิปัญญาเดิมในการผลิต และผลจากการใช้สารเคมีทำให้ผลรวดเร็ว และได้รับผลผลิตสูง ทำให้เกษตรกรใช้สารเคมีกันอย่างแพร่หลาย นิยมทำทุเรียนนอกฤดูกันเกือบทั้งตำบล ทุเรียนนอกฤดูที่ราคาสูง รายได้สูง จึงเป็นจุดสนใจของเกษตรกรโดยทั่วไป ทั้งยังบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อสร้างสวนทุเรียนเพิ่ม ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย สัตว์ป่าก็ไม่มีเหมือนอดีต การซื้อหาเก็บขี้ผึ้งกับปลาก็สะดวกสบาย มีตลาดนัดในชุมชนและการเดินทางเข้าตลาดชุมพรก็สะดวกสบายไม่ต้องหาสัตว์ป่าเพื่อบริโภคเช่นอดีต ไม่มีความจำเป็นต้องผลิตเครื่องมือเครื่องใช้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นเดิม

3) แกนนำเกษตรกร ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปพร และนายดำรง เสนแก้ว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางการเกษตรก่อนการปฏิรูปที่ดิน พ่อแม่ได้เล่าให้ฟังว่า อดีตเกษตรกรในชุมชนมีความรู้ ความสามารถในการประดิษฐ์ คิดค้นเครื่องมือ เครื่องใช้ทางการเกษตรที่หลากหลาย โดยเฉพาะคนที่เดินทางมาจากภาคใต้ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งพื้นเพเดิม ทำสวน ทำนา มีความรู้ ความสามารถ รู้จักประดิษฐ์ ถ่ายทอดความรู้เพื่อใช้พึ่งตนเอง หากเกษตรกรคนใดไม่มีความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นติดตัวมาจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ลำบาก เนื่องจากการเดินทางออกสู่ภายนอกชุมชนต้องใช้เวลาและเส้นทางก็ไม่

สะดวกสบาย และเงินทองก็มีไม่มาก การโค่นต้นไม้หากไม่มีภูมิปัญญาอาจทำให้เสียชีวิตได้ และอดีตในชุมชนก็มีสัตว์ป่ามากมายต้องระวังอันตราย มีไข้จับสั่น ทำให้ต้องมีภูมิปัญญาในการดูแลรักษาสุขภาพ และต้องมีความรู้เรื่องสมุนไพรเพื่อใช้เป็นยารักษาโรคและใช้เป็นสารกำจัดแมลง

หลังการปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันในชุมชนเกษตรส่วนใหญ่ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการผลิตทุเรียนอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามระยะหลังได้มีหน่วยงานภาครัฐ เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้สารชีวภาพ และปุ๋ยอินทรีย์ในการผลิต ประกอบกับในกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีนายดำรง เสน แก้วเป็นประธานกลุ่มฯ ได้ผลิตกล้วยหอมทองปลอดสารพิษส่งขายประเทศญี่ปุ่น ทำให้สมาชิกในกลุ่มผลิตกล้วยหอมทองแบบปลอดภัย และเริ่มหันกลับมาใช้สารชีวภาพ ใช้น้ำหมัก ปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุในแปลงเกษตรกรรม เพื่อลดต้นทุนการผลิต และวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ ก็รณรงค์ให้สมาชิกในกลุ่มใช้สารกำจัดแมลงแบบชีวภาพ และทำเกษตรรูปแบบสวนผสมเพื่อลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีซึ่งจะทำให้เกิดระบบนิเวศน์และเกิดการกำจัดศัตรูพืชด้วยแมลง ปัจจุบันทำได้ในวงจำกัดและทำได้เพียงในแปลงตัวอย่าง แปลงเรียนรู้ในชุมชนแต่ไม่ค่อยได้รับนิยมนอกจากในชุมชนมากนัก

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย สังกัด สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร และสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร กล่าวถึงการใช้ภูมิปัญญาของเกษตรกรในพื้นที่เกษตรของจังหวัดชุมพร ในภาพรวมว่า ก่อน พ.ศ. 2537 การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเริ่มเข้ามามีบทบาทตั้งแต่หลังพายุเกย์ปี 2532 เนื่องจากการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรของเกษตรกรที่เริ่มปรับเปลี่ยนจากการทำสวนผสมมาเป็นการสวนไม้ผลเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า ทำให้เกษตรกรเริ่มหันมาใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งเป็นช่วงที่จังหวัดชุมพร ได้รับการส่งเสริมให้ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่อื่นๆ แต่พื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ มีสภาพดินดี ดินอุดมสมบูรณ์ปาล์มน้ำมันจึงไม่แพร่เข้าไปในพื้นที่มากนัก แต่การเกษตรของคนในชุมชนมุ่งเน้นการทำทุเรียนนอกฤดู เนื่องจากแกนนำในชุมชน และผู้นำ ได้ไปเรียนรู้มาจากสวนนายคำ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และราคาทุเรียนนอกฤดูราคาสูง จึงเป็นจุดสนใจของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ การแพร่เข้ามาของปุ๋ยเคมีและสารเคมีอย่างรวดเร็ว ทำให้เป็นเกษตรกรเคมีเกือบเต็มพื้นที่ เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้สูงขึ้น ทำให้เกิดการผลิตนอกฤดูกันอย่างแพร่หลาย และส่งผลให้การใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมสูญหาย และไม่ให้ความสำคัญกับการผลิตแบบวิธีดั้งเดิม ทั้งการปรับเปลี่ยนพันธุ์ทุเรียนให้เหลือเพียงพันธุ์หมอนทองเพียงชนิดเดียว ตามความต้องการของตลาดในขณะนั้น

หลังจากการปฏิรูปที่ดิน ภูมิปัญญาด้านการเกษตรไม่ค่อยนำมาใช้แล้ว ส่วนใหญ่จะใช้ภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากภายนอกชุมชน ปัจจุบันใช้ในแปลงเกษตรกรรมที่เป็นศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย จะเป็นการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยน้ำจากพืช จากสัตว์ การใช้น้ำส้มควันไม้ไล่แมลง และเป็นยาฆ่าแมลง ตลอดจนมีการใช้เชื้อไตรโคเดอร์มาเพื่อกำจัดราดำ สารสกัดชีวภาพ การใช้น้ำหมักเอนไซม์พืชแต่ไม่แพร่หลายในพื้นที่ ทั้งที่หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและส่งเสริมแต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเกษตรกรไม่เห็นคุณค่าและไม่เห็นผลทันใจ

5) จากทำสนทนากลุ่มเกษตรกร จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลถึงภูมิปัญญาทางการเกษตรของชุมชนก่อนการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ ปี 2506-2537 ว่าคนที่เข้ามาในพื้นที่รุ่นแรกๆเข้ามาบุกเบิกพื้นที่ต้องมีความรู้ ความสามารถและมีภูมิปัญญาที่ติดตัวมา จึงจะเข้ามาอยู่อาศัยได้ เนื่องจากในพื้นที่ยังมีสภาพเป็นป่า มีสัตว์ป่าชุกชุม และคูราย ต้องมีความรู้ในการสร้างหাঁงที่พัก การดักจับสัตว์ และต้องอยู่ร่วมกัน เวลากลางคืนยิ่งอันตรายต้องนอนรวมกันหลายๆคน ทั้งในพื้นที่มีไข้ป่าชุกชุมต้องมีความรู้เรื่องสมุนไพรในการรักษาโรค และต้องรู้วิธีหาของป่าล่าสัตว์และเก็บรักษาถนอมอาหารไว้กินให้นาน หากใครไม่มีความรู้ต้องพยายามเรียนรู้จากเพื่อนที่อยู่ร่วมกัน แต่เมื่อความเจริญเข้ามาในพื้นที่ภูมิปัญญาดั้งเดิมก็ยังคงมีในตัวผู้เฒ่า ผู้แก่ ไม่ได้นำมาใช้ ทั้งคนสมัยปัจจุบันมองว่า เขย ไม่ทันสมัย เทียบกับเครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ได้ เสียเวลาเห็นผลช้าไม่ทันการณ์

สรุปการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาด้านการเกษตรของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 กลุ่ม สามารถให้ข้อมูลได้ 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กล่าวในทิศทางเดียวกันว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2506-2537 เกษตรกรในชุมชนมีภูมิปัญญาที่ใช้ในการช่วยเหลือตนเองมากมาย เช่น ภูมิปัญญาในการโค่นไม้ การทำข้าวไร่ การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร การเก็บเมล็ดพันธุ์พืช การสร้างที่พัก บ้านเรือน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อแม่และบรรพบุรุษ สภาพพื้นที่ของจังหวัดชุมพรสามารถเพาะปลูกพืชได้หลากหลาย จึงทำเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย หลังการปฏิรูปที่ดินเมื่อความเจริญเข้ามาในชุมชนและประกอบกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเพาะปลูกทำให้เกษตรกรในชุมชนเลิกใช้ภูมิปัญญาปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัยและเน้นการเพิ่มพื้นที่การผลิต เน้นการใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต แต่หลังจากกระแสการดูแลสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคทำให้เกษตรกรในชุมชนได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในการผลิตทาง

การเกษตรจากภาครัฐ และภาคเอกชนภายนอกชุมชนมาใช้ในการเพาะปลูก เช่น การทำน้ำหมัก สารสกัดชีวภาพ การใช้น้ำส้มควันไม้ การใช้เชื้อไตรโคเดอร์มา มีการเผยแพร่เป็นเอกสารทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ สารชีวภาพในแปลงเกษตรกรรม ทำให้แกนนำเกษตรกรหัวก้าวหน้ายอมรับความรู้และนำมา ทดลองปฏิบัติในแปลงเกษตรกรรมเมื่อได้รับประโยชน์ก็มีการบอกต่อผู้เครือข่าย แต่เมื่อเทียบกับ ปริมาณเกษตรกรในชุมชน กลุ่มเกษตรกรที่มีการผลิตและใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ น้อยมากจากการ บอกเล่าไม่เกิน ร้อยละ 10 ของเกษตรกรในพื้นที่ เมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่ ปัจจุบันไม่มีการนำมาใช้ เนื่องจากความเจริญของชุมชน การเข้ามาของเครื่องอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงสามารถซื้อหาได้ง่ายแม้ร้านค้าในชุมชนก็มีจำหน่าย คนในชุมชน ไม่มีความจำเป็นที่ต้องประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนและพฤติกรรมการบริโภคของคนใน ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงหันมาพึ่งพาปัจจัยภายนอกด้วยการซื้อหาด้วยเงินตรา รวมถึงฐานะทาง เศรษฐกิจของเกษตรกรที่ดีขึ้น มีรายได้สูงขึ้นจึงทำให้ไม่สนใจเรียนรู้และพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ เช่นอดีต ส่งผลทำให้ไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ทั้งคนรุ่นใหม่มี ความคิดและทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นเรื่องล้าสมัยและไม่เชื่อในประสิทธิภาพ เนื่องจากเห็นผลช้าไม่ทันใจ ไม่สามารถใช้ในการแข่งขันการเพิ่มผลผลิตตามระบบทุนนิยม เกษตรกรในชุมชนนิยมผลิตสินค้าขึ้นปฐมนิยามให้กับพ่อค้าคนกลางเพื่อการค้าเป็นหลัก ไม่มีการ พัฒนาผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ทำให้เกษตรกรในชุมชนต้องแข่งขันกันเองทั้งการผลิตและต้องใช้เวลา ในการผลิตมากขึ้นเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต เพิ่มรายได้ของครอบครัว แต่ไม่ได้จัดการกับผลผลิตให้ เพิ่มมูลค่าสูงขึ้น ดังเช่น กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง และวิสาหกิจชุมชนกาแฟดำสิงห์ ที่มี การจัดการผลผลิตตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำครบวงจร ทำให้กลุ่มเกษตรกรมี ความสามารถในการจัดการผลผลิตของตนเองและสามารถสร้างรายได้ทางการเกษตรแบบยั่งยืน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเกษตรกรหรือวิสาหกิจชุมชนจะให้ความสำคัญกับการผลิต ด้วยการใช้องค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้มีการเพิ่ม มูลค่าผลผลิตของเกษตรกรในชุมชน ทำให้เห็นว่า หากคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการ รวมกลุ่ม ทำให้ระบบเศรษฐกิจครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้และสามารถสร้างความสัมพันธ์ สามารถช่วยเหลือระหว่างกลุ่มคนในชุมชนได้ ทำให้เกิดความรักสามัคคี และกระตุ้นให้เกิดการ พัฒนากลุ่มในชุมชนที่เข้มแข็งได้อีกทางหนึ่ง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลภูมิปัญญาของจังหวัด ชุมพรของสุรพล กาญจนะจิตรา (2542: 213-246) กล่าวถึงภูมิปัญญาทางการเกษตรของชุมพรใน ด้านต่างๆ ทำให้ทราบว่าภูมิปัญญาของคนในชุมชนเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพ บุรุษตามคำบอกเล่า และมีการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพภูมิประเทศที่แตกต่างกันไป จากการ

สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 กลุ่ม สังเกตได้ว่าผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในอดีตได้ดี จะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไปและเป็นเกษตรกรพื้นเพจังหวัดชุมพร หรือพื้นเพเดิมจากทางภาคใต้ ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นเพเดิมจากภาคกลางสามารถให้ข้อมูลได้จากการได้รับการถ่ายทอดจากเพื่อนบ้าน ส่วนเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลที่เป็นหนุ่มสาวจะไม่สามารถให้ข้อมูลได้หรือได้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย ทำให้ทราบว่าภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนไม่ได้มีการถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ได้ทราบ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีการศึกษาดีจะมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมน้อย ส่วนภูมิปัญญาจากภายนอกชุมชนที่เข้ามาจะนำมาใช้โดยแกนนำเกษตรกร ปรารักษ์ชาวบ้าน เครือข่ายของปรารักษ์ชาวบ้านเป็นหลัก ส่วนผู้นำชุมชนไม่ค่อยนำภูมิปัญญามาใช้หรือมีใช้น้อย ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีเวลา โดยจะให้ความสำคัญกับบทบาท ภาระหน้าที่เป็นผู้นำและทำหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน ทำให้บทบาทการเป็นเกษตรกรน้อยกว่าปรารักษ์ชาวบ้านและแกนนำเกษตรกร

3.1.5 การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติของเกษตรกรตำบล

ถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

การศึกษาความเชื่อของคนในตำบลถ้ำสิงห์ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งบ้านเรือนในแปลงเกษตรกรรม
- 2) ความเชื่อเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 3) ความเชื่อเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน
- 4) ความเชื่อทางศาสนา
- 5) ความเชื่อเรื่องอื่นๆ

1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นปรารักษ์ชาวบ้านประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบุลย์ คุปประเสริฐ ให้ข้อมูลซึ่งมีความสอดคล้องกันว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดินพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์เป็นพื้นที่ป่าดงดิบ การเข้ามาของคนในรุ่นแรก เกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์มีความเชื่อมากมาย เมื่อกล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งบ้านเรือน การตั้งบ้านเรือนต้องดูทิศทางลม ดูแสง ความลาดชัน จะเลือกที่ดินที่เป็นมงคล ซึ่งส่วนใหญ่จะดูสภาพดินที่เป็นสีอ่อน หรือดินสีแดง สีเหลือง ส่วนใหญ่จะมีผู้เฒ่าผู้แก่มาดูทิศทางที่ตั้งบ้านเรือนให้ โดยมีข้อสังเกตว่าเมื่อสูดอากาศแล้วต้องหายใจไม่ติดขัด จะไม่ตั้งบ้านเรือนในบริเวณที่ดินเป็นชายธง บริเวณทางสามแพร่ง การปลูกเรือนของคนในพื้นที่จะมีความเชื่อ ดังนี้ การคัดเลือกเสาเรือน เสาเอก ต้องไม่มีตำหนิ มีตา ไม่ดกน้ำมัน จะไม่ใช่ไม้ตะเคียน ไม้สักบก มาทำเรือน เนื่องจากมีความเชื่อว่าไม้ดังกล่าวมีวิญญาณ/ผีสิงอยู่และมีอำนาจร้ายแรง ถ้าจะปลูกเรือนให้ปลูก " ตามตะวัน " คือ หันข้างเรือนไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้ก็จะหันหน้าเรือนไปทางทิศตะวันออก บันไดห้ามใช้จำนวนขั้นคู่ ไม่หันหัวนอนไปทางทิศตะวันตก ไม่นอนขวาง

ประตุ ไม่นั่งที่ขึ้นบันได ห้ามปลูกเรือนค่อม และต้องทำศาลพระภูมิ ไหว้พระภูมิ หรือไหว้เจ้าเป็น พิธีกรรมที่ทำขึ้นเพื่อบวงสรวงผู้เป็นเทพารักษ์ประจำพื้นที่และบ้านเรือน ส่วนในแปลง เกษตรกรรม คนโบราณจึงมีความเชื่อเรื่อง “โจ” ที่ทำขึ้นเพื่อใช้ป้องกันการลักขโมยผลไม้นในสวน เนื่องจากการแขวนโจที่ต้นไม้จะเป็นการบอกให้รู้ว่าได้มีการกำกับคาถาอาคมไว้ หากผู้ใดเก็บผลไม้ จากต้นไม้ที่มีการแขวนโจไปรับประทาน จะทำให้เจ็บป่วย เกี่ยวกับโรคทางเดินอาหารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ปวดท้อง ท้องบวม ท้องป่อง เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นไหว้เจ้าที่ สวน โดยมีความเชื่อว่าการเซ่นไหว้เจ้าที่สวนจะทำให้ได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพและได้ปริมาณ ผลผลิตดี ทั้งคนในชุมชนยังมีความเชื่อเรื่องผี/วิญญาณ/ประเพณี / พิธีกรรม ที่ได้รับการปลูกฝัง ต่อๆกันมาในเรื่องภูติผี ปีศาจ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับกลิ่นรูปในยามวิกาล ต้องใส่บาตรแผ่ส่วน กุศลให้ในวันรุ่งขึ้น ความเชื่อเกี่ยวกับงานศพ คนในตำบลถ้าถึงหามีความเชื่อเกี่ยวกับห้ามเผาศพ วันศุกร์ ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญ 7 วัน และ 100 วัน ความเชื่อเกี่ยวกับการไปงานศพ ส่วน ใหญ่คนที่ไปงานศพจะต้องนำของแหม่มติดตัวไปด้วย และความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด เช่น ความ เชื่อเกี่ยวกับฝังรเด็กและความเชื่อเกี่ยวกับแม่ซื้อเด็ก ความเชื่อทางศาสนา ที่ประกอบด้วย ความเชื่อ เกี่ยวกับวันสารทเดือนสิบและความเชื่อเกี่ยวกับวิบากกรรม

หลังการปฏิรูปที่ดินซึ่งถือว่าชุมชนมีความเจริญขึ้นมากกว่าเดิม มีสื่อต่างๆ เข้ามาในชุมชน ทำให้ความเชื่อของคนเปลี่ยนแปลงไปมาก และเมื่อวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าทำให้ ความเชื่อเรื่องต่างๆ ได้สูญหายไปมาก พ่อแม่ก็เลิกการปลูกฝังให้บุตรหลานมีความเชื่อ เช่น เรื่องผี และเรื่องต่างๆ ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เมื่อการศึกษาของคนในชุมชนสูงขึ้น ทำให้ไม่มีความ เชื่อแบบเก่าหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ มีเพียงคนเฒ่า คนแก่เท่านั้นที่ยังคงมีความเชื่อหลงเหลืออยู่ และ คนที่นับถือศาสนาคริสต์จะไม่มี ความเชื่อในเรื่องที่กล่าวมาทั้งหมด แต่จะเน้นหนักการพิสูจน์ทาง วิทยาศาสตร์มากกว่า หลักศาสนาจะไม่สอนให้เชื่อในเรื่องที่มมาย

2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วน ตำบลถ้าสิงห์ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ได้กล่าวสรุปว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน คนในชุมชนมีความเชื่อ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องการดำเนินชีวิต ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องการเกษตร และความเชื่อทางศาสนา ซึ่งได้กล่าวในลักษณะใกล้เคียงกันว่า ก่อนการบุกเบิกแผ้วถางป่าก็ต้อง บอกกล่าวเจ้าป่าเจ้าเขาก่อนเพราะมีความเชื่อว่า ในป่าจะมีเจ้าป่าเจ้าเขารักษาป่า หากไม่บอกกล่าว อาจจะเกิดอันตรายและไม่สามารถอยู่อาศัยและทำการเกษตรได้ ในชุมชนมีความเชื่อเรื่องผี/ วิญญาณมากมายหลายเรื่อง เช่น การไปงานศพต้องนำของแหม่ม หนามมะกรูด มะนาวติดตัวไป ด้วยเพื่อกันผี/วิญญาณ เมื่อได้กลิ่นรูปก็ห้ามพูดห้ามทัก เพราะผี/วิญญาณจะตามกลับมาบ้าน ศพก็ ต้องมีคนเฝ้าห้ามให้แมวคำข้ามศพเพราะจะทำให้ศพฟื้นขึ้นมา เมื่อฝันถึงคนที่ตายแล้ว จะต้อง

ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ การเพาะปลูกต้องไหว้เจ้าที่สวนเพื่อรักษาผลผลิต ส่วนการตั้งบ้านเรือนก็ต้องตั้งที่ดินเป็นมงคลห้ามห้ามปลูกบ้านตรงพื้นที่เฉอะแฉะ สกปรก ดินเลนสีดำ ดินมีหลากสี มีกลิ่นไม่บริสุทธิ์ ห้ามปลูกบ้านเดือน 4 ให้ปลูกบ้านเดือน 10 การทำบันไดบ้านต้องหันไปทางทิศตะวันออก ห้ามใช้เสาตอไม้ ห้ามนำไม้ที่ขึ้นบริเวณใกล้น้ำมาปลูกบ้าน เนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นไม้มีวิญญาณสิงอยู่ ห้ามใช้ข้อฟ้า ใบระกา เครื่องวัด เครื่องหลวงหรือเครื่องประดับชั้นสูงในบ้าน ห้ามปลูกเรือนค่อม ห้ามปลูกต้นไม้ที่ปลูกในวัด ได้แก่ ต้นโพธิ์ ต้นหวาย ต้นโมกข์ ต้นไทร ต้นนนทรี ต้นตะเคียน แต่ทั้งนี้จะรวมถึงต้นไม้ที่ไม่เป็นสิริมงคล เช่น ต้นโศก ต้นระกำ ต้นยาง ที่มักนำมาทำโลงศพ ต้นตำโรงที่ดอกมีกลิ่นเหม็น ซึ่งไม่เป็นสิริมงคล จึงไม่นิยม นำมาปลูกในบริเวณบ้าน ส่วนความเชื่อเรื่องอื่นๆที่คนในตำบลถ้ำสิงห์ให้ความสำคัญและนับถือ คือ ความเชื่อเรื่องพ่อตาถ้ำสิงห์ ในการเข้ามาครั้งแรกจะต้องมาพักในบริเวณถ้ำที่มีหินงอกหินย้อยลักษณะคล้ายสิงโต ทำให้ชาวบ้านเกิดการขนานนามถ้ำว่าในสิ่งที่ตนเองต้องการ เมื่อได้สมความปรารถนาแล้วชาวบ้านก็จะนำของมาแก้บนและให้การนับถือจากนั้นมา

หลังการปฏิรูปที่ดินความเชื่อต่างๆได้สูญหายไปกับคนเฒ่าคนแก่ เด็กสมัยใหม่ไม่มีความเชื่อในเรื่องต่างๆ เนื่องจากไม่มีการปลูกฝังและพ่อแม่ผู้ปกครองก็ไม่มีเวลาปลูกฝังและสั่งสอนหรือบอกกล่าวให้บุตรหลานได้รับรู้ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติก็ถูกทำลายหมดไป การปลูกสร้างบ้านเรือนก็จะปลูกตามบริเวณแนวถนน ไม่ให้ความสำคัญว่าจะหันหน้าบ้านไปทางทิศไหน คำนี้เพียงให้หันหน้าไปหาถนนเพื่อความสะดวกเท่านั้น ส่วนความเชื่อที่มีในปัจจุบัน ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้เจ้าที่สวน ความเชื่อเกี่ยวกับพ่อตาถ้ำสิงห์ และความเชื่อเกี่ยวกับทำประกอบพิธีในงานศพ ที่ต้องมีการทำบุญ 7 วัน 100 วัน

3) แกนนานเกษตรกร ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร และนายดำรง เสนแก้ว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อของคนในชุมชน ว่า ในอดีตก่อนการปฏิรูปที่ดิน คนเฒ่า คนแก่ มีความเชื่อมากมาย โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผี/วิญญาณ ที่มีมากมายหลายเรื่องส่วนความเชื่อเกี่ยวกับการเกษตรที่เคยได้ยินมา เช่น ความเชื่อเรื่อง ไร่ ที่เป็นไสยศาสตร์ ทำขึ้นเพื่อป้องกันการรบกวนผลไม้ และทราบว่าหากใครกินผลไม้ที่มี ไร่ แขนงอยู่แล้วจะทำให้ท้องป่อง แต่ไม่เคยเห็น และการเช่นไหว้เจ้าที่สวนที่มีกระทำกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญเรื่องเช่นไหว้ จะประกอบด้วย เหล้า หมู ไก่ และดอกไม้ธูปเทียน ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับพ่อตาถ้ำสิงห์ก็เป็นความเชื่อที่คนในตำบลโดยเฉพาะคนในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 6 ให้ความสำคัญจนถึงปัจจุบัน คนในพื้นที่จะนิยมขนานเกี่ยวกับการคัดเลือกทหารกองเกินของบุตรหลาน และกราบไหว้เพื่อขอให้เดินทางอย่างปลอดภัย ซึ่งคนที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อจะอยู่ในกลุ่มคนวัย 50 ปีขึ้นไป

หลังการปฏิรูปที่ดิน ความเชื่อต่างๆลดความน่าเชื่อถือลงอย่างมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า บางความเชื่อก็ไม่มีแล้วในชุมชน และมีเพียงบางความเชื่อเท่านั้นที่คนในชุมชนความสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย สังกัด สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพรและสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร ไม่สามารถให้ข้อมูลความเชื่อในอดีตได้ แต่จากการสังเกตในปัจจุบันหลัง พ.ศ. 2552 ว่า ความเชื่อของคนตำบลถ้ำสิงห์ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับพ่อตา ถ้ำสิงห์ที่มีการบนบานศาลกล่าวและมีการทรงเจ้าพ่อถ้ำสิงห์ การไหว้เจ้าที่สวนของคนในชุมชนที่จะทำกันประมาณ เดือนพฤษภาคม –กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงหลังการเก็บเกี่ยว การสวดกลางบ้าน และการทำบุญพิธีศพของคนในชุมชน

5) จากทำสนทนากลุ่มเกษตรกร จำนวน 20 ราย ให้กล่าวสรุปว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน ความเชื่อที่คนในชุมชนให้ความสำคัญ จะเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการบอกกล่าวเจ้าที่ การไหว้เจ้าที่สวน การตั้งบ้านเรือนและการก่อสร้างบ้านเรือน ความเชื่อเรื่องโจ ความเชื่อเรื่องจอมปลวก เมื่อขึ้นอยู่บริเวณใดของบ้านจะทำพิธีรับขวัญปลวกโดยเอาผ้าแดงใหม่ๆ พันรอบ ทำหลังคา กันแดดกันฝนให้ปลวก ทำพิธีเช่นไหว้ เพราะเชื่อว่าจะเกิดสิริมงคลแก่บ้าน และปลวกนั้นจะให้ลาภต่าง ๆ และห้ามปัสสาวะรดปลวก ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสวดกลางบ้านเป็นประเพณีที่สำคัญ และเก่าแก่อย่างหนึ่งของจังหวัดชุมพร ซึ่งถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ มีจุดมุ่งหมายเพื่อขับไล่เสนียดจัญไร ภูติ ผี ปีศาจ โรคภัยไข้เจ็บ ความเชื่อเรื่องผีแม่หม้ายตามกระแสที่ได้รับจากชุมชนอื่น ๆ ความเชื่อในการดำเนินชีวิตอื่นๆ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการห้ามใส่ชุดดำเยี่ยมคนป่วย ความเชื่อเกี่ยวกับจิ้งจกร้องทัก ห้ามออกจากบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับนกแสกเกาะหลังคาบ้านเกิดกลางร้าย ความเชื่อเกี่ยวกับคนหลายเสียงคบไม่ได้ ความเชื่อเกี่ยวกับ มีปาน แสดงว่าเคยเกิดมาแล้ว ความเชื่อเกี่ยวกับห้ามตัดผมวันพุธ ความเชื่อเกี่ยวกับตาเขม่น ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งทำรังในบ้าน มีโชค ความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกก้าวเท้าก่อนออกจากบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับมือชนกันขณะกินข้าวจะมีแขกมาเยือน ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน ทั้งนี้ยังมีความเชื่อเรื่องผี/วิญญาณ ที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มผู้นำ หลังการปฏิรูปที่ดินความเชื่อในตำบลถ้ำสิงห์ที่หลงเหลืออยู่และยึดถือเหนียวแน่นมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับห้ามเผาศพวันศุกร์ ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญ 7 วัน และ 100 วัน ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสวดกลางบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับวันสารทเดือนสิบ ความเชื่อพ่อตาถ้ำสิงห์ ความเชื่อที่ปัจจุบันมีหลงเหลือและเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล เช่น ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเกี่ยวกับกลิ่นรูปในยามวิกาล ความเชื่อเกี่ยวกับแม่ซื้อเด็ก ความเชื่อเกี่ยวกับการไปงานศพ ความเชื่อเกี่ยวกับจิ้งจกร้องทัก ห้ามออกจากบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับนกแสกเกาะหลังคาบ้านจะเกิดกลางร้าย ความเชื่อเกี่ยวกับเมื่อตัวเงินตัวทองคลานเข้าบ้าน ความเชื่อ

เกี่ยวกับคนหลายเสียงคบไม่ได้ ความเชื่อเกี่ยวกับห้ามตัดผมวันพุธ ความเชื่อเกี่ยวกับตาเขม่น ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งทำรังในบ้าน มีโชค ความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกก้าวเท้าก่อนออกจากบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับความฝันในลักษณะ เรียกว่า บุรพนิมิต ซึ่งความเชื่อที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความเชื่อที่ปัจจุบันยังคงมีหลงเหลืออยู่เฉพาะตัวบุคคล และความเชื่อที่ไม่มีในปัจจุบันแล้ว ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีแม่หม้าย ความเชื่อเกี่ยวกับกลางคืนได้ยินเสียงร้องเรียกห้ามขานรับ ความเชื่อเกี่ยวกับผีรกเด็ก ความเชื่อเกี่ยวกับมีปานแสดงว่าเคยเกิดมาแล้ว ความเชื่อเกี่ยวกับมือชนกันขณะกินข้าว จะมีแขกมาเยือน

สรุปการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติของเกษตรกรตำบล

ถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 กลุ่ม สามารถให้ข้อมูลได้ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน แกนนำชุมชนและกลุ่มเกษตรกร ซึ่งกลุ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่สามารถให้ข้อมูลได้แน่ชัด แต่สามารถให้ข้อมูลได้ในส่วนที่พบเห็นในระหว่างการเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งการให้ข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ให้ข้อมูลที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ก่อนการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2506 – 2537 อดีตชุมชนมีความเชื่อมากมายทั้งความเชื่อเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ความเชื่อเกี่ยวกับการทำการเกษตร ความเชื่อด้านศาสนา และความเชื่ออื่นๆ ความเชื่อส่วนใหญ่เป็นความเชื่อที่ได้รับการปลูกฝังมาจากพ่อแม่สืบต่อกันมา การปลูกฝังของความเชื่อต่างๆเป็นการปลูกฝังเพื่อให้เกิดความกลัวและไม่กระทำการละเมิดต่อธรรมชาติหรือละเมิดต่อผู้อื่น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ และความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นมาช้านานโดยเฉพาะในชุมชนที่ไม่มีความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่กลับกันชุมชนที่มีความเชื่อต่างๆมากมาย ความวุ่นวายในสังคมก็จะมีน้อย เนื่องจากคนในชุมชนมีความกลัวที่จะกระทำผิดและกลัวผลที่เกิดจากการกระทำที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เช่นเดียวกับตำบลถ้ำสิงห์ ก่อนการบุกรุกหรือการทำลายป่า ก็ต้องมีการบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางก่อน การไม่ตัดไม้ที่อยู่บริเวณริมน้ำมาใช้ประโยชน์เนื่องจากมีความเชื่อว่าจะมีผี/วิญญาณสิงอยู่ การกราบไหว้เช่นไหว้เจ้าที่สวน ตลอดจนความเชื่อในอดีตเป็นการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนไว้ด้วย และบางความเชื่อก็สามารถช่วยให้คนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน เช่น การทำบุญสวดกลางบ้าน การทำบุญงานศพ การทำบุญวันสารท และบางความเชื่อก็น่าจะเป็นกุศโลบายเพื่อใช้ในการสั่งสอน เช่น การไม่นอนขวางประตู เนื่องจากเป็นทางผีผ่าน การไม่นั่งคาจันบันได จะคลอเคลียไม่ออกเนื่องจากการกระทำได้กล่าวทำให้เกิดอันตรายและกีดขวาง จากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลหลัก บางความเชื่อก็ไม่สามารถบอกได้ว่าทำไมจึงมีความเชื่ออย่างนั้นเพียงแต่ได้รับการบอกเล่ามาจากพ่อแม่

สืบต่อกันมา หลังการปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าเข้ามาในชุมชนทั้งด้านการคมนาคม การสาธารณสุข โภค และการเข้ามาของเทคโนโลยี สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนคนในชุมชนได้รับการศึกษาที่เพิ่มขึ้นมากกว่าอดีต ทำให้ความเชื่อต่างๆ ของชุมชนเริ่มน้อยลง และเมื่อความเป็นวิทยาศาสตร์เข้าสู่ในชุมชนทำให้ความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ เช่น ความเชื่อเรื่องผีแม่หม้าย ความเชื่อเกี่ยวกับกลางคืนได้ยินเสียงร้องเรียกห้ามขานรับ ความเชื่อเรื่องโจ หมดไปจากชุมชน ปัจจุบันความเชื่อในชุมชนคงเหลือเพียงกลุ่มคนที่เป็นผู้สูงอายุ และคนรุ่นเก่าของชุมชนเท่านั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายสังเกตว่าคนหนุ่มสาวไม่สามารถให้ข้อมูลได้ แตกต่างกับผู้สูงอายุที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างดี และผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนจะมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันและส่วนใหญ่จะมีพื้นเพมาจากที่เดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันความเชื่อได้ลดความสำคัญลงไปมากและคนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับความเชื่อที่เป็นประเพณีและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เช่น วันสารท เดือนสิบ การทำบุญงานศพ 7 วัน 100 วัน และการแต่งกายสีดำไปงานศพ และการไม่แต่งชุดดำไปเยี่ยมผู้ป่วย เมื่อนำความเชื่อที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในชุมชน 5 ด้าน ประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งบ้านเรือน การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต ความเชื่อทางศาสนา และความเชื่อเรื่องอื่นๆ ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีความสอดคล้องกับเอกสารทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (www.udru.ac.th, 31 กรกฎาคม 2556) ที่กล่าวถึงความเชื่อของมนุษย์ที่มีอยู่มากมายและมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถแบ่งความเชื่อได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ความเชื่อทั่วไปหรือความเชื่อธรรมดาซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน ความเชื่อในฤกษ์ยาม นิมิต ผัน ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากิน ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับการแก้เคล็ด ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ และความเชื่อเกี่ยวกับเลข กลุ่มที่ 2 คือ ความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว หรือไสยศาสตร์ ที่ไม่สามารถพิสูจน์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทั้งความเชื่อของคนพื้นเพจังหวัดชุมพร ก็ยังคงมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกับคนที่อพยพมาจากจังหวัดทางภาคใต้และจากภาคกลาง ทำให้คนในชุมชนมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน มีความสอดคล้องกับงานวิชาการของจิตรา วีรบุรินทร์ และอนุชา ม่วงใหญ่ (2548:306-315) กล่าวถึง การดำรงชีวิตของคนในภาคใต้ที่ประกอบขึ้นด้วยคนไทยและคนอีกหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกัน ทำให้ภูมิปัญญาของภาคใต้จึงมีความหลากหลายทั้งที่ได้มีพัฒนาการจากการปรับตัวจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และที่คนได้นำพามาจากแหล่งอารยธรรมอื่นๆ แล้วหลอมรวมกันเข้าอยู่เคียงข้างกันในหลายลักษณะ ชาวใต้มีความเชื่อทำนองเดียวกับคนในภูมิภาคอื่นๆ

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ ด้านระบบการเกษตร ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน ด้านภูมิปัญญาทางการเกษตร ด้านความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกร ส่งผลต่อองค์การและสถาบันทางสังคม ดังนี้

1. ครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อครอบครัว ซึ่งทำให้ขนาดของครอบครัวเล็กลง บทบาทการทำหน้าที่ของครอบครัวเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก เพื่อแสวงหารายได้เพิ่มขึ้น ครอบครัวได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเพาะปลูกพืชเพื่อการค้า ดันทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้รายได้ลงน้อย จึงต้องเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก จึงทำให้เวลาส่วนใหญ่ของเกษตรกรอยู่ในแปลงเกษตรกรรม ภายหลังเมื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในชุมชน บทบาทของครอบครัวจึงเลิกผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ หันมาใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเพิ่มพื้นที่และประหยัดเวลาและแรงงานในครัวเรือน จึงมีค่านิยมส่งให้บุตรหลานให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนอาชีพของบุตรหลาน และสามารถยกระดับชนชั้นทางสังคมให้สูงขึ้นได้ ทั้งเมื่อบุตรหลานได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นก็ส่งผลทำให้พ่อแม่ ปรับเปลี่ยนบทบาทการทำหน้าที่มาให้ความสำคัญกับความคิด ความเห็นของบุตรเพิ่มมากขึ้น เพราะถือว่าบุตรหลานมีความรู้มากกว่าตน และบุตรหลานจึงให้ความสำคัญกับพ่อแม่ น้อยลง เพราะมองว่าพ่อแม่มีการศึกษาด้อยกว่าตนเอง ทำให้สมาชิกในครอบครัวปรับเปลี่ยนบทบาท เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น ก็ส่งผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ในครอบครัว เช่น พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวไม่ประกอบอาหารบริโภคในครัวเรือน รสนิยมในการเลือกใช้ชีวิต สิ่งของ รูปแบบการสร้างบ้านเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตามฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน

2. สถาบันทางการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันทางการศึกษาในชุมชน ที่ทำให้สถาบันการศึกษาในชุมชน ครู ลดบทบาทการทำหน้าที่ในการเรียนการสอนลงมาก เนื่องจากคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรมากขึ้นและนิยมส่งบุตรหลานให้ไปเรียนในตัวจังหวัด เนื่องจากระยะทางที่ไกลตัวจังหวัด การคมนาคมสะดวก และมีรถรับส่งจากชุมชนไปถึงโรงเรียนในตัวจังหวัด และความไม่เชื่อมั่นในการสอนของครู อาจารย์ในชุมชน โดยมีความต้องการให้บุตรหลานได้เล่าเรียนในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงของจังหวัด เพื่อที่จะสอบแข่งขันเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ดีต่อไป บุตรหลานจะได้มีงานทำที่ดี ได้เป็นเจ้าคนนายคน ไม่ต้องลำบากและเหนื่อยยากแบบตนเอง ทั้งยังมองว่าบุคคลากรทางการศึกษาในชุมชนไม่เก่ง ไม่มีคุณภาพ และไม่สามารถส่งสอนบุตรหลานของตนเองให้มีความรู้เท่าเด็กในเมืองได้

ทำให้จำนวนนักเรียนในโรงเรียนในชุมชนมีน้อย งบประมาณที่มาสนับสนุนโรงเรียนจึงน้อยตามไปด้วย

3. สถาบันศาสนา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันทางศาสนา กล่าวคือ จากการปรับเปลี่ยนด้านความเชื่อของคนในชุมชนส่งผลให้ลดความสำคัญกับความเชื่อในด้านต่างๆ ลง เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติและความเชื่อทางศาสนา จึงทำให้สถาบันทางศาสนาลดบทบาทในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนคนในชุมชน สถาบันทางศาสนาจึงไม่สามารถเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนได้ทั้งบุคคลากรทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ หรือ กรรมการของวัด ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมุ่งเน้นการสร้างวัตถุ และมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ คนในชุมชนส่วนใหญ่มองว่า บุคคลากรทางศาสนา มุ่งด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก และเน้นวัตถุมากกว่าการให้การสั่งสอนตามหลักพุทธศาสนา ทำให้คนในชุมชนไม่มีความศรัทธา ส่งผลทำให้ไม่ค่อยไปทำบุญ และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ส่วนเด็กและเยาวชนก็ไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา น้อยลง ซึ่งจะมีความแตกต่างกับศาสนาคริสต์ ที่ชาวคริสต์จะไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน

4. สถาบันเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การที่คนในชุมชนมุงหารายได้ ด้วยการเพิ่มพื้นที่การผลิตและการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต ส่งผลต่อการเพิ่มต้นทุนในการดำเนินชีวิต และต้นทุนทางการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการทำการผลิต จำเป็นต้องจัดตั้งสถาบันเศรษฐกิจขึ้นในชุมชนโดยการนำเงินมาลงหุ้นกัน เพื่อใช้กู้ยืมในระหว่างสมาชิก เป็นกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนทางการเกษตรได้และใช้ทุนจากสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. ในช่วงแรกได้รับการสนับสนุนเงินกู้ น้อย เมื่อมีสิทธิในการถือครองที่ดิน ทำให้สามารถใช้เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ค่าประกันเงินกู้ ธ.ก.ส. ได้มากขึ้น เมื่อนโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกองทุนต่างๆขึ้นในชุมชน เช่น กองทุนเงินล้าน เพื่อสนับสนุนจะช่วยเหลือให้ชุมชนบริหารแหล่งเงินทุนของตนเอง ที่เป็นทั้งผลดีและผลเสีย ทำให้ในชุมชนเกิดสถาบันทางเศรษฐกิจด้านการเงินเพิ่มขึ้น หากมองสถาบันเศรษฐกิจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปัญหาราคาของสินค้าเกษตรและต้องการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตในชุมชนและมีแนวโน้มการเติบโตของสถาบันเศรษฐกิจของชุมชนที่ดีขึ้น

5. สถาบันการเมือง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันทางการเมือง คือ อดีตสถาบันทางการเมืองในชุมชนไม่เป็นทางการ ใช้การนับถือผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีอิทธิพลทางจิตใจ แต่หลังจากที่ได้มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น ทำให้เกิดสถาบันทางการเมืองในทุกชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนตำบล (อบต.) ที่เข้ามาทำหน้าที่สถาบันทางการเมือง มีงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนต่างๆ และเจ้าหน้าที่ของ อบต. จะมาจากข้าราชการพลเรือน และนักการเมืองท้องถิ่นที่ต้องแข่งขันเพื่อให้ได้เข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารองค์กร ซึ่งในตำบลถ้ำสิงห์การเมืองท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นของความแตกแยกของชุมชน เกิดการแบ่งพรรค แบ่งพวก หากใครได้เลือกตั้งให้มาทำหน้าที่จะมีอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณในการพัฒนาชุมชน จึงเป็นที่มาของความขัดแย้งและความแตกแยกทางความคิด ทั้งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน

6. สถาบันศิลปะและนันทนาการ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันศิลปะและนันทนาการ สรุปได้ว่า การที่คนในชุมชนมีหารายได้ ทำให้ระบบเศรษฐกิจครัวเรือนดีขึ้น และพยายามยกระดับครอบครัวได้มีการกินดีอยู่ดี โดยการซื้อหาเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรที่ทันสมัย การซื้อหาอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือนอย่างครบครัน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องซักผ้า เครื่องใช้ในครัวเรือน และอุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัย เครื่องคอมพิวเตอร์ และอื่นๆอีกมากมาย ทำให้คนในชุมชนได้พักผ่อนหย่อนใจอยู่กับบ้าน ดูโทรทัศน์ ดูหนังฟังเพลง ได้อย่างสะดวกสบาย ส่งผลต่อการเข้าร่วมงานรื่นเริงของชุมชน หรือเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนที่น้อยลงกว่าเดิม ทั้งเด็กและเยาวชนที่มีการศึกษาก็สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยและสามารถเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ ทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีก็สามารถทำให้รับรู้ศิลปะและความบันเทิงได้ทั่วโลก ทำให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติให้มีความสำคัญกับศิลปะหรือความบันเทิงจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งก็มีอิทธิพลต่อรสนิยมด้านต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น การแต่งกาย ทรงผม การกินอยู่ ฯลฯ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

7. สถาบันอนามัย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันอนามัย ในอดีตสถาบันอนามัยไม่เป็นรูปแบบเนื่องจากคนในอดีตรู้และภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพสภาพและมีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตนเอง การกินอยู่ที่ปลอดภัยมีการปลูกพืชผักกินเอง ไม่มีสารพิษปนเปื้อน ตลอดจนการผลิตที่ไม่ได้ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี ทำให้สุขภาพร่างกาย

แข็งแรง และไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บเช่นปัจจุบัน ทั้งในครอบครัวขยาย มีคนหลายวัยอยู่ร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน ครอบครัวจึงทำหน้าที่เป็นสถาบันอนามัย แต่เมื่อความเจริญเข้าสู่ชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิปัญญา ด้านระบบการเกษตรที่ใช้สารเคมีในปริมาณที่สูงทำให้คนในชุมชนเกิดปัญหาสุขภาพ จึงต้องให้ความสำคัญกับสถาบันอนามัยของรัฐและของเอกชนที่ต้องทำหน้าที่ในการดูแลรักษาสุขภาพทั้งในและนอกชุมชน ทำให้ต้องมีการจัดสร้างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขึ้นในตำบลเพื่อทำหน้าที่ให้บริการรักษาสุขภาพเบื้องต้นแก่คนในชุมชน ซึ่งในชุมชนเป็นเกษตรกรสูงอายุที่ต้องให้การดูแลมากขึ้น ตลอดจนต้องให้การดูแลแรงงานต่างชาติดีที่เข้ามารับจ้าง ทำให้บทบาทของสถาบันอนามัยเข้ามามีบทบาทในชุมชนสูง

8. สถาบันภาษาและการสื่อสาร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันภาษาและการสื่อสาร สรุปว่า ในอดีตชุมชนใช้การสื่อสารจากคนสู่คน ด้วยการบอกกล่าวส่งต่อกันไป ทำให้การแพร่กระจายของข่าวสารไม่รวดเร็วและไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าปัจจุบัน เมื่อชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงให้มีความเจริญขึ้นในหลายด้าน จึงทำให้ส่งผลการสื่อสารและเครื่องมือที่ใช้สื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นแพร่กระจายเข้ามาในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนมีรายได้ สามารถซื้อหามาใช้ได้ทั่วครัวเรือน ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและสามารถรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็ว ทำให้ความเชื่อบางอย่างในชุมชนหมดไป ทั้งยังมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องมือสื่อสารของวัยรุ่นในชุมชน ที่ต้องซื้อหามาใช้เพื่อกระดืบตนเองให้ทันสมัย ซึ่งส่งผลต่อค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ทำให้ครอบครัวต้องมุ่งหารายเพิ่ม ทั้งภาษาที่ใช้ในชุมชนก็มีเปลี่ยนแปลงไปตามสื่อหรือสมัยนิยมทำให้เกิดช่องว่างในครัวเรือนระหว่างพ่อแม่และบุตรทำให้เกิดปัญหาสังคมได้

9. สถาบันคมนาคมขนส่ง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันคมนาคมขนส่ง เมื่อระบบเศรษฐกิจในครัวเรือนดีขึ้น ครัวเรือนก็มีความสามารถในการซื้อหาเทคโนโลยี และซื้อหาพาหนะเพื่อใช้ในการเดินทางและขนส่งสินค้าทางการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่คนในชุมชนมีรถยนต์ใช้เกือบทุกครัวเรือนและบางครัวเรือนหากฐานะทางเศรษฐกิจดี จะมีรถยนต์ใช้มากกว่า 1 คัน ทำให้การเดินทางและการขนส่งได้สะดวกมากกว่าอดีตมาก ทั้งเส้นทางการคมนาคมในพื้นที่ที่มีการพัฒนาให้พื้นผิวจราจรดีขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในปัจจุบัน คือ อบต.ที่ทำหน้าที่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระดับตำบล ส่วนใหญ่เกษตรกรจะให้ความสำคัญกับถนนลาดยางหรือคอนกรีต จึงทำ

ให้หน่วยงานในชุมชนต้องพยายามจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการ เพื่อการรักษาฐานเสียงของตนเองสามารถทำให้ได้รับเลือกเข้ามาบริหารต่อไปหลังจากหมดวาระ จึงทำให้งบประมาณมาลงทุนในกิจกรรมด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าด้านการจัดการเรียนรู้ที่ผู้นำมองว่าไม่มีความจำเป็น

10. สถาบันวิทยาศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ส่งผลต่อสถาบันวิทยาศาสตร์ สรุปได้ว่า อดีตครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันวิทยาศาสตร์ เนื่องจากทุกครัวเรือนมีองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเกษตร การประดิษฐ์เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การเลี้ยงบุตร และความรู้เรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่ผ่านการทดลองกับตนเอง จึงสามารถขยายผลต่อเนื่องให้ลูกหลานได้เรียนรู้ เมื่อความเจริญเข้ามาสู่ในชุมชน ทำให้ครอบครัวลดบทบาทด้านวิทยาศาสตร์ลง แต่หันมามุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้บทบาท หน้าที่ของสถาบันวิทยาศาสตร์ของชุมชนในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงจากครัวเรือนเกษตรทั่วไปมาเป็นหน้าที่ของครัวเรือนปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำเกษตร หรือผู้นำ ที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานราชการเพื่อจัดตั้งให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน หรือศูนย์ต้นแบบต่างๆ ที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาจากภายนอกหรือนำความรู้ที่มีในตัวเอง เรียนรู้และทดลองปฏิบัติใช้ให้เหมาะกับครัวเรือนของตนเอง และมีการเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ให้กับเครือข่ายหรือเกษตรกรที่สนใจในชุมชน ส่วนร้านขายปัจจัยการเกษตรในพื้นที่ก็ทำหน้าที่ในการให้ความรู้และข้อมูลในส่วนที่เป็นการทำเกษตรเคมีที่ตนเองยึดถือหรือปฏิบัติใช้เช่นเดียวกัน แล้วแต่ว่าเกษตรกรจะเลือกรับรู้ เรียนรู้และปฏิบัติด้วยวิธีใด

หากมองในแง่ขององค์การทางสังคม ทำให้ทราบว่าการทำงานหน้าที่ของครัวเรือนที่มุ่งในบทบาทหน้าที่เพื่อเพิ่มรายได้เป็นหลัก พฤติกรรมของสมาชิกในครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมบริโภคนิยม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่พึ่งพาอาหารจากภายนอกครัวเรือน ขนาดของครอบครัวที่เป็นครัวเรือนขนาดเล็ก ประกอบด้วย พ่อแม่และบุตร การศึกษาของบุตรสูงขึ้นและใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียนมากกว่าการช่วยเหลือพ่อแม่ ทั้งเมื่อระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนดี จะนิยมให้บุตรหลานไปเล่าเรียนในสถานศึกษาในชุมชนเมือง เนื่องจากไม่มีความเชื่อมั่นในสถานการศึกษาภายในชุมชน และการศึกษาทำให้บุตรหลานของเกษตรกรในชุมชนปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมต่างๆ ทั้งเป็นการปรับเปลี่ยนชนชั้นทางสังคมจากชนชั้นล่างเป็นชนชั้นกลางได้ โดยใช้การศึกษาเพื่อยกระดับชนชั้น เมื่อเศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นส่งผลต่อกลุ่มคนในสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มสังคมมีน้อยลง เวลาส่วนใหญ่นำไปใช้เพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น ความพึ่งพาระหว่างกลุ่มคนในสังคมน้อยลง เมื่อความเจริญเข้ามาสู่ในชุมชนและเศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ชุมชนต้องมีการจัดตั้งสถาบันทางสังคมต่างๆ ขึ้น อาจเป็นกลุ่มทางการเงิน

เพื่อทำหน้าที่ให้กู้ยืมเงิน กลุ่มอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของภาครัฐที่ต้องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และเป็นหน่วยงานที่ดูแลและพัฒนาชุมชน ให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทภาระหน้าที่หลักที่ให้การพัฒนาชุมชนในทุกด้าน และเป็นองค์กรที่มีอำนาจทางการเมืองและกุมอำนาจในการบริหารชุมชน เป็นองค์กรสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดก็ได้

ตารางที่ 4.1 สรุปผลศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดิน
จังหวัดชุมพร

ประเด็น	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	
	ช่วงการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2537	ช่วงหลังการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2537-2556
การเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ	ระยะที่ 1 ช่วง พ.ศ.2506-2515 - ระบบเศรษฐกิจแบบเศรษฐกิจหมู่บ้าน - คราวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้ในเชิงเศรษฐกิจ - เงินตรามีความสำคัญน้อยมาก - เกษตรกรเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้จัดจำหน่าย ผลผลิตนำไปขายในตลาดท้องถิ่น ระยะที่ 2 ช่วง พ.ศ.2516-2537 - ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม - เงินตราเข้ามามีบทบาทสำคัญ - เกษตรกรเป็นผู้ผลิตสินค้าขึ้นปฐมนิคม ไม่บริโภคผลผลิตและพ่อค้าคนกลางเข้ามาหน้าจัดจำหน่าย	- ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี - คราวเรือนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ - เงินตรามีความสำคัญมากในชุมชน - เกษตรกรผลิตสินค้าขึ้นปฐมนิคมเชิงเดี่ยว เน้นการผลิตที่ใช้ต้นทุนการผลิตสูง - เกษตรกรเป็นผู้ผลิตหลัก - ผู้บริโภคจากภายนอกชุมชน - พ่อค้าคนกลางทำหน้าที่ในการส่งออกและจำหน่ายผลผลิต
การเปลี่ยนแปลง ระบบการเกษตร	ระยะที่ 1 ช่วง พ.ศ.2506-2515 - ระบบการเกษตรแบบตัดและเผาเริ่มปลูกพืชไร่ใช้บริโภคในครัวเรือน ไม่ใช้เทคโนโลยีในการผลิต - ระบบการเกษตรเพื่อยังชีพ เพื่อเป็นแหล่งอาหารของครัวเรือน ใช้เทคโนโลยีชาวบ้าน รูปแบบการเกษตรที่หลากหลาย ใช้เมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์พื้นบ้าน ระยะที่ 2 ช่วง พ.ศ.2516-2537	- ระบบการเกษตรแบบพืชสวนเชิงเดี่ยวพัฒนามาสู่ระบบการเกษตรแบบสวนสมรม - ระบบการเกษตรแบบเข้มเพื่อการค้า - การผลิตนอกฤดูที่ใช้ต้นทุนการผลิตสูง - การใช้สารเคมีในปริมาณสูง - การจัดการผลิตที่ต้องคู่กับการลงทุน - การจัดการโรคและแมลงมากขึ้น - การพึ่งพาแรงงานภายนอกชุมชน - พึ่งพาเครื่องมือเครื่องจักร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	
	ช่วงการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2537	ช่วงหลังการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2537-2556
	-ระบบการเกษตรแบบเข้มข้นที่ต้องการผลผลิตต่อไร่สูง - การปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยว พืชสวนเชิงเดี่ยวและการผลิตนอกฤดู การผลิตพืชต้นทุนสูง	-ระบบการปลูกพืช แบ่งเป็น 2 แบบ คือ เชิงเดี่ยว และสวนสมรม ตั้งแต่พืช 2 ขึ้นไป
การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน	-ขนาดการจองพื้นที่ในปริมาณที่สามารถทำได้ด้วยแรงงานในครัวเรือน -การใช้ที่ดินที่สร้างที่พักขนาดเล็ก และปลูกข้าวไร่ มีผู้ฉ้อฉล ซึ่งทำด้วยวัสดุในท้องถิ่น ในบริเวณบ้านเรือนจะมีการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน มีพื้นที่ป่าในแปลงเกษตรกรรม -การถือครองไม่มีเอกสารสิทธิ	-ขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรมีขนาดเล็กลง มีการกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน ตาม พรบ.การปฏิรูปที่ดิน -สร้างที่อยู่อาศัยถาวรในแปลงเกษตรกรรม มีโรงรถ โรงเรือน ที่เก็บกักน้ำ มีถนน การจัดแบ่งพื้นที่เป็นที่ปลูกพืชผัก ดอกไม้ และที่เหลือเป็นที่ปลูกพืชสวน ไม่มีป่าไม้หลงเหลือในแปลง
การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางการเกษตร	-ภูมิปัญญาในการเผ้วถางป่า -ภูมิปัญญาในการเพาะปลูกพืช -ภูมิปัญญาในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรและภูมิปัญญาในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ -ภูมิปัญญาทางการเกษตร (การปราบวัชพืช การกำจัดศัตรูพืชด้วยสมุนไพรในท้องถิ่น) -ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์เครื่องมือสอยต่างๆ ที่ทำมาจากวัสดุในท้องถิ่น	-ละเลยและเลิกใช้ภูมิปัญญาทางการเกษตรดั้งเดิม -นำภูมิปัญญาจากภายนอกชุมชนเข้ามาใช้ เช่น การใช้น้ำส้มควันไม้ การใช้น้ำหมักชีวภาพ/สมุนไพรไล่แมลง การใช้เชื้อไตรโคเดอร์มาและ การใช้วิธีกำจัดแมลงด้วยชีววิธี

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	
	ช่วงการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2537	ช่วงหลังการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2537-2556
การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ ด้านความเชื่อ ทัศนคติ ของเกษตรกร	- ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งบ้านเรือน - ความเชื่อเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม - ความเชื่อเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน - ความเชื่อทางศาสนา - ความเชื่อเกี่ยวกับพ่อตาถ้าสิงห์ คนในชุมชนมีความเชื่อที่เหนียวแน่นและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก	ความเชื่อได้ลดความสำคัญลงมาก ความเชื่อมีเพียงคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะผู้เฒ่า ผู้แก่ และคนในวัยกลางคน ทั้งความเชื่อในชุมชนไม่มีการถ่ายทอดและเชื่อถือในคนรุ่นใหม่

3.2 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ผลจากการศึกษาผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ได้ทำการศึกษาผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง 5 ประเด็นดังนี้

- 3.2.1 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ
- 3.2.2 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตร
- 3.3.3 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน
- 3.3.4 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาด้านการเกษตร
- 3.3.5 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและทัศนคติของการเกษตรกรรม

3.2.1 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์ รวม 35 ราย พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมพ์ และนายไพบูลย์ ภูประเสริฐ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ในด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

เกษตรกรในชุมชนเกิดการใช้สินค้าฟุ่มเฟือย และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคเป็นบริโภคนิยม เสพติดสินค้าหรูหรา

- (1) เกิดค่านิยมยึดติดกับวัตถุสิ่งของ
- (2) ค่านิยม นับถือบุคคลที่ทรัพย์สินและเงินตรา
- (3) การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเป็นคนเมือง
- (4) เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจของครัวเรือน
- (5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนลดลง
- (6) สภาพครอบครัวที่มุ่งเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก
- (7) บุคลิกภาพของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลง เช่น การเห็นแก่ตัว

ไม่สนใจชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมในสังคม

- (8) พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรเปลี่ยนแปลง
- (9) การปรับเปลี่ยนการผลิตของเกษตรกร
- (10) สถานศึกษาและศาสนสถานปรับเปลี่ยนบทบาท

มุ่งเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก

- (11) ปัญหาเด็กติดเกมส์ ติดเพื่อน ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์
- (12) ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเขาว์ เจริฐ ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประชีพ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ในด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- (1) คนในชุมชนเห็นแก่ตัวขึ้น
- (2) การพึ่งพาอาศัยระหว่างคนในชุมชนลดลง
- (3) ให้ความสำคัญกับการมุ่งหารายได้ เพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ

ของครอบครัว

- (4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมน้อยลง
- (5) ไม่ใส่ใจการส่งเสริมและพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ
- (6) ครัวเรือนมีฐานะทางเศรษฐกิจดี การรณรงค์หรือการส่งเสริม

ให้พึ่งตนเองเป็นไปได้อย่าง

- (7) ขาดความสามัคคี ประองคองกันในสังคม
- (8) ค่านิยมในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ
- (9) บทบาทการทำหน้าที่ของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเลี้ยงดู

บุตรหลานด้วยเงินเป็นหลัก

- 10) การปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพในสังคม
- (11) ปัญหาสังคม เช่น การลักขโมย อบายมุข

3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วยนาย นิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่ม เกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ในด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) พฤติกรรมของคนในชุมชนเปลี่ยน เช่น เห็นแก่ตัว เห็นแก่เงินตรา รักความหรูหรา สะดวกสบาย ไม่มีการพึ่งพากัน ให้ความสำคัญกับคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจดี

(2) ฐานะทางเศรษฐกิจดี ทำให้ฟุ่มเฟือย ใช้สินค้าราคาแพง ยึดติดกับ วัตถุ การจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น

(3) ความเจริญในการสื่อสาร ระบบคมนาคม ทำให้ครอบครัวปรับเปลี่ยนให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลาน และนิยมที่ส่งบุตรหลานไปศึกษาภายนอกชุมชนคนรุ่นใหม่เสพติดเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น เครื่องมือสื่อสาร เครื่องอำนวยความสะดวก

(4) บุตรหลานมีอิทธิพลทางความคิดต่อผู้ปกครอง และสมาชิก ในครอบครัวปรับเปลี่ยนบทบาทการทำหน้าที่

(5) ระบบการเกษตรของชุมชนปรับเปลี่ยนตามความต้องการของตลาด ภายนอกชุมชน

(6) สถาบันหลักทางสังคมอ่อนแอ และปรับเปลี่ยนการทำหน้าที่ทาง สังคม มุ่งเน้นการทำหน้าที่ด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก

- (7) การรวมกลุ่มเป็นไปอย่างยาก มีอุปสรรคในการรวมกลุ่ม
- (8) ความแตกแยกทางความคิด ความเห็นที่แตกต่างเพิ่มสูง

4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ในด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) งานส่งเสริมและพัฒนาของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างไม่มี

ประสิทธิภาพ

(2) งานส่งเสริมของภาครัฐได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรน้อย

(3) เกษตรกรในชุมชนมองว่าการส่งเสริมจากภาครัฐ ทำให้ไม่คุ้มกับ

เวลาที่เสียไป

(4) เกษตรกรไม่สนใจรับรู้ เรียนรู้เท่าที่ควร

(5) เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญกับการรวมกลุ่มทางการเกษตร

เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(6) พฤติกรรมของเกษตรกรในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ต้องการ

การสนับสนุนที่เป็นปัจจัยการผลิตมากกว่าความรู้ทางการเกษตร

(7) ต้นทุนการดำรงชีวิตและต้นทุนการผลิตเพิ่ม

(8) เกษตรกรไม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม มุ่งเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก

(9) ระบบครอบครัวในสังคมเปลี่ยนแปลง เช่น ขนาดครอบครัว

แรงงานการเกษตร ลดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรและส่งบุตรหลานให้ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนแทน

(10) การพัฒนากลุ่มองค์กรในชุมชนทำได้ค่อนข้างยาก

5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 รายให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ในด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) เกษตรกรในชุมชนมุ่งสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ มุ่งหารายได้

(2) คนในชุมชนไม่มีเวลาในพบปะกัน

(3) ค่าครองชีพสูงและค่าใช้จ่ายสูง

(4) ราคาปัจจัยการผลิตสูง

(5) บุตรหลานไม่เชื่อฟังและเคารพผู้ปกครอง

(6) สถานศึกษาในชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ บทบาทของครูปรับเปลี่ยน

ไปมุ่งทำงานเชิงวิชาการเพื่อยกระดับรายได้ตนเองไม่เน้นการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้อ่านออกเขียนได้

- (7) สิ่งเสพติดและอบายมุขที่เข้ามาสู่ชุมชน
- (8) คนในชุมชนไม่สนใจงานส่วนรวม
- (9) แรงงานต่างชาติในพื้นที่เพิ่มขึ้น
- (10) เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น
- (11) การซื้อหาสินค้า อุปกรณ์การเกษตรสะดวก
- (12) ความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น

สรุปผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ใน 2 ส่วน ส่วนที่ 1 การมองผลกระทบในมุมมองของคนในชุมชน และส่วนที่ 2 การมองผลกระทบในมุมมองของคนนอกชุมชน ใน 3 ประเด็นหลัก

1. ประเด็นพฤติกรรมของบุคคล
2. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายได้
3. ประเด็นทางสังคม
4. มุมมองจากคนในชุมชน

1. ประเด็นพฤติกรรมของบุคคล ผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่านิยม ของคนในชุมชน คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภคเป็นพฤติกรรมบริโภคนิยม การเสพติดสินค้าฟุ่มเฟือยและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สินค้าหรูหรา การยึดติดกับวัตถุ การยอมรับนับถือบุคคลที่เงินเป็นหลัก เกิดความเห็นแก่ตัว ขาดความสามัคคีปรองดอง เห็นแก่เงินตรา การศึกษาของบุตรหลานที่มุ่งให้มีการศึกษาสูง และการให้บุตรหลานไปศึกษานอกชุมชน การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นคนเมือง

2. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายได้ ผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบ ดังนี้ คราวเรือนเกษตรกรเกิดการแข่งขันเพื่อสร้างรายได้ คราวเรือนมุ่งทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรหลานเปลี่ยนแปลงไป เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ลดการพึ่งพาตนเองลง ต้นทุนการผลิตและต้นทุนในการดำรงชีวิตเพิ่มสูงขึ้น บางครอบครัวเกิดการปรับเปลี่ยนอาชีพ เช่น การค้าขาย การรับราชการ และเกิดอาชีพรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร รวมถึงเกิดการจ้างแรงงานต่างชาติ

3. ประเด็นทางสังคม ผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสังคม คือ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคนในสังคมมีน้อยลง มีการพึ่งพาระหว่างกันน้อยลง การมีส่วนร่วมในสังคมลดน้อยลง ไม่มีความปรองดอง สามัคคี บทบาทของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปเน้นการทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจ บุคคลในครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้เหมือนเดิม บุตรหลานมีบทบาท อิทธิพลทางความคิดของพ่อแม่ สถาบันการศึกษาและศาสนาปรับเปลี่ยนบทบาทไปจากเดิม มุ่งหวังเพื่อยกระดับของตนเองและมุ่งเชิงเศรษฐกิจ การพบปะระหว่างกลุ่มคน และองค์กรในชุมชนมีน้อย การสื่อสารที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทของครอบครัว ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาเด็กติดเกมส์ ติดเพื่อน ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์

4. มุมมองจากคนนอกชุมชน

4.1 ประเด็นพฤติกรรมของบุคคล ที่ได้รับผลมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ คือ เกษตรกรในชุมชนมีพฤติกรรมไม่สนใจการเรียนรู้ มองว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ทำให้เสียเวลา และทำให้งานส่งเสริมการเรียนรู้ของภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4.2 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายได้ ที่ได้รับผลมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ คือ เกษตรกรมีต้นทุนในการดำเนินชีวิตและต้นทุนการผลิตการเกษตรที่สูงขึ้น เกษตรกรให้ความสำคัญกับการมุ่งหารายได้โดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อม

4.3 ประเด็นทางสังคม ที่ได้รับผลมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ คือ ระบบครอบครัวในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ขนาดครอบครัวที่เล็กลง ทำให้ขาดแรงงาน พ่อแม่ละเลยบทบาทในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและผลักดันให้บุตรหลานได้รับการสั่งสอนจากครูเป็นหลัก

3.2.2 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์ รวม 35 ราย พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับระบบการเกษตร ดังนี้

- (1) การบุกเบิกทำลายป่าสูงชัน
- (2) ต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายทางการเกษตรสูงขึ้น
- (3) การจัดตั้งร้านจำหน่ายสารเคมีและปุ๋ยเคมีในชุมชนสนับสนุนให้เกิด

การใช้สารเคมีเพิ่มขึ้น

- (4) เกิดการจ้างแรงงานภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น
- (5) แรงงานต่างชาติดำอาศัยในชุมชนมากขึ้น
- (6) การเข้ามาของเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดการวิเคราะห์และยอมรับ

เทคโนโลยีแบบรวดเร็ว ทำภูมิปัญญาการเกษตรดั้งเดิมสูญหาย

- (7) ปัญหามลพิษในชุมชนจากสารเคมีทางการเกษตร
- (8) ปัญหาสุขภาพ
- (9) การทำลายพันธุ์พืชดั้งเดิมของชุมชน
- (10) คนในชุมชนไม่พึ่งพาตนเอง
- (11) ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคมลดลง
- (12) เกิดหนี้สินจากการกู้ยืมเงินทุนเพื่อเพิ่มพื้นที่การผลิต บุกเบิกพื้นที่ใหม่

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเขาว์

เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประจักษ์ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับระบบการเกษตรดังนี้

- (1) การขยายพื้นที่เพาะปลูก ทำให้บุกรุกทำลายป่า
- (2) เกิดอาชีพใหม่ในชุมชน เช่น แรงงานภาคเกษตร รับจ้างค้าขาย

นายทุนร้านจำหน่ายปัจจัยการผลิต

- (3) เกิดการจ้างงานในภาคการเกษตร
- (4) การควบคุมความสงบเรียบร้อยไม่ทั่วถึง
- (5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความแตกแยก

และความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของคนในชุมชน

- (6) การจัดการทรัพยากรน้ำ ไม่ทั่วถึงเกิดความแตกแยกและความเข้าใจ

ที่คลาดเคลื่อนของคนในชุมชน

- (7) การใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีสูง ทำให้ดินเสื่อม
- (8) พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมบุตรหลาน ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเกษตร

และการหารายได้เพิ่ม

3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นาย นิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่ม เกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับระบบการเกษตรดังนี้

- (1) การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกทำให้เกิดการทำลายป่าไม้ และสัตว์ป่า
- (2) ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ทำให้หมดไปอย่างรวดเร็ว
- (3) ระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนไม่มั่นคง เปลี่ยนแปลงไปตาม

ระบบการผลิต

(4) รายได้ของครัวเรือนจะเปลี่ยนแปลงตามราคาสินค้าที่กำหนด โดยพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรไม่สามารถพึ่งตนเอง

(5) การสูญหายของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์พื้นเมือง และต้องใช้พันธุ์พืช ที่ตลาดกำหนดเท่านั้น

(6) ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจครัวเรือน

(7) การเข้ามาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ แทนภูมิปัญญาทาง

การเกษตรดั้งเดิม

(8) ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาสินค้า เองได้

(9) เกิดหนี้สิน และเกิดนายทุนในชุมชน

(10) ความขัดแย้งของคนในชุมชน

(11) การเข้ามาของคนภายนอก ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ ของคนในชุมชน

(12) เกิดผู้นำทางธรรมชาติเพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาทางการเกษตร

(13) เกิดกลุ่มพัฒนาอาชีพในชุมชนขึ้น

4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงาน เกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื่อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรชำนาญการ สังกัด สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับระบบการเกษตรดังนี้

(1) เกิดปัญหาในการจัดการผลผลิตที่ภาครัฐต้องเข้าไปช่วยเหลือ เช่น ปัญหาราคาปาล์มน้ำมันตกต่ำ ไม้ผลราคาตกต่ำ การทำลายทรัพยากรดิน ป่าไม้ พืชพันธุ์ในชุมชน

(2) ปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

(3) ปัญหาสารเคมีและมลพิษในชุมชน

5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 รายให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับระบบการเกษตร ดังนี้

(1) การบุกเบิกป่าเพื่อเพาะปลูก

(2) การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ราคาสูง แต่ทำให้การทำการเกษตรสะดวกขึ้น สามารถเพิ่มพื้นที่ได้มากขึ้น

(3) เพิ่มการจ้างแรงงานในชุมชน

(4) การใช้สารเคมีต่อเนื่อง

(5) การเพิ่มของจำนวนหนี้สินเพื่อนำเงินมาพัฒนาพื้นที่

ขยายพื้นที่เพาะปลูก

(6) การเข้ามาของพันธุ์พืชที่หลากหลาย ทำให้เพิ่มความรู้

ในการผลิตพืชที่หลากหลาย

(7) รายได้ครัวเรือนสูงขึ้น เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น

(8) เกิดการจ้างงานในชุมชนเพิ่มจากการประกอบธุรกิจในชุมชน

(9) คนในชุมชนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพอื่นๆ นอกเหนือการทำการเกษตร เช่น รับจ้าง พ่อค้ารับซื้อสินค้าทางการเกษตร ร้านค้า ร้านอาหาร

(10) เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาทางการเกษตร เช่น กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองฯ วิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ กลุ่มปุยหมัก และกลุ่มแปรรูปในชุมชน

สรุปผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลของการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรได้ใน 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ผลกระทบทางบวก

ส่วนที่ 2 ผลกระทบทางลบ

ส่วนที่ 1 ผลกระทบทางบวก จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 กลุ่มได้ให้ข้อมูลถึงผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตร ดังนี้

1. รายได้ครัวเรือนของเกษตรกรเพิ่ม เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น

2. เกิดการจ้างแรงงาน จากการทำธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน

3. ในชุมชนมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิต

ทางการเกษตร

4. การมีความรู้ที่หลากหลายขึ้นจากการปลูกพืชและการประกอบธุรกิจ

ของชุมชน

5. การเกษตรที่ใช้เทคโนโลยีทำให้มีความสะดวกสบายขึ้นและสามารถ
เพิ่มพื้นที่เพาะปลูกได้มากขึ้น

6. เกิดผู้นำธรรมชาติที่ทำให้เกิดและพัฒนากลุ่มอาชีพต่างๆ

ในชุมชนเพิ่มขึ้น

ส่วนที่ 2 ผลกระทบทางลบ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 กลุ่ม
ได้ให้ข้อมูลถึงผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตร ดังนี้

1. ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คือ การบุกรุกทำลายป่าไม้ การสูญ
หายและทำลายพันธุ์พืชดั้งเดิมของชุมชน การทำลายสัตว์ป่า และทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่าง
รวดเร็ว การจัดการน้ำไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อปัญหาทางสังคม เช่นความขัดแย้ง ความแตกแยกภายใน
ชุมชน

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมลพิษในชุมชน คือ การใช้สารเคมีทาง
การเกษตรเกิดปัญหามลพิษ ปัญหาดินเสื่อม ปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
และปัญหาสุขภาพของเกษตรกร

3. ผลกระทบต่อรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร คือ การ
เพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายทางการเกษตร เกิดการจ้างแรงงาน ลดการพึ่งตนเอง และ
เกิดหนี้สินจากการเพิ่มพื้นที่การเกษตรและการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ราคาแพงมาใช้ เกิด
นายทุนในชุมชน รายได้ของเกษตรกรไม่มีความมั่นคงเปลี่ยนแปลงไปตามระบบการผลิต ไม่
สามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจครัวเรือน

4. ผลกระทบต่อภูมิปัญญาทางการเกษตร คือ เกษตรกรเกิดการยอมรับ
เทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัย ทำให้เลิกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. ผลกระทบทางสังคมอื่นๆ คือ ความสัมพันธ์ของบุคคล กลุ่มคนใน
สังคมลดน้อยลง การเข้ามาของแรงงานที่ส่งผลต่อการควบคุมความสงบเรียบร้อยไม่ทั่วถึง การ
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เกิดการแย่งชิงและความขัดแย้งใน
ชุมชน

3.2.3 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์ รวม 35 ราย พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน ดังนี้

(1) การใช้ประโยชน์ที่ดินมีประสิทธิภาพขึ้น ไม่มีพื้นที่ว่างในแปลงเพาะปลูก แต่ลดพื้นที่ป่าในแปลงลง

(2) ลดขนาดการถือครองที่ดินให้น้อยลง ตามระเบียบการปฏิรูปที่ดิน

(3) มีการระบุและการกำหนดตัวผู้ถือครองที่ดินชัดเจน ไม่สามารถซื้อขายที่ดินได้อย่างเสรี

(4) ระเบียบของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมทำให้เกษตรกรสามารถเก็บรักษาที่ดินให้ทายาทได้ทำการเกษตรต่อไป

(5) เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 สร้างความมั่นใจในการถือครองที่ดินและสามารถนำมาใช้ค้ำประกันเงินกู้เพื่อนำมาลงทุนในภาคเกษตรได้มากกว่าเดิม

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเยาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประชีพ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน ดังนี้

(1) การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น กิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายขึ้น

(2) การใช้ประโยชน์ที่ดินในภาคเกษตร ภาคธุรกิจเพิ่มขึ้น ทำให้มีความเจริญเข้ามาสู่ในชุมชน

(3) มีเอกสารสิทธิการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง

(4) เกษตรกรมีความมั่นคงในการถือครองที่ดิน และบุตรหลานของเกษตรกรมีที่ดินทำการเกษตรในอนาคต

(5) เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 มีข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลงผู้ถือครองที่ดิน ทำให้เกิดปัญหากับแปลงเกษตรกรรมที่เปลี่ยนมือไปแล้ว

3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน ดังนี้

(1) การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรที่มีความหลากหลายสามารถลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตได้ ประสิทธิภาพการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น

(2) การใช้ประโยชน์ที่ดินในหลายกิจกรรม ทำให้ชุมชนเกษตรกรรมพัฒนาเป็นชุมชนเมืองสูงขึ้น ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตที่เพิ่มขึ้น

(3) การใช้ประโยชน์ที่ดินในแปลงเกษตรกรรมส่งผลมาจากรายได้ของเกษตรกรเป็นหลัก

(4) การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ทำให้การเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือครองได้ยาก เนื่องจากมีระเบียบกำหนดให้สามารถโอน/รับมรดกเพียงทายาทเท่านั้น

(5) การปฏิรูปที่ดินทำให้การเปลี่ยนแปลงที่ดินไปทำกิจกรรมอื่นๆนอกการเกษตรได้ยาก

(6) การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกษตรกรจะได้รับประโยชน์ ทั้งด้านการให้ความรู้ พัฒนาอาชีพ สนับสนุนกลุ่มอาชีพด้านการเกษตร และการพัฒนาเป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อช่วยเหลือให้มีการสนับสนุน โครงสร้างพื้นฐาน

4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื่อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน ดังนี้

(1) รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในชุมชนมีความเป็นชุมชนเมือง มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน

(2) การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรมีความหลากหลายและใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างคุ้มค่า

(3) การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจาก ส.ป.ก. ในหลายกิจกรรม แต่มีข้อจำกัดเพียงสิทธิการถือครองที่ไม่สามารถขายที่ดินได้ แต่ก็มีส่วนดีที่สามารถทำให้เกษตรกรรักษาที่ดินไว้ในลูกหลาน

5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 รายให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน ดังนี้

(1) การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการจำกัดขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกร

(2) การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินมีข้อจำกัดในการทำประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร

(3) การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำไปขายได้ และมูลค่าที่ดินน้อยกว่าโฉนด และ นส.3

(4) เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจาก ส.ป.ก. ในหลายกิจกรรมทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรมีประสิทธิภาพขึ้น

สรุปผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลของการเปลี่ยนแปลงทางการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดินโดยวิเคราะห์ 2 กรณี

1. กรณีการใช้ประโยชน์ที่ดิน
2. กรณีการถือครองที่ดินหลังการปฏิรูปที่ดิน

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ สามารถวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นทั้งผลกระทบทางบวกและลบ

1. กรณีการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ผลกระทบทางบวก ทำให้ การใช้ที่ดินของเกษตรกรในชุมชนมีประสิทธิภาพขึ้น ไม่มีพื้นที่ว่างในแปลงเกษตรกรรม มีการใช้พื้นที่หลากหลายกิจกรรม ทั้งด้านการเกษตร และการประกอบธุรกิจทำให้มีความเจริญในชุมชนเพิ่มขึ้น กิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายสามารถลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตได้

ผลกระทบทางลบ ทำให้ การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในชุมชนเกษตร พัฒนาเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนชุมชนเมือง มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต

2. กรณีการถือครองที่ดินหลังการปฏิรูปที่ดิน

ผลกระทบทางบวก ทำให้ เกษตรกรสามารถเก็บรักษาที่ดินให้ทายาท ได้ทำการเกษตร ตามระเบียบของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 สร้าง ความมั่นใจในการถือครองที่ดิน และสามารถนำมาใช้ค้ำประกันเงินกู้เพื่อนำมาลงทุนในภาคเกษตร ได้มากกว่าเดิม การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกษตรกรจะได้รับประโยชน์ทั้งด้านการให้ ความรู้ พัฒนาอาชีพ สนับสนุนกลุ่มอาชีพด้านการเกษตร และการพัฒนาเป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อ ช่วยเหลือให้มีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน

ผลกระทบทางลบ ทำให้ ลดขนาดการถือครองที่ดินให้น้อยลง ตามระเบียบการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การระบุและการกำหนดตัวผู้ถือครองที่ดินชัดเจน มี ข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลงผู้ถือครองที่ดิน ทำให้เกิดปัญหากับแปลงเกษตรกรรมที่เปลี่ยนมือไป เนื่องจากมีระเบียบกำหนดให้สามารถโอน/รับมรดกเพียงทายาทตามลำดับเท่านั้น การถือครอง ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินสามารถใช้ที่ดินไปทำกิจกรรมอื่นๆนอกการเกษตรได้ยาก การถือครอง ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำไปขายได้ และมูลค่าที่ดินไม่สูงเหมือนโฉนด และ นส.3

3.2.4 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรในตำบลลำสิงห์ รวม 35 ราย พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบุลย์ ภูประเสริฐ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ของตำบลลำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ดังนี้

(1) เกษตรกรมุ่งใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตทาง การเกษตรได้

(2) เกษตรกรมีเวลาเพิ่มขึ้น สามารถทำกิจกรรมอื่นๆได้ บางครั้งอาจใช้เวลาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

(3) ครอบครัวมีรายได้สูง สามารถส่งเสียบุตรหลานให้ได้รับการศึกษา เพิ่มขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนไม่ต้องการทำการเกษตร และปรับเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้างภาคเอกชน รับราชการ ประกอบธุรกิจต่างๆ

(4) ผลจากการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัย สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น และใช้เวลาน้อยลง ทำให้เกษตรกรในชุมชนปรับเปลี่ยนมาขอรับเทคโนโลยีทางการเกษตรโดยขาดการวิเคราะห์ผลเสียที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี

(5) ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษในชุมชน จากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเยาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประสิทธิ์ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ดังนี้

(1) เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถซื้อหาเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดความลำบากในการทำการเกษตร ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมเป็น นายจ้างภาคเกษตรเพิ่มขึ้น

(2) ประสิทธิภาพของเครื่องมือ เครื่องใช้สมัยใหม่ ช่วยเหลือเกษตรกรได้มาก ประหยัดเวลา มีเวลาไปทำกิจกรรมอื่นๆ

(3) ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น

(4) สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรถูกทำลายอย่างรวดเร็ว

3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตรดังนี้

(1) เกษตรกรในชุมชนขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับตนเองและระบบการเกษตร หากนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการใช้ภูมิปัญญาทางการเกษตรจะช่วยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้

(2) ขาดการเรียนรู้และทดลองใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร

(3) ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรเพิ่มสูง ส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรลดลง

(4) เกิดการเสียดินเทคโนโลยีทางการเกษตร และเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น

(5) ปัญหามลพิษ และปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน

4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย

ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ดังนี้

เกษตรกรในชุมชนสามารถนำประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้น้อย มีเพียงแกนนำกลุ่มเกษตรกรที่สามารถสร้างมูลค่าสินค้าด้วยการนำภูมิปัญญามาใช้ร่วมกับเทคโนโลยี เช่น วิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ ที่ใช้ภูมิปัญญาในการผลิตกาแฟและใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปกาแฟเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองถ้ำสิงห์ ที่ใช้ภูมิปัญญาในการปลูกกล้วยหอมและใช้เทคโนโลยีในการบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งออกต่างประเทศ

5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 รายให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ดังนี้

ต้นทุนการผลิตสูง ปัจจัยการผลิตราคาสูง

(1) รายได้ไม่เพียงพอกับต้นทุนการผลิต

(2) การทำการเกษตรที่ง่ายกว่าอดีตมาก มีเครื่องมือเครื่องใช้สามารถหาซื้อได้ง่ายแต่ราคาก่อนข้างสูง

สรุปผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตรตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลของการเปลี่ยนแปลงทางการใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตรโดยวิเคราะห์ผลกระทบ 2 กรณี

1. ผลกระทบทางบวก ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

2. ผลกระทบทางลบ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

ผลกระทบทางบวก

ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้สูงขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ประสิทธิภาพของเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยช่วยให้ประหยัดเวลา สามารถใช้เวลาที่เหลือไปทำกิจกรรมทางการเกษตรอื่นๆได้ หาก

เกษตรกรในชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้กับภูมิปัญญาสามารถสร้างมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรได้

ด้านสังคม ทำให้ บุตรหลานของเกษตรกรมีการศึกษาสูงขึ้น ทำให้สามารถเลือกประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น การรับราชการ การค้าขาย ฯลฯ

ผลกระทบทางลบ

ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัย เกษตรกรขาดความรู้ที่จะนำภูมิปัญญาทางการเกษตรมาประยุกต์ใช้กับการเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกษตรกรขาดการเรียนรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ เกิดการเสียดัดการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และใช้เทคโนโลยีเกินความจำเป็น ทำให้เกิด ปัญหามลพิษและปัญหาสุขภาพของชุมชน

ด้านสังคม ทำให้ เกษตรกรมีเวลามากขึ้นเนื่องจากการใช้เทคโนโลยี ซึ่งอาจใช้เวลาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เกษตรกรไม่มีการวิเคราะห์ผลที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี เกษตรกรปรับเปลี่ยนเป็นนายจ้างภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ผลจากการใช้เทคโนโลยีทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายอย่างรวดเร็ว

3.2.5 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรในตำบลลำสิงห์ รวม 35 ราย พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมพ์ และนายไพบุลย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลลำสิงห์เกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกรดังนี้

- (1) พฤติกรรมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ไม่ให้ความสำคัญกับผู้เฒ่า ผู้แก่ โดยมองว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณค่า งามาย ไร้สาระ
- (2) วัดหรือ ศาสนสถานไม่ได้รับความเชื่อถือ
- (3) บุตรหลานที่ได้รับการศึกษาจะเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ได้ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น และมองว่าความเชื่อในอดีตเป็นเรื่องไร้สาระ เหลวไหล
- (4) พิธีกรรมและประเพณีดั้งเดิมลดความสำคัญลง ทำให้ระบบความคิดของคนเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมลดลง
- (5) บุตรหลานไม่ให้ความเคารพนับถือพ่อแม่ ครูอาจารย์ พระสงฆ์

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเยาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประสิทธิ์ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกร ดังนี้

(1) ชุมชนมีความวุ่นวาย ต้องบังคับใช้กฎหมายเพิ่มขึ้นจารีตประเพณี ลดความสำคัญลง

(2) พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไม่นับถือ คนเฒ่าคนแก่

3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกร ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับคนที่มีการศึกษา มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ทำให้คนดีในสังคมไม่มีคุณค่าและหากต้องการได้รับการยอมรับนับถือต้องสร้างบารมีด้วยเงินตรา ทำให้ไม่มีใครอยากทำดี

(2) สถาบันทางศาสนามีความสำคัญทางจิตใจต่อคนในชุมชนน้อยลง ทำให้ไม่เชื่อในหลักคำสอนทางศาสนา “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

(3) เกิดปัญหาสังคม เช่น การเล่นการพนัน การลักขโมย ปัญหายาเสพติด เนื่องจากไม่กลัวว่าทำแล้วต้องตกนรกภูมิเพราะไม่สามารถพิสูจน์ได้

4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื่อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกรดังนี้

ปัจจุบันชุมชนเกษตรทุกชนชนได้รับการพัฒนาในหลายด้านจนทำให้วิถีการผลิต วิถีชีวิตและความเชื่อลดน้อยลงมาก ทั้งคนรุ่นใหม่ที่จะยอมรับผลทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ทำให้ไม่เชื่อในสิ่งที่ไม่มีเหตุผลและพิสูจน์ไม่ได้ ตามสังคมตะวันตก ที่คิดว่าเป็นสังคมที่ทันสมัย หากเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้จะเป็นชุมชนที่ล้าหลัง

5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 รายให้ข้อมูลถึงผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์เกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกร ดังนี้

- (1) เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น เช่น การลักขโมย เพราะไม่กลัวบาป
- (2) ไม่เชื่อในหลักคำสอน “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ซึ่งในสังคม

ระดับประเทศ “คนทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วได้ดีมีมากมาย”

สรุปการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกรตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลของการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและทัศนคติของเกษตรกรโดยวิเคราะห์ผลกระทบ 2 กรณี

1. ผลกระทบทางลบต่อตัวบุคคล
2. ผลกระทบทางลบต่อชุมชน
3. ผลกระทบทางลบต่อตัวบุคคล ทำให้ พฤติกรรมของคนในชุมชนเปลี่ยนไม่ให้คุณค่าและสำคัญกับผู้เฒ่าผู้แก่ และมองว่าไม่มีคุณค่า ความเชื่อเป็นเรื่องเหลวไหลและไร้สาระ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ให้การนับถือบุคคลที่เงินตราไม่เห็นคุณค่าของคนดี ทำให้ไม่มีใครอยากทำดี

4. ผลกระทบทางลบต่อชุมชน ทำให้ พิธีกรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชนลดความสำคัญลง ทำให้ระบบความคิดของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมลดลง ชุมชนมีความวุ่นวายต้องบังคับใช้กฎหมายเพิ่มขึ้น และสถาบันทางศาสนามีความสำคัญทางจิตใจต่อคนในสังคมน้อยลง ทำให้ไม่ค่อยเชื่อในหลักคำสอนทางศาสนา “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร 2 ปัจจัย ดังนี้

3.3.1 ปัจจัยภายใน

1) ด้านเศรษฐกิจ

จากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม ได้นำเสนอปัจจัยภายในด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ คุปประเสริฐ ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. รายได้ของครัวเรือนในชุมชนเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนมาเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยม

ข. ระบบการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงจากระบบการเกษตรแบบง่าย ๆ ใช้เทคโนโลยีต่ำเป็นเป็นระบบการเพาะปลูกที่มีความซับซ้อน

ค. ค่านิยมของเกษตรกรในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เช่น ค่านิยมการยอมรับบุคคลที่เงินตรา บริโภคนิยม และวัตถุนิยม

ง. การแข่งขันทรัพยากรในชุมชนเพื่อเพาะปลูกพืชเพิ่มรายได้

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเขาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายกอบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประจักษ์ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. ระบบเศรษฐกิจของครอบครัวเปลี่ยนแปลงเป็นทุนนิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยม

ข. ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้นตามระบบการเพาะปลูก และระบบเศรษฐกิจของชุมชน

ค. พฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนที่มุ่งเปลี่ยนแปลงตามระบบเศรษฐกิจระบบทุนนิยม

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายคำรง แสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น

ข. ครัวเรือนเกษตรกรมีความต้องการที่ดินเพิ่มเพื่อทำการเกษตร ในระบบการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป

(4) กลุ่มตัวอย่างที่ 4 จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรสังกัดสำนักงานเกษตรกรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. คราวเรือนเกษตรกรรมมีรายได้สูงขึ้น จากการพัฒนาระบบการเกษตรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม บทบาทของสมาชิกในครัวเรือนเป็นตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม

ข. จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- การเปลี่ยนชนิดพืชในชุมชนและรูปแบบการเพาะปลูก ทำให้มีรายได้เพิ่มสูง แต่ค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้น

- ในชุมชนมีการจับจ่ายใช้สอยที่สะดวกสบายขึ้น

- ครอบครัวเกษตรกรมีความอยู่ดีกินดีขึ้น

- การเข้ามาของเครื่องอำนวยความสะดวกในการเกษตรและในครัวเรือนสู่ชุมชน

2) ด้านสังคม

จากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม ได้นำเสนอปัจจัยด้านสังคมส่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ ภูประเสริฐ ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. คนในชุมชนมีพฤติกรรมเห็นแก่ตัว

ข. ความเชื่อของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

ค. การแข่งขันในการหาเงินของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น

ง. ระบบครอบครัว และสถาบันทางสังคมอ่อนแอ

จ. บทบาทของผู้เฒ่าเปลี่ยนไปทางลบ

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเยาว์ เจริช ตำแหน่ง นายกอบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประชีพ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่

ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. ความเห็นแก่ตัวของคนในชุมชน
ข. การเมืองท้องถิ่นทำให้เกิดการแตกแยก
ค. ครอบครัวยุคใหม่ทำหน้าที่เชิงเศรษฐกิจ ทำให้ลดบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

ง. ความขัดแย้งในชุมชน
จ. ระดับการศึกษาของคนในชุมชนสูง ทำให้เปลี่ยนแปลงความคิด
ฉ. การพัฒนาแบบกระจุกตัว
ช. การคมนาคมในชุมชนมีความสะดวก
ซ. บทบาทของผู้เฒ่าผู้แก่เปลี่ยนแปลง

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. ครอบครัวยุคใหม่เข้มแข็ง
ข. ผู้นำขาดภาวะการเป็นผู้นำที่ดี
ค. ความเห็นแก่ตัวของผู้มีอำนาจในชุมชน
ง. คนในชุมชนมีความรู้ไม่เท่าทันเทคโนโลยี
จ. การสาธารณสุขโลก และการคมนาคมสะดวกสบาย
ฉ. สถาบันการศึกษาและสถาบันทางศาสนาลดบทบาทการทำหน้าที่
ช. การเสพติดอบายมุข

(4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. ความไม่สามัคคีในชุมชน เนื่องจากการแตกแยกทางความคิดและความขัดแย้งที่มาจากการเมือง
ข. ผู้มีอำนาจในชุมชนไม่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่

ค. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนมาเป็นคนเมือง
ไม่สนใจงานส่วนรวม

(5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 ราย
ให้ข้อมูลปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. การแข่งขันทางการเมืองในชุมชนเพิ่มความเข้มข้น ทำให้เกิด
การแข่งขัน

ข. สถาบันหลักทางสังคมไม่ทำหน้าที่และมีพฤติกรรมที่ไม่เป็น
ที่ยอมรับของคนในชุมชน

ค. ความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชน

ง. บทบาทผู้นำเปลี่ยนแปลงไป

จ. คนในชุมชนมีจริยธรรมลดลง มุ่งหาเงินเป็นหลัก

ฉ. การผูกขาดทางการเมือง สร้างฐานอำนาจเพื่อผลประโยชน์ตนเอง

3.3.2 ปัจจัยภายนอกสังคม

1) ด้านเศรษฐกิจ

จากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม ได้นำเสนอปัจจัยด้านสังคม
และวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย
นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายรินทร์ เกตุพิมล และ
นายไพบุลย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. การแพร่กระจายของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ทำให้เกิดพฤติกรรม
บริโภคนิยม

ข. นโยบายรัฐบาลที่มุ่งให้เกิดการเสียดุลความหรรษา

ค. นโยบายการส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐที่มุ่งส่งเสริม
การเพาะปลูกตามความต้องการของตลาด

ง. การเข้ามาของระบบนายทุนและพฤติกรรมการผลิตที่ปรับตาม
ระบบเศรษฐกิจของภายนอกชุมชน

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย
นายเยาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์

มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประจักษ์ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมกรบิ โภค
- ข. นโยบายการส่งเสริมแหล่งทุน ทำให้เกิดหนี้สินภาคประชาชนเพิ่ม
- ค. นโยบายเศรษฐกิจด้านการเกษตรที่มุ่งการผลิตพืชเพื่อการค้า

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. นโยบายการส่งเสริมของรัฐบาลที่มุ่งเน้นเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก
- ข. นโยบายประชานิยมของรัฐบาล
- ค. การส่งเสริมของภาครัฐที่เน้นการส่งเสริมตามนโยบายของ

รัฐบาลโดยใช้ระบบทุนนิยมเสรี

(4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. การส่งเสริมของภาครัฐที่ต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้
- ข. นโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ของภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้ได้รับความสนใจเรียนรู้จากคนในชุมชน

(5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 รายให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. นโยบายภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาระบบการเกษตรเพื่อการค้าตามระบบทุนนิยม
- ข. นโยบายภาครัฐไม่มีความจริงใจกับประชาชนและเน้นให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการ

2) ด้านสังคม

จากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม ได้นำเสนอปัจจัยด้านสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทรวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายนรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

- ก. การเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่
- ข. นโยบายการส่งเสริมการเพาะปลูกและการใช้เทคโนโลยีที่

ทันสมัยในภาคเกษตร

- ค. สื่อภายนอกเข้ามามีอิทธิพลต่อคนในชุมชน

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเขว้ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประชีพ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

- ก. สื่อและเทคโนโลยีเข้าสู่ชุมชน โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ
- ข. การส่งเสริมแหล่งทุนจากหน่วยงานภาครัฐ
- ค. การแพร่กระจายของข่าวสารที่เข้าสู่ชุมชน โดยขาดการวิเคราะห์

ของคนในชุมชน

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

- ก. การเข้ามาส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว

- ข. สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาในชุมชนอย่างไร้ขีดจำกัด

(4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื่อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรชำนาญการ สังกัด

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. นโยบายการส่งเสริมที่ไม่ต่อเนื่องของภาครัฐ

ข. การปรับเปลี่ยนของนโยบายการส่งเสริมของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในรูปแบบเดียวกันทุกพื้นที่

(5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. นโยบายของรัฐบาลที่มุ่งประโยชน์เพื่อตนเองเป็นหลัก

ข. นโยบายการส่งเสริมการเกษตรที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ค. การส่งเสริมของภาครัฐที่ไม่ต่อเนื่อง

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ โดยวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ใน 2 กรณี

1. ปัจจัยภายใน 2 ด้าน ประกอบด้วย

- ปัจจัยภายในด้านเศรษฐกิจ
- ปัจจัยภายในด้านสังคม

2. ปัจจัยภายนอก 2 ด้าน ประกอบด้วย

- ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
- ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

1. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

- ปัจจัยภายในด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านรายได้ และฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร
2. รูปแบบการผลิตที่มุ่งการค้า การปรับเปลี่ยนชนิดพืชตามความต้องการของตลาด

ต้องการของตลาด

3. ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงตามระบบเศรษฐกิจ พฤติกรรมการบริโภค

อย่างไม่จำกัด

4. การแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเพาะปลูกตามระบบ

เศรษฐกิจ

5. ความเจริญทางเศรษฐกิจของชุมชน
6. การแข่งขันด้านการผลิตของคนในชุมชน

- ปัจจัยภายในด้านสังคม ประกอบด้วย

1. พฤติกรรมของคนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น การเสพติด

อบายมุข ความเห็นแก่ตัว

2. สถาบันหลักทางสังคมอ่อนแอ และไม่สามารถทำหน้าที่ได้เช่นเดิม และการเปลี่ยนแปลงบทบาทการทำหน้าที่เน้นการทำหน้าที่เชิงเศรษฐกิจ

3. การเมืองท้องถิ่น การแข่งขันทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองภายใน ที่สร้างความขัดแย้งของบุคคลในชุมชน และการผูกขาดทางการเมืองที่ส่งผลต่อการสร้างฐานอำนาจของผู้นำและผลประโยชน์ของผู้นำ

4. ความขัดแย้งในชุมชน

5. ระดับการศึกษาของคนในชุมชน และการเข้ามาของข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อที่ทันสมัย ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เท่าทัน

6. การพัฒนาด้านคมนาคมและสาธารณูปโภคในชุมชนที่เพิ่มขึ้น และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่กระจุกตัว

7. ผู้นำ/บทบาทผู้นำที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

2. ปัจจัยภายนอก 2 ด้าน ประกอบด้วย

- ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ คือ

1. การแพร่กระจายของระบบทุนนิยม ทำให้พฤติกรรมของคนในชุมชนเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมบริโภคนิยม

2. นโยบายรัฐบาลที่มุ่งการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก
3. นโยบายภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมการเกษตรเพื่อการค้าเป็นหลัก
4. นโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนสินเชื่อทางการเกษตร

- ปัจจัยภายนอกด้านสังคม คือ

1. การเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่

2. การเข้ามาของสื่อ/เทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างไร้ขีดจำกัด

3. นโยบายของรัฐที่ไม่มีความจริงใจกับประชาชน หวังผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง

4. การส่งเสริมจากภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อชุมชน
5. การส่งเสริมจากภาครัฐที่ไม่ต่อเนื่อง

3.4 แนวทาง การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

แนวทาง การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ แบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ

3.4.1 แนวทางการแก้ไขภายในชุมชน

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านสังคม

3.4.2 แนวทางการแก้ไขภายนอกชุมชน

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านสังคม

3.4.1 แนวทางการแก้ไขภายในชุมชน

- 1) ด้านเศรษฐกิจ

(1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบูลย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. การสร้างฐานครอบครัวให้เข้มแข็ง สนับสนุนการพึ่งพาตนเอง
- ข. การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเพื่อเป็นฐานทางเศรษฐกิจ
- ค. แก้ไขระบบเศรษฐกิจของชุมชน เน้นการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง
- ง. การบริโภคด้วยความมีสติ มีวิจารณญาณ
- จ. การเรียนรู้และการจดบันทึกเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน

- ฉ. สร้างทัศนคติของสมาชิกในครัวเรือนให้เกิดทัศนคติที่ดีกับ

การทำการเกษตร รักษาชีพเกษตร

ข. การสร้างมาตรฐานผลผลิตและสินค้าภายในชุมชนเพื่อสร้างชื่อเสียงและการพยายามเข้าถึงผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจ

ช. ส่งเสริมระบบการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตและสามารถพัฒนาสู่การเกษตรที่สามารถพึ่งตนเองได้

ฌ. การวิเคราะห์ การทดลอง ปฏิบัติทางการเกษตรเพื่อสามารถปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรให้เกิดการใช้ที่ดินให้เหมาะสม

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเยาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประชีพ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. ใช้หลักการพัฒนาแนวใหม่ที่สำคัญกับตัวเกษตรกรเป็นหลัก
- ข. ระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนต้องเปลี่ยนแปลงให้เกิดการพึ่งตนเองลดการบริโภคและลดภาระหนี้ภาคครัวเรือน
- ค. การปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรให้มีความหลากหลายและลดการใช้สารเคมี

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ของครัวเรือน
- ข. การลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการแปรรูป การจัดจำหน่ายด้วยตนเองพยายามลดบทบาทของพ่อค้าคนกลาง
- ค. การปรับเปลี่ยนจากผู้ผลิตมาสู่ผู้ประกอบการทางการเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลผลิต
- ง. การพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชนจากฐานการเงินของชุมชนให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง เพื่อความกินดีอยู่ดี

(4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรกรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- ก. การสร้างความเท่าเทียมในการสนับสนุนจากภาครัฐให้ทั่วถึง
- ข. การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทุกกิจกรรม
- ค. การยอมรับและสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน

- (5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้
- ก. ให้การสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรอย่างแท้จริง
 - ข. ส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรม
 - ค. การลดค่าครองชีพภาคครัวเรือนลงด้วยการสร้างอาหารในครัวเรือน
 - ง. การสร้างรายได้เพิ่มในครัวเรือนด้วยการมุ่งผลิตสินค้าที่ปลอดภัยได้มาตรฐาน

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสังคม

- (1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบุลย์ ภูประเสริฐ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านสังคม ดังนี้
- ก. การพัฒนาแผนชุมชนเพื่อสร้างการเรียนรู้ และใช้ในการพัฒนาชุมชน
 - ข. สถาบันการศึกษาภายในชุมชนต้องสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เท่าเทียมในเขตเมือง การให้การศึกษาและมุ่งให้เกิดการเรียนรู้
 - ค. การสร้างความสำเร็จให้กับตนเองเพื่อให้คนในชุมชนยอมรับนับถือเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน
 - ง. เน้นการใช้ความรู้จากคนในชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน
 - จ. ควรนำเสนอเรื่องราวดีๆผ่านสื่อในชุมชน เพื่อให้เห็นคุณค่าของคนดีในชุมชน
 - ฉ. เปลี่ยนแปลงระบบการเมืองท้องถิ่น
 - ช. การเปลี่ยนแปลงผู้นำ /การสร้างผู้นำใหม่

- (2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเขาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประชีพ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านสังคม ดังนี้
- ก. การประชาสัมพันธ์ที่ต้องสร้างความศรัทธา
 - ข. การปรับเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกร ให้มีความสามัคคี และเกิด

ความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันในชุมชน

ก. สร้างจิตสำนึกผู้นำใหม่/ผู้นำต้องปรับเปลี่ยนบทบาทภาระหน้าที่ให้มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริตและเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายคำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านสังคม ดังนี้

ก. เน้นการเรียนรู้มากกว่าการสร้างวัตถุ

ข. การให้คุณค่าและให้ความสำคัญกับผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน และต้องให้ความสำคัญกับคนในชุมชนให้มากกว่าคนนอกชุมชน

ค. การปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าในความคิด และมุ่งปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างและสร้างต้นแบบคนดีในสังคมให้คนในชุมชนได้พบเห็น

ง. สร้างจริยธรรมพื้นฐานแก่เยาวชนในชุมชน

จ. ใช้หลักการพัฒนาที่เริ่มต้นจาก ร/บ/ว

ฉ. การให้คุณค่ากับคนทุกคนอย่างเท่าเทียม

ช. การเปลี่ยนผู้นำ/การสร้างผู้นำใหม่

(4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพียงฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านสังคม ดังนี้

ก. ชุมชนต้องสร้างค่านิยมใหม่โดยใช้ตัวผู้นำเป็นกลไกในการขับเคลื่อน

ข. ผู้นำในทุกระดับต้องเชื่อมโยงประสานกัน รักและสามัคคีเพื่อลดความแตกแยกภายในชุมชน

ค. การพัฒนาสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งด้วยคนในสังคมเอง

ง. การสร้างมาตรฐานในการอยู่ร่วมกันในชุมชน

(5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายในชุมชนด้านสังคม ดังนี้

ก. การเปลี่ยนผู้นำและเสริมสร้างภาวะผู้นำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และเป็นแบบอย่างในชุมชน

ข. การแก้ไขระบบพวงพ้อง พรรคพวง การสร้างความเท่าเทียม ในการจัดสรรทรัพยากร และสาธารณูปโภค

ค. คราวเรือนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กลับมาเป็นคราวเรือนแบบโบราณ

ง. การแก้ไขที่ระบบการศึกษาในชุมชน

3.4.2 แนวทางการแก้ไขภายนอกชุมชน

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ

(1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทวัฒน์ นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายรินทร์ เกตุพิมล และนายไพบุลย์ ภูประเสริฐ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. การจัดการให้ความรู้ในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ของคราวเรือนเกษตรกร

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเขว้ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นายประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประชีพ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. การสนับสนุนและช่วยเหลือด้านราคาผลผลิตและตลาดสินค้าแก่ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข. รัฐบาลควรยกเลิกนโยบายประชานิยม

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่ม เกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากภายนอก ชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. นโยบายภาครัฐและนโยบายการส่งเสริมการเกษตรต้องให้ สนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มองค์กรเกษตรกรให้มากเพื่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรอย่างยั่งยืน

(4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงาน เกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรชำนาญการ สังกัด สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายนอกชุมชนด้าน เศรษฐกิจ ดังนี้

ก. นโยบายภาครัฐที่ต้องเน้นหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาประเทศ และต้องดำเนินการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่เน้นเชิงเศรษฐกิจใน ภาพรวมเป็นหลัก

(5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 ราย ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายนอกชุมชนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. นโยบายภาครัฐควรให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร อย่างจริงจัง จริงใจ

ข. การสนับสนุนภาคเกษตรกรรมที่เท่าเทียมและโปร่งใส

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสังคม

(1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย นายสุรินทร์ อินทวัฒนา นายวิรัช กำเนิดโทน นายสำเนา คล้ายประเสริฐ นายรินทร์ เกตุพิมล และนายไพฑูรย์ คุประเสริฐ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายนอกชุมชนด้านสังคม ดังนี้

ก. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ข. เน้นการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง

ค. ภาครัฐต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ การสนับสนุนความรู้ ทางการเกษตรอย่างแท้จริง

ง. รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐต้องมีความจริงใจกับเกษตรกร

จ. ทิศทางการทำงานของภาครัฐต้องปรับปรุง ให้สอดคล้องกับ ปัญหาของเกษตรกร

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย นายเยาว์ เชิดชู ตำแหน่ง นายก อบต.ถ้ำสิงห์ นายวันดี วิสัยรัตน์ กำนันตำบลถ้ำสิงห์ นาย ประจักษ์ มีมานะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นายประสิทธิ์ ชูปลอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสมศักดิ์ ชัยสังข์

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 นายเล็ก หลวงงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายนอกชุมชนด้านสังคม ดังนี้

ก. หน่วยงานของภาครัฐต้องฟังชาวบ้านให้มากขึ้น

ข. การสนับสนุนต้องเพียงพอ เท่าเทียมทั่วถึง และต้องมีความ
จริงใจในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร

ค. ภาครัฐต้องปฏิบัติตนเป็นต้นแบบ

ง. ผู้นำต้องมีความจริงใจกับประชาชน

จ. การปรับโลกทัศน์ผู้นำใหม่

(3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำเกษตรกร จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย
นายนิคม ศิลปสร ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟถ้ำสิงห์ และ นายดำรง เสนแก้ว ประธานกลุ่ม
เกษตรกรผู้ทำสวนกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายนอก
ชุมชนด้านสังคม ดังนี้

ก. นโยบายภาครัฐที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ
คุณภาพชีวิตของเกษตรกรอย่างแท้จริง

(4) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย
ประกอบด้วย นางเพ็ญฤดี สุขแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัดสำนักงาน
เกษตรจังหวัดชุมพรและนายสมชาติ เนื้อแก้ว ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สังกัด
สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองชุมพร ให้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาจากภายนอกชุมชนด้านสังคม
ดังนี้

ก. นโยบายการทำงานของภาครัฐที่ต้องต่อเนื่อง ไม่มั่วแน่นอน
การทำงานเชิงปริมาณ

(5) จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรในตำบลถ้ำสิงห์จำนวน 20 ราย
ให้ข้อมูลปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ดังนี้

ก. การสนับสนุนและช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ครัวเรือนที่ยากจน

ข. การสนับสนุนการศึกษา และพัฒนาระบบการศึกษาในชุมชน
ให้ทัดเทียมชุมชนเมือง

ค. การแก้ไขปัญหาสังคมอย่างจริงจัง

สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลลำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปการแก้ไขปัญหที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ใน 2 แนวทาง

1. การแก้ไขจากภายในชุมชน
2. การแก้ไขจากภายนอกชุมชน

1. แนวทางการแก้ไขในชุมชน ได้สรุปประเด็นหลัก ดังนี้

1.1 การแก้ไขด้วยการสร้างการเรียนรู้ในชุมชน ประกอบด้วย การจัดบันทึกเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจครัวเรือน การวิเคราะห์และทดลองปฏิบัติการเกษตรเพื่อสามารถปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม การพัฒนาแผนชุมชนเพื่อสร้างการเรียนรู้และใช้ในการพัฒนาชุมชน เน้นการใช้ความรู้จากคนในชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน เน้นการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดในชุมชน

1.2 การแก้ไขด้านระบบเศรษฐกิจและระบบการผลิต ประกอบด้วย การสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของระบบเศรษฐกิจครัวเรือน การสร้างมาตรฐานในการผลิตของชุมชน การส่งเสริมระบบการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาและพัฒนาสู่การเกษตรที่สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อสามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน การลดการใช้สารเคมีในการผลิต การลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการแปรรูป การจัดจำหน่ายด้วยตนเอง ลดบทบาทพ่อค้าคนกลาง การปรับเปลี่ยนจากผู้ผลิตมาสู่ผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าผลผลิต

1.3 การแก้ไขโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน ประกอบด้วย การบริโภคด้วยความมีสติ มีวิจารณญาณ การสร้างทัศนคติของสมาชิกในครัวเรือนให้รักการทำอาชีพเกษตร การนำเสนอเรื่องราวดีๆ ผ่านทางสื่อในชุมชน เพื่อให้เห็นคุณค่าของคนในชุมชน การสร้างคุณค่าและให้ความสำคัญของผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน การปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าความดี และการปฏิบัติตนเพื่อเป็นต้นแบบคนดีในสังคม เสริมสร้างจริยธรรมพื้นฐานในสังคม การให้คุณค่าคนทุกคนอย่างเท่าเทียม

1.4 การแก้ไขด้านการพัฒนาสถาบันทางสังคม ประกอบด้วย การสร้างฐานครอบครัวให้เข้มแข็ง การสนับสนุนการตั้งกลุ่มเพื่อเป็นฐานทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรอย่างแท้จริง

2. แนวทางการแก้ไขจากภายนอกชุมชน ได้สรุปประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 การจัดการเรียนรู้ในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ
ของครัวเรือนเกษตรกร

2.2 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ จากภาครัฐต้องเน้นการสนับสนุน
ความรู้ และต้องส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2.3 ทิศทางการทำงานของภาครัฐต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับ
ความต้องการและปัญหาของเกษตรกร

2.4 ภาครัฐต้องให้ความจริงใจกับประชาชน และต้องรับฟังความเห็น
จากประชาชน

4. ตอนที่ 4 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ

4.1 การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบล
ถ้ำสิงห์ อำเภอมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

4.2 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำ
สิงห์ อำเภอมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

4.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดิน
ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

4.4 แนวทาง การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ
วัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

4.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์
อำเภอมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
ของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ ใน 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ระบบการเกษตร การใช้ประโยชน์
ที่ดินและการถือครอง ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านความเชื่อ ทศนคติของเกษตรกร สามารถ
สรุปข้อค้นพบ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของตำบลถ้ำสิงห์ในประเด็นที่ได้
ทำการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีความเกี่ยวเนื่องกันทั้ง 5 ประเด็น
และพบว่าประเด็นที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม คือ ประเด็นด้าน
เศรษฐกิจ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆตามมา ซึ่งแต่ละประเด็นของการเปลี่ยนแปลงมี

อิทธิพลซึ่งกันและกัน และมีความเกี่ยวเนื่องกันส่งผลให้เกิดผลในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนเกษตรกรรมเป็นชุมชนเมือง ทั้งด้านจิตใจและด้านวัตถุ

4.2 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ สามารถสรุปข้อค้นพบ ดังนี้

4.2.1 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับผลกระทบที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน เป็นการนิยมวัตถุนิยมการบริโภคสินค้าราคาแพง หูหระ ฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และให้ความสำคัญกับระบบเงินเป็นใหญ่ในชุมชน

4.2.2 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านระบบการเกษตร พบว่ากลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และปัญหาด้านทุนการผลิตสูงและรายได้ไม่มีความมั่นคง

4.2.3 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดิน พบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีผลดีมากกว่าผลเสีย กล่าวคือ การใช้ประโยชน์ที่ดินได้หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินก็มีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งจากการศึกษาวิจัย พบว่า ผลเสียของการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน คือ การไม่สามารถเปลี่ยนสิทธิ์การถือครองที่ดินให้ผู้อื่นได้ ยกเว้นทายาท ทำให้เกิดเป็นปัญหาในชุมชน และผลดีจากการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน คือ ได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ และสามารถเก็บรักษาที่ดินให้ทายาทเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ จากการสังเกตผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลจากมุมมองของตนเองที่ได้รับผลกระทบเป็นหลัก

4.2.4 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิปัญญาการเกษตร พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถวิเคราะห์และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีสมัยใหม่จึงก่อให้เกิดเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน

4.2.5 ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติของเกษตรกร พบว่า ปัญหาที่กลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนระบบความเชื่อของคนในชุมชน ที่ส่งผลทำให้ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของความเชื่อดั้งเดิมที่สามารถใช้ควบคุมสังคม ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ จึงต้องมีการบังคับใช้กฎหมายเพิ่มมากขึ้น

4.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ สามารถสรุปข้อค้นพบที่ได้ดังนี้

4.3.1 ปัจจัยภายในด้านเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม คือ ปัจจัยรายได้ของครัวเรือน/ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยมของสมาชิกในครัวเรือนและสามารถเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตของครัวเรือนได้

4.3.2 ปัจจัยภายในด้านสังคม ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 9 ปัจจัย ตามลำดับความสำคัญของการให้ข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านการเมือง/อำนาจในชุมชน 2) ปัจจัยด้านพฤติกรรม/ค่านิยมของคนในชุมชน 3) ปัจจัยด้านสถาบันทางสังคมอ่อนแอ 4) ปัจจัยด้านผู้นำ/บทบาทของผู้นำในชุมชน 5) ปัจจัยด้านการคมนาคมและการสาธารณสุขโลก 6) ปัจจัยด้านสื่อและการสื่อสารภายในชุมชน 7) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และ 8) ปัจจัยด้านการศึกษาภายในชุมชน ทำให้เห็นว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเมืองที่มีบทบาทสูงมากทั้งระดับชุมชนและระดับประเทศ

4.3.3 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ พบว่า ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจที่มีความสำคัญ คือ การนำนโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนด้านเศรษฐกิจ นโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนด้านระบบการเกษตรเพื่อการค้าตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นหลักเข้ามาส่งเสริมในชุมชน

4.3.4 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ พบว่า ประกอบด้วยการนำนโยบายภาครัฐและการส่งเสริมจากภาครัฐเข้าสู่ชุมชน รวมถึงการสื่อสารและการเข้ามาของเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

4.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแนวทาง การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สามารถสรุปข้อค้นพบ ดังนี้

4.4.1 หลักการพัฒนาที่เริ่มจาก “ร ว บ” โดยมุ่งการพัฒนาที่โรงเรียนเป็นหลัก เน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยการสร้างการเรียนรู้ สร้างบุคลากรทางการศึกษาในห้องเรียนที่มีคุณภาพเท่าเทียมสถาบันการศึกษาในเขตเมือง สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของชน/หลักสูตรท้องถิ่น และพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆให้ทัดเทียมกับโรงเรียนในเขตเมือง เช่น ทักษะทางภาษา ทักษะทางการเกษตร ทักษะทางเทคโนโลยีโดยคนในชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรต่างๆในชุมชน ตลอดจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อพัฒนาบุคลากรในห้องเรียนเป็นหลัก ซึ่งในห้องเรียนมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้และมีภูมิปัญญา มีบุตรหลานของคนในชุมชนก็มีการศึกษา มีความสามารถด้านต่างๆ มากมายสามารถพัฒนาเป็นครู/วิทยากรท้องถิ่นได้ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีบุตรหลานของคนในชุมชนมีงานทำในห้องเรียนของตนเอง เกิดความรักที่จะกลับมาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ส่วนสถาบันด้านศาสนาที่เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการสั่งสอนและขัดเกลาด้านจิตใจ ก็ต้องประยุกต์และพัฒนการสอนให้มีความก้าวหน้า ก้าวทันโลก เพื่อพัฒนาด้านจิตใจของคนในสังคม เนื่องจากสถาบันทางศาสนาที่มีอิทธิพลทางจิตใจของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ พระสงฆ์ในศาสนาพุทธ และบาทหลวงในคริสต์ศาสนาก็ต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีและทำให้คนในสังคมยอมรับท้ายสุดจึงกลับมาพัฒนาสถาบันครอบครัวที่เรียกว่า “บ้าน” โดยใช้บุตรหลานที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากปัจจุบันการทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของเดิมไปมาก ในอดีตบุตรหลานจะเชื่อฟังพ่อแม่ แต่ในปัจจุบันที่กลับกลายมาเป็นพ่อแม่ที่ต้องเชื่อฟังบุตรหลาน บุตรหลานจึงมีอิทธิพลทางความคิดต่อพ่อแม่และผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งบุตรหลานจะสามารถชี้แนะให้พ่อแม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และทุกครอบครัวให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลานมากขึ้น ทำให้โรงเรียนและครูอาจารย์มีบทบาทมากในการสั่งสอนและขัดเกลาเด็กและเยาวชน หากต้องการเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือสังคมต้องเริ่มจากเด็กและเยาวชนโดยใช้การเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นกลไกหลักในการปรับเปลี่ยนระบบความคิดของสมาชิกครอบครัว

4.4.2 การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆมากมาย เนื่องจากคนในชุมชนหรือคนในสังคมขาดการเรียนรู้ ขาดการวิเคราะห์และขาดคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต หากขาดการวิเคราะห์ การเรียนรู้ ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ย่อมทำให้สังคมเกิดปัญหาต่างๆขึ้นได้ ดังนั้น คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้เกิดการแสวงหาความรู้ การใช้เหตุผล และใช้การพิจารณาเพื่อ

เกิดปัญหา ทั้งนี้ต้องสามารถพยายามช่วยเหลือตนเอง หรือต้องพึ่งตนเองให้ได้ทั้งในการดำเนินชีวิต การผลิต การแปรรูปและการจัดจำหน่ายผลผลิตของตนเองให้ได้ เพื่อให้เกิดความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ และควรมีการพิจารณาให้ถ่วงน้ำหนักที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดในการดำรงชีวิตและวิถีการผลิตที่ต้องอนุรักษ์และมีความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมให้มากเพื่อบุตรหลานในอนาคตจะได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าเหมือนเช่นในปัจจุบัน โดยต้องให้เกิดพึ่งพาทั้งในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน เพื่อได้ช่วยเหลือซึ่งกันที่ส่งผลก่อให้เกิดความมั่นคงและเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

